IERONIM ŞERBU

URMĂRIREA

EDITURA TINERETULUI

Ieronim Şerbu • Urmărirea

IERONIM ȘERBU

URMĂRIREA

EDITURA TINERETULUI

Coperta de G. Gottwald

Închin această carte
memoriei tatălui meu.

I. Ş.

Da, toate datele pe care i le servea colega sa, Gaby le cunoștea foarte bine, deoarece ea însăși le folosise în sprijinul viitorului său logodnic, Dic Urseanu. fiul consilierului de la Curtea de Casație, Ion Urseanu. Nu-i putea tăgădui lui Dic nici sentimentele, nici tăria de caracter. Părinții săi, firește, nu voiau nici în ruptul capului să accepte ca noră pe obscura Gaby Ionescu, fata unui biet arhivar la primărie, deși fata era prezentabilă și frumoasă, pe cale să ia o licență în litere și filozofie. Ei visau pentru fiul lor, student în ultimul an la Școala de Arhitectură, o căsătorie de rang înalt. O rîvneau și o considerau posibilă, întrucît tatăl, Ion Urseanu, ocupa un post înalt la magistratură, iar mama se trăgea dintr-o familie de boiernași. Cît despre Dic Urseanu, profesorii îi prevedeau o mare carieră, fiind un student excepțional înzestrat. Încercară să-l înduplece; îl rugară în genunchi să renunțe la această

nefericită mezalianță, îl amenințară, dar fără nici un folos. Dimpotrivă, amenințările îl îndîrjiseră. Încercase să fugă de acasă, să plece în Franța, să se înroleze în „Legiunea Străină". Taică-su îl adusese înapoi, arestat. Furios, Dic îl vesti că, dacă nu-i dă pace, se va sinucide: „O vreau pe Gaby — țipase — numai pe Gaby! Și nu mă însor decît cu ea!" Într-o zi, Dic îl surprinsese pe taică-su dibuind prin sertare. Ghicise ce căuta: pistolul. Îl găsise. Dic îl avertizase: „Este inutil, tată. N-ai decît să ascunzi unde vrei pistolul. Mai sînt și alte căi, cînd ești hotărît să isprăvești. Și această hotărîre depinde de voi. Ori Gaby, ori..." „ Ce-o fi cu băiatul ăsta? E nebun!" reflectă tare Ion Urseanu, într-o discuție cu nevastă-sa, ridicînd din umeri neputincios, resemnat.

Dic nu putea fi clintit din hotărîrea sa. Mai mult decît atît: el le impusese părinților săi o anumită atitudine. Să se poarte cît mai drăguț cu Gaby și să nu uite nici o clipă că ea era viitoarea lui soție. Această fermitate și grijă de a o feri de orice jignire îi impuseseră fetei. Mai tîrziu, Gaby găsi atitudinea lui firească și chiar obligatorie. Un bărbat trebuie să știe să-și apere iubita și propriile sale sentimente. Dic pretindea că o iubește foarte tare și o arăta în fel și chip. O aștepta și o lua de la birou, o conducea acasă, îi făcea mici și delicate

atenţii, gata să-i satisfacă cea mai neînsemnată dorinţă. Şi, în afară de asta, Dic era un băiat instruit şi atrăgător. Gaby simţea cît de mult o iubea şi din această pricină îşi închipuise de la început că şi ea se îndrăgostise puţin de Dic. O fină, o imperceptibilă bucurie tresărea în fiinţa ei cînd apărea tînărul acesta brun, smead, cu gîtul descoperit de gulerul cămăşii larg şi alb. El o întîmpina destins, cu braţele deschise. Aerul lui era spontan şi degajat. Nu se ferea de nimeni şi se părea că nimic nu-l stînjeneşte. Cu toate acestea, perspectiva apropiatei logodne n-o prea încînta pe Gaby, fără ca Dic să fi săvîrşit vreun gest reprobabil. Dimpotrivă, se arăta tot mai învăluitor şi cald. Îi telefona des, o însoţea pretutindeni, iar cînd nu se vedeau, o ruga la telefon să-i povestească ce făcuse în acea zi. Îl interesau şi cele mai mici detalii. Între timp, îi şoptea drăgălăşenii, insistînd tandru să-i mai dea noi amănunte. Pe Gaby o mişca afecţiunea lui, dar era silită să observe că această insistenţă devenea din ce în ce mai abuzivă, tiranică, obsedantă. Acum, cînd îl zărea aşteptînd-o în colţul străzii, acea tresărire de bucurie fină, imperceptibilă era amestecată cu un fir de spaimă. Odată, obosită, la capătul unei relatări care pe el nu-l mulţumise, Gaby remarcase, jignită: „Dragul meu, bag de seamă că tu vrei un raport amănunţit". Dic

răspunse mîhnit: „Ce termeni întrebuinţezi, iubita mea... Un raport! Sufletul meu are nevoie să înregistreze fiecare gest al tău, fiecare act, să ştiu unde ai fost, ce-ai gîndit, ce ai simţit, ca să te situez în cadrul zilei respective. Nu înţelegi că îmi este imposibil să concep o zi goală, fără tine, sau, mai exact, în care tu să exişti într-un cadru abstract, necunoscut mie?"

Era atît de convingător, de pasionat, încît Gaby cedă, gîndindu-se că nu-l putea lipsi de această plăcere nevinovată, care, totuşi, inexplicabil, undeva îi isca o nelinişte. Odată, Gaby se şi înfuriase. Căci, după ce îi descrisese amănunţit cum îşi petrecuse o după-amiază de joi, Dic reveni peste cîteva zile asupra aceluiaşi subiect, cu intenţia evidentă de-a o prinde în contradicţie cu ea însăşi.

— Data trecută mi-ai spus că te-ai dus la cinematograf cu mătuşă-ta, iar astăzi spui că te-ai dus la ora cinci, nu la şase. Ei, haide, hotărăşte-te, la ce oră te-ai dus la cinematograf? Şi după aceea ce-ai făcut?

— Ascultă, Dic, eu nu sînt cronometru, ca să înregistrez cu preciziune ora, minutul, secunda, şi nici un automat, ca să înregistrez întocmai tot ce fac şi vorbesc. De asemenea, nu sînt nici un inculpat, ca să evit o eventuală nepotrivire de amănunte. Se mai întîmplă să şi uiţi. Ţie nu ţi se întîmplă?

— Slab argument, draga mea. Cu asemenea argumente nu poţi convinge pe nimeni.

— Nici nu vreau şi nici nu încerc! strigase Gaby, mînioasă.

Se despărţiră certaţi.

— E foarte simplu. E un gelos disimulat. rostise sentenţios prietena căreia Gaby îi povestise înveninarea relaţiilor ei cu Dic. „De-ar fi aşa, reflectă în sinea ei Gaby. amintindu-şi că totuşi niciodată Dic nu se sesizase cînd îl primea acasă, foarte des, pe Mihai Andrieş, un coleg de facultate. Pe orice alt bărbat l-ar fi iritat această prezenţă, deşi Andrieş arăta firav ca un copil, modest, sfios. Dimpotrivă, Dic discutase foarte amical cu el şi uneori se interesa de existenţa acestui timid Andrieş, cu aerul că nici prin cap nu-i trecea că el, Dic Urseanu, ar putea fi pus măcar o clipă alături de unul ca Mihai Andrieş. Să fi fost o simplă tactică? Poate. Ceea ce o preocupa intens pe Gaby acum era mai degrabă sentimentul pe care i-l provoca Dic, de împresurare, de opresiune.

Simţurile ei se ascuţiseră, era într-o permanentă alarmă, ca în faţa unei primejdii ascunse şi iminente. Astfel, într-o zi, pe cînd ieşise să se plimbe pe stradă, percepu în mod limpede şi distinct că e urmărită, fără să vadă faţa urmăritorului. Îl simţea că se roteşte în preajmă-i, o adulmecă, se strecoară şi alunecă pe lîngă

ea ca o umbră, o urmăreşte fără cruţare. Urmăritorul nu era vizibil. Gaby avusese o zi încărcată şi înăbuşitoare la birou. Încercase o senzaţie de sufocare. Găsise un pretext oarecare ca să evadeze. Era funcţionară la Ministerul Lucrărilor Publice. Postul de profesoară pe care-l îndreptăţeau studiile nu izbutise să-l capete, aşa încît primise acest post modest. Înainte de a pleca în oraş, săvîrşise însă o imprudenţă: se lăsase prinsă într-o discuţie politică şi afirmase că, „într-o dictatură, toţi cetăţenii sînt suspecţi". În fond, repetase aidoma cele auzite de la Mihai Andrieş. „ — De cînd ne-am împrietenit cu Germania hitleristă şi se agită în presă instaurarea unei noi ordini europene pe un mileniu, a crescut teroarea şi frica stîlpilor regimului de dictatură. Se tem de o glumă, de un cuvînt, de o anecdotă. Numai asta ajunge, ca să-ţi dai seama cît de trainică este poziţia lor şi cîtă încredere au ei înşişi în noua ordine europeană".

Cei faţă de care se descărcase Gaby erau vechi colegi, în care avea încredere. Era totuşi o nechibzuinţă. Ar fi putut pretinde oare că-l cunoştea pe fiecare în parte, în cutele cele mai ascunse ale sufletului? Dacă se găsea printre ei un laş sau arivist, care s-o denunţe? Şi cine ştie dacă nu exista în mijlocul lor un turnător, care-şi însemna zilnic ce auzea şi le întocmea fişe? N-o

pățise de curînd un coleg, care deținea o funcție destul de importantă? Demisionase și fiind întrebat asupra motivului demisiei explicase unor prieteni că două erau aceste motive: „Din pricina Siguranței și a nesiguranței persoanei mele fizice". Puțin după aceea fusese închis, iar care din „prieteni" îl vînduse nu se dumirise nici pînă în ziua de astăzi. Relațiile cele mai intime, mai sfinte se falsificaseră, se pervertiseră. Ceea ce era mai murdar, mai ticălos în om scotea la suprafață acest regim nefast. Dar cum poți trăi, neavînd încredere în prieteni, în iubită, în soț sau soție, în copii? O asemenea viață merita oare să mai fie trăită? se întreba în sine Gaby, apăsată, obsedată pînă la nebunie că e urmărită. Făcîndu-și curaj, se întoarse deodată cu fața spre urmăritor. Nu zări pe nimeni. După cîtva timp auzi pașii răsunînd pe trotuar, în spatele ei. Se întoarse din nou și spre uimirea ei îl descoperi pe Dic.

— Pari foarte contrariată că mă vezi... Unde voiai să te duci? rosti el zîmbitor și insinuant.

— Nicăieri, Dic. Am ieșit să iau puțin aer. E irespirabil la minister.

— De ce te-ai speriat, ce ți s-a întîmplat? Te urmăresc de un ceas și nu m-ai simțit, spuse Dic dezamăgit și trist.

— Și de ce mă urmărești? întrebă Gaby, enervată.

— Îmi place să te privesc și să-mi spun în gînd că fata asta, cu mersul drept și frumos, este a mea. Aș fi vrut s-o strig în gura mare, s-o audă și s-o știe toată lumea.

— Ce idee! exclamă Gaby, neconvinsă. Oricum, n-ai fost prea bine inspirat.

— De ce? se miră Dic.

— Eu aveam impresia că sînt urmărită fiindcă am afirmat la birou, într-un cerc de colegi, că într-un stat de dictatură fascistă toți cetățenii sînt suspecți.

Dic rîse:

— Păstrează-ți gîndurile pentru tine.

— Nu mai pot, Dic, mă înăbuș!

— Exagerezi. Gîndește-te la altceva, de pildă, la vacanță. Unde vrei să ți-o petreci? La munte? La mare?

— Oriunde e la fel. Tu nu vezi? Nicăieri nu mai ești singur. Cînd am fost împreună la cofetăria „Zamfirescu", abia ne-am așezat și s-a și postat un agent în spatele tău, care trăgea cu urechea cu nerușinare. Pretutindeni mișună agenți, ți-e frică să mai scoți un cuvînt. Ăștia sînt în stare să răstălmăcească și „Tatăl Nostru", ca să te interneze într-un lagăr. Pe de altă parte, restaurantele, cafenelele sînt pline de uniformele verzi-cenușii. Ai observat cît sînt de hămesiți hitleriștii? Își comandă cîte două-trei cafele cu lapte, farfurii întregi cu prăjituri și, după ce se ghiftuiesc la noi,

îndraznesc să ne mai trateze cu dispreţ, să ne facă de „zigeuner", fiindcă sîntem bruni — aceşti consumatori de bere şi cîrnaţi, cu feţele lor de şuncă fiartă.

— Pătimaşă eşti, dragă Gaby! De cînd ai început să faci politică?

— Dacă a-i urî pe fascişti şi fascizanţi înseamnă că faci politică, atunci fac şi eu politică, deşi, în fond, nu fac decît să protestez oral. Pesemne că nici nu sînt în stare de mai mult. Dar tu ce gîndeşti, Dic? Pe tine nu te deranjează tot ce se întîmplă?

— Nu mă atinge şi mă lasă absolut indiferent.

— Cum aş putea să rămîn indiferentă? Au invadat ţara, Dic. Nu pot să le sufăr uniformele, lăcomia, băţoşenia şi aroganţa. S-au lăsat ca un nor de lăcuste deasupra ţării, au împînzit cîmpiile, oraşele, toată ţara. Nu se mulţumesc cu ce devorează aici, dar ne golesc hambarele şi expediază mii de vagoane cu grîne şi carne în Germania. Unde întorci capul, dai de mutrele lor antipatice şi trufaşe. Uneori am impresia că nu mai sînt acasă „la mine", de altminteri nicăieri nu mă mai simt „la mine". Poate că, de fapt, nici nu mai există. Cît e ziua de mare, tata, închis în odaia sa, copiază la nesfîrşit fişe de „decese" şi „naşteri" de la primărie. La mătuşile mele n-am ce să caut, oricînd mă duc la ele, îşi dau pasienţe. Una are mania pisicilor, cea-

laltă a păsărilor. Ambele seamănă ca două picături de ceară galbenă, picurate din aceeaşi lumînare de biserică: sînt surori gemene. Singura deosebire e că una are un neg pe sprînceana dreaptă, iar cealaltă pe sprînceana stîngă! În casa aceleia cu mania pisicilor duhneşte îngrozitor. Nu mai puţin urît duhneşte şi în casa aceleia cu mania păsărilor. Ea nu ţi-ar mînca carne de pui nici măcar s-o ucizi. Şi-n pat doarme cu o găinuşă albă, pe care a botezat-o „Albă-ca-zăpada". În felul lor, aceste mătuşi mă iubesc, dar şi la ele atmosfera este irespirabilă; în odăi duhneşte îngrozitor; amîndouă sînt foarte bigote şi mărginite. Nici acolo nu mă simt „la mine". Am încercat să-mi construiesc un refugiu în mine-însămi. În regimul ăsta, omul a pierdut şi acest refugiu, locul unde este el însuşi cu gîndurile, cu sentimentele, cu revoltele sale. Or, fără acest loc secret şi intim al fiinţei sale, omul este sărăcit, pustiit, suspendat deasupra neantului. Pînă şi fiinţele cele mai apropiate ne vor deveni străine, dacă nu chiar vrăjmaşe. Ar trebui să evadez. Dar unde să evadezi? În oraş, pretutindeni, pe ziduri, sînt afişe care te avertizează că „duşmanul nu doarme". Unde este ascuns, cine este duşmanul invizibil? Nimeni nu ştie şi nimeni nu-l cunoaşte. De aceea, duşmanul poate fi oricine din noi, eu, tu, el etc. Alte afişe îţi înfăţişează un om în

oribila uniformă vărgată de ocnaș, închis înapoia unor gratii. Ți se dă și explicația: a fost arestat pentru că a vorbit. Deci ferecă-ți buzele, să nu vorbești, și astupă-ți urechile, ca să nu auzi cîntecul de sirenă al dușmanului. Orașul, țara întreagă s-au transformat într-un lagăr de concentrare, orașul îți este ostil, cu casele lui opace și mute, cu străzile ca brațele unei caracatițe care ți se încolăcesc în jurul picioarelor, îți taie calea, te împiedică să ieși în larg, la aer, la lumină, ca să te bucuri și să respiri în voie. Mă simt o captivă, Dic.

— Ce imaginație ai, draga mea, rosti Dic.

— Nu imaginația mea, ci realitatea e sinistră, tu nu o simți, Dic?

— Nu, poate sînt mai puțin simțitor decît tine.

— Sper că nu ești ironic.

— Nici pomeneală! Sînt doar puțin îngrijorat de nervii tăi. Nu cumva ai o obsesie?

— N-ar fi imposibil. Trăim toți într-un coșmar, Dic. Eu sînt poate mai sensibilă la această silnicie care se exercită asupra noastră, la această sistematică înstrăinare de ceea ce este omenesc, frumos, bun.

— Încearcă să te gîndești la altceva. Încearcă să elimini din cîmpul conștiinței tale tot ce te tulbură, încearcă să te distragi.

— Ușor de spus, dar cum să te distragi,

cînd se execută asupra ta o presiune de neîndurat?

— Draga mea, să alegem un subiect mai vesel de discuţie, rosti Dic, agasat.

— Propune tu un subiect, consimţi Gaby.

— Am o veste pentru tine.

— Bună?

— Într-un fel, desigur, e bună.

— Ce veste, spune-mi-o, sînt nerăbdătoare.

— Bătrînul meu vrea să te cunoască, să stea de vorbă cu tine.

— Eu nu-l cunosc pe taică-tu şi nu-mi dau seama ce semnificaţie poate avea această dorinţă a lui.

— E un prim pas de cedare, o concesie.

— Poate că e numai o curiozitate.

— N-ar fi exclus să fie şi curiozitate. Totuşi e un fapt cert că doreşte să stea de vorbă numai cu tine. Nu ia parte nici mama, şi nici eu. N-ai însă nici un motiv să fii neliniştită.

— Nu-s de loc neliniştită, ci doar intrigată. Oricum, e viitorul meu socru şi aş vrea să stabilim nişte relaţii cordiale. Nu cer afecţiune, îmi ajunge stima faţă de persoana mea şi tact în traiul de fiece zi. Poate ar fi fost mai bine dacă asista şi maică-ta.

— Ea este întotdeauna de aceeaşi părere cu tata; se înţeleg foarte bine.

— Şi pe cînd e fixată întrevederea?

— Spre sfîrşitul săptămînii, atunci tata

e mai liber. Vreau să te previn că are unele mici și inofensive manii. De pildă, îi place foarte mult punctualitatea.

— Și mie. Fii liniștit, n-am să întîrzii. Ce zi și ce oră a hotărît?

— Sîmbătă, la cinci după-amiază.

— Un moment, spuse Gaby, consultîndu-și blocnotesul. Da... ziua și ora îmi convin. Repetă-mi, te rog, adresa, strada și numărul casei.

— Strada... numărul 33... cartierul Antim.

— Pe unde vine strada asta?

— Poți ajunge prin Calea Rahovei, dar e ceva mai complicat. Orientează-te după biserica Antim.

— Bine. Sîmbătă, la cinci, voi fi la întrevedere.

Într-adevăr, la ora fixată, Gaby sună la poarta vilei construită pe o înălțime. Vila era o clădire solidă, de piatră cenușie, austeră, pe care nici fragedele și albastrele zorele, nici perdeaua de viță sălbatică, care-i împodobeau fațada nu reușeau s-o înveselească. Geamurile erau ca niște orbite goale. Privită de afară, vila n-o atrăgea de loc pe Gaby. Înainte de a suna la poarta exterioară a vilei și să urce cele cîteva trepte de piatră pînă la ușa masivă a clădirii, i se întîmplase un mic incident: între dunga de asfalt a trotuarului și bordura de piatră, adică pe acea fîșie de pămînt pe

care creştea iarbă, se trîntise şi dormea un cetăţean cu ţoale rupte, prin care i se vedea pielea goală şi brună. Dormea dus, cu un braţ sub cap. Omul era băut. Pe cînd Gaby îl contempla, răsări în preajma ei un neamţ grăsun şi apoplectic, care arăta cu degetul spre omul adormit, rostind cu dispreţ: „Uitaţi-vă la el în ce hal e şi unde şi-a găsit să se culce!"

— Nu-i nimic, doarme pe pămîntul lui, spuse Gaby, întorcîndu-i spatele. Apăsă iar pe buton. Auzi o voce. Se sperie. Vocea venea dintr-un orificiu din perete, acoperit cu o plasă de sîrmă. O întrebă cine era. Gaby îşi rosti numele. Acelaşi glas îi spuse să intre. Şi, într-adevăr, uşa se înlătură singură, ca fermecată. O slujnică apăru, în şorţ şi bonetă albastră, care o conduse prin nenumărate culoare şi uşi, într-o odaie vastă, cu rafturi de cărţi pînă aproape de plafon. Unele rafturi ale bibliotecii erau acoperite cu perdele. Rostul acestor perdele, Gaby îl află mai tîrziu. Ele mascau lipsa de fund a bibliotecii, care dădea spre o galerie de unde se putea auzi foarte clar ce vorbeau oamenii din odaia cărţilor. Fugitiv, Gaby surprinse lunecarea furişă a siluetei lui Dic şi a unei femei mai înalte, cu gîtul înalt şi slab, cu părul alb şi înfoiat. O clipă crezu că fusese doar o închipuire, după aceea, însă, imaginea se preciză în mintea ei, cu unele amănunte care îi dă-

dură convingerea că nu se înşelase, că nu fusese o iluzie. Cînd ciocăni la uşă, tatăl lui Dic se sculă de pe fotoliul din spatele mesei de birou şi-i ieşi în întîmpinare cu mîna întinsă. Era un om foarte înalt, pleşuv, ciolănos, cu faţa oblongă, albuminoasă, cu pleoapele coborîte. Cînd le ridica, pleoapele descopereau două pupile veştede, cenuşii, care se contractau în contact cu lumina zilei. Printr-un geam, de sus, răzbind prin perdeaua viţei de vie intrară în încăperea sobră un mănunchi de raze. Aşezîndu-se în dreptul ferestrei, razele se opriră în spatele magistratului, proiectîndu-i umbra pe peretele lateral. Gaby vru să-l roage să se dea la o parte, dar nu îndrăzni. Magistratul îi oferi un scaun veneţian, în formă de „X", fără spătar. ceea ce o silea pe fată să stea ţeapănă. sprijinindu-se cu palmele de braţele scaunului. Gaby îmbrăcase o rochie subţire de marchizet şi, ca singură podoabă, purta un lănţişor vechi de argint în jurul încheieturii mîinii stîngi, lănţişor dăruit de una din mătuşi. Ea simţi imediat că-i plăcea tatălui lui Dic. Unde, la început, pleoapele lui abia se întredeschideau, examinînd-o discret cu o privire filtrată, acum o privea direct, îi zîmbea, o îndemna să ia ţigări din cutia de mahon de pe masă, îi oferi îngheţată, discutînd lucruri fără importanţă. După cîtva timp se interesă de studiile ei şi de motivele pentru care ale-

sese Facultatea de litere și filozofie. Era o preferință, o simpatie, o înclinație specială? Gaby răspunse că nu era decît o simplă întîmplare, dar că nu regreta. Tocmai cînd intră Dic în bibliotecă, sub pretextul că voia să-și ia o țigară, Gaby se sprijini puțin mai tare pe unul din brațele scaunului, care se rostogoli pe covor. „I-a oferit dinadins scaunul experimental", gîndi Dic. „Are prezență de spirit", reflectă magistratul, căci fata, fără să se tulbure, fără să se agite, ridică brațul de pe jos, rostind foarte calmă:

— Se vede că brațul nu era bine încleiat.

Magistratul, cînd voia să cunoască reacția unui musafir, făcea această experiență cu scaunul. Unii se fîstîceau, se înroșeau, se bîlbîiau, alții făceau gesturi speriate, dezordonate, ca în fața unei catastrofe, iar pe alții nici nu-i interesa, nici nu catadicseau să ridice brațul și-l lăsau jos pe covor, fără să le pese. Pe aceștia magistratul nu-i mai invita a doua oară la el în casă. După această întrevedere mai urmară și altele și, de fiecare dată, Gaby percepu un țiuit subțire, stăruitor și enervant, ca de greier, ascuns undeva într-un ungher al încăperii. I se părea că avea un dop de ceară în urechi.

Într-o seară, pe cînd se îndrepta spre vilă, în fața porții staționa un autocamion. Era un vehicul de o masivitate brutală, cu

roţi duble, grele, făcute să zdrobească, să strivească totul în cale. Pe înserat, în această stradă solitară, autocamionul nemţesc se profila ca o magaoaie întunecată. Instinctiv, Gaby se trase cu un pas înapoi, speriată, cînd se trezi fără veste cu Dic în faţă. Gaby avu impresia clară, netă, că Dic sărise jos din cabină, pe lîngă şoferul neamţ. El negă cu înverşunare, pretinzînd că ocolise autocamionul şi că sărise de pe trotuar, întrucît lipsea un bloc de piatră la bordură. Gaby îl întrebă ce căuta acest autocamion în faţa casei lor. Dic îi explică febril că în curtea alăturată există un depozit de mărfuri german. Gaby îi primi explicaţia cu îndoială.

În cele cîteva vizite făcute la părinţii lui Dic, Gaby reuşise să se orienteze asupra topografiei clădirii. Observase că vila avea numeroase încăperi, nişte misterioase uşi mascate, intrări şi ieşiri nebănuite. Era o locuinţă foarte ciudată şi Gaby se gîndi că îi va fi greu să trăiască într-o astfel de casă. De exemplu, din bibliotecă intrai într-un fel de galerie goală; de la uşa de intrare, dacă suiai cîteva scări, pătrundeai într-un hol; dacă o luai în jos, pe scări, ajungeai într-un culoar îngust, care traversa vila în lungime. La celălalt capăt, o uşă dădea în spatele grădinii. Grădina era împrejmuită de un gard de şipci; în mijlocul gardului se afla o portiţă. Înlăturînd-o,

descopereai niște lespezi acoperite cu iarbă, care duceau la vale, în stradă. Tot aci, lîngă portiță, era fixat un leagăn între doi nuci umbroși. Gaby se așează în leagăn și bagă de seamă că din leagăn vedea distinct mișcarea oamenilor din curtea depozitului, dar și circulația de pe o arteră mai largă și animată, care era Calea Rahovei.

Ultima oară cînd se duse în vizită la tatăl lui Dic, Gaby fu și mai atentă la acel țiuit necontenit și monoton. Nu încăpea nici o îndoială că țiuitul venea fie din odaia bibliotecii, fie din încăperea alăturată. Țiuitul nu era provocat de curenții de aer, cum voia s-o convingă Dic, deoarece vila ar fi fost așezată pe colț. Nu era provocat nici de adierea copacilor. Gaby observă că nici o frunză a plopului din fața casei nu se mișca. Aerul era absolut imobil, deci țiuitul ținea de altă pricină. Ea nu mai insistă, căci surprinse un schimb rapid și complice de priviri între magistrat și fiul său. După ce-și mîncă înghețata, obosită să stea țeapănă, Gaby se ridică de pe scaunul experimental și trecu în salonașul alăturat, care era despărțit, printr-un glasvand, de o altă odaie, în prelungire, probabil sufrageria. Gaby se aplecă să ia o scrumieră de pe o măsuță pe care era o lampă făcută dintr-un vas de porțelan. Se împiedică de un fir și, urmărindu-l, descoperi un microfon. Asta îi deșteptă luarea-aminte. Urmări

firul și observă că înconjura salonul, sufrageria, biblioteca și, presupunea Gaby, toată casa. Dic zări descoperirea fetei și se apropie numaidecît de ea.

— Ce e cu microfonul ăsta? îl întrebă Gaby.

— E o instalație mai veche, de pe vremea cînd tata se ocupa mai activ de politică. Îți dai seama că la el veneau diferiți oameni și era foarte interesant să afli ce discutau după-masă, între patru ochi, fără să știe că sînt ascultați. În acest chip, tata era în curent cu toate uneltirile și intrigile lor, le cunoștea planurile, credințele, ideile, cele sincere, adevărate, nu cele profesate în public. De atunci a rămas instalația, dar nu mai funcționează. Ar fi fost și inutilă, fiindcă tata s-a retras din politică.

Firește, Gaby nu credea nici un cuvînt din cele spuse de Dic. Nu se putu opri totuși să nu remarce:

— Oricum ar fi, e însă îngrozitor să abuzezi de ospitalitatea pe care o oferi, ca să atragi oamenii într-o capcană.

— Ești naivă, draga mea. În politică nu există nici etică, nici scrupule, rosti Dic, important.

— Depinde de politică, depinde de oameni.

Dic o luă tandru de umeri:

— Vino mai bine să-ți arăt viitorul nostru apartament.

Urcară la etaj şi Dic îi arătă apartamentul compus dintr-un dormitor, un birou şi un salonaş.

— Îţi place? se interesă Dic.

— Nu, mobila e prea încărcată, tapetul mohorît. Ajunge un divan lat, două fotolii îmbrăcate în nişte creton înflorat, o măsuţă şi o poliţă cu cărţi. Vreau o cameră simplă, aerisită, luminoasă.

— Aşa va fi, draga mea, să n-ai nici o grijă, o asigură Dic. Dar balconul cum îl găseşti?

— Balconul îmi place.

În balcon era o mică grădină cu doi copaci decorativi şi plante agăţătoare, care se încolăceau de balustrada de stejar.

Dintr-un instinct de prudenţă sau poate unul mai profund, chiar de apăsare, Gaby amîna logodna, pe motiv că vremurile sînt nesigure.

Într-adevăr, plutea în atmosferă ceva apăsător şi alarmant. Fără ca nimeni să ştie un lucru precis, fiecare se aştepta la un eveniment grav, extrem de important pentru destinul ţării.

În ajunul logodnei, Gaby făcu o plimbare cu cea mai bună prietenă şi confidentă a sa, în maşina familiei Urseanu. Era singura prietenă căreia îi mărturisise toate aprehensiunile în legătură cu Dic. Firește că nici taică-su, nici mătuşile n-ar fi priceput o iotă din aceste aprehensiuni, ba poate

ar fi privit-o pieziș, așa încît Gaby renunță să le povestească, prefăcîndu-se a fi mulțumită și fericită. Nu reuși să se ascundă de prietena sa, care nici ea nu înțelegea ce o tulbura atîta pe Gaby și ce avea să reproșeze viitorului ei logodnic. Fata își dădu seama că putea să pară absurdă, bolnavă, deoarece, într-adevăr, aceste întîmplări, aparent neînsemnate, nu îndreptățeau neliniștea ei. Oricare ar fi pus-o pe seama fie a sensibilității, fie a nervozității. Pînă și prietena ei era contrariată. În sincera dorință de a descoperi mobilul real al stării lui Gaby, o întrebă iritată:

— Bine, draga mea, dar în fond ce-i reproșezi? Din cîte îmi povestești chiar tu, e un băiat plin de atenții, delicat.

— Am tot timpul impresia că e abil și ascuns; iar ceea ce ascunde e ceva care nu-mi place și mă neliniștește. De altfel, și casa asta a lor, cu nișe misterioase, cu uși mascate, cu ieșiri nebănuite, mă tulbură. Nu te miră că n-am vrut să discut cu tine depre Dic nici măcar în apartamentul nostru și am preferat să vorbim în mașină? Voiam să fim singure și sigură că nu ne ascultă nici o ureche străină. Nu cred că voi rămîne mult în această casă. Să-ți mai istorisesc o întîmplare. Într-o zi, după ce s-a isprăvit aranjarea apartamentului, am început să dibui dacă nu e ascuns undeva un microfon. Dic a priceput îndată ce caut

şi a început să rîdă. S-a apropiat de mine şi mi-a cuprins umerii cu braţul, şoptindu-mi afectuos: „Nu, fată dragă, n-a instalat nimeni microfon în apartamentul nostru, nu exagera şi tu". Deci bănuiala mea nici nu l-a indignat, nici nu l-a revoltat.

— N-o fi vrut să-ţi arate, din delicateţă, că era poate jignit, fu de părere prietena fetei.

— De loc, nu-l cunoşti. Eu cred că pe Dic nu l-ar fi surprins descoperirea unui microfon sub pat. Ideea nu-l deranjează şi, cu atît mai puţin, nu-l persecută ca pe mine.

*

* *

Gaby era hotărîtă să nu accepte nimic ce ar ştirbi libertatea şi independenţa ei. Invitase la logodnă cîteva colege de la birou şi bineînţeles nu-l uitase nici pe prietenul ei din facultate, Mihai Andrieş. Ceea ce nu putuse să evite Gaby fu modul de a distribui invitaţiile. Nefiind o masă comună, fata îşi închipuia că în felul acesta nu vor mai fi probleme de felul cum vor fi aşezaţi invitaţii. Se temea de un afront adus alor săi şi era decisă, în caz de se întîmpla un asemenea afront, să părăsească vila şi să rupă logodna. Dar nu se petrecu nimic asemănător. Dimpotrivă, totul decurse normal şi civilizat. E drept, însă, că neamurile ei şi co-

legele fură oarecum izolate la una din mesele răspîndite prin salon. Se părea că hazardul dispusese un astfel de aranjament, dar Gaby își dădu seama că aici lucrase nu hazardul, ci mîna mamei lui Dic. Gaby tăcu, dar în mod ostentativ nu se mișcă toată seara de la masa la care ședeau neamurile și prietenele sale. Dic fu silit să ia loc alături de logodnica sa. Ceilalți musafiri, în mod firesc, îi înconjurară, astfel încît, prin forța împrejurărilor, această masă deveni centrul interesului întregului salon. Gaby iradia de fericire la fiecare replică inteligentă și spirituală a lui Andrieș, la promptitudinea cu care servea răspunsurile. Se încinsese un mic duel între el și Dic pe tema muzicii. Amîndoi erau melomani, iar Dic avea o frumoasă discotecă. Dic voia să pună Wagner. Întrebîndu-l pe Andrieș, acesta își exprimă dorința să asculte Mozart.

— Nici nu mă miră preferința dumitale, spuse Dic, surîzînd ironic. Mozart, firește, este un mare compozitor, dar eu detest grațiile și finețile sale feminine. A, Wagner, asta e cu totul altceva; o muzică grandioasă, virilă, eroică.

— Nu neg că Wagner este genial; pe mine, însă, mă dor timpanele cînd îl ascult: e asurzitor. Probabil că alămurile le-or fi plăcut foarte mult luptătorilor din pădurea teutoburgică. Întîi fac o rezervă cu privire

la Mozart: ai o prejudecată. El știe să se ridice la măreție, prin simplitate și grație. De aceea îi și iubesc muzica. Muzica lui Wagner nu e decît o dezlănțuire de zgomote. Mozart te predispune la reflecție, ajută mișcarea gîndirii. Cît despre vitalitate și eroism, ai o noțiune greșită despre ele. Să alegem un exemplu din alt domeniu. Tu ce crezi: cine era mai vital și mai eroic — ca să întrebuințez termenii tăi — dintre Cezar și un conducător de trib germanic? Bagă de seamă, ca să evităm orice confuzie, aici nu e vorba de capacitățile militare ale unuia sau ale celuilalt, căci din capul locului discuția n-ar putea avea loc. Restrîngem discuția noastră doar la aceste noțiuni: vital și eroic. Aparent, șeful tribului germanic, cu fizic impresionant, capabil să devoreze un vițel și să bea o vadră de mied, era mai vital decît Cezar. Nu-i așa? Totuși, acest om, Cezar, trecut de tinerețe, dedat plăcerilor băuturii și așternutului, care se gătea ca o femeie, era în același timp și un strașnic soldat, de o rezistență și vitalitate uimitoare. Executa marșuri lungi și obositoare pe orice vreme, trecea înot fluvii reci ca gheața și intra direct în toiul bătăliei. Cît despre iuțeala marșurilor sale, lor le datorează parte din succesele sale militare. Era mai iute de picior decît dușmanii săi și le lua totdeauna înainte. Eu cred că Cezar era înzes-

trat cu o vitalitate excepțională, deoarece vitalitatea nu înseamnă neapărat doar constituție robustă, forță biologică. Cît despre eroism, istoria cunoaște exemple mai impresionante, dintre care unul se numește Spartacus. Acesta e singurul mod eroic pe care-l accept și-l socot demn de relevat. Celelalte moduri, fie că e vorba de eroi ca Siegfried sau Ahile, mă lasă absolut rece.

— Dragul meu Mihai, dar noi discutăm despre artă, nu despre războinici.

— N-ai fost tu acela care ai spus că-ți place muzica lui Wagner, fiindcă e o muzică grandioasă, eroică și virilă? Și nu tot tu ai pretins că Mozart e moale și feminin? Voiam să-ți atrag atenția că o anumită prejudecată sau deformare a gîndirii te împiedică să vezi că se poate atinge măreția prin simplitate și grație, așa cum a făcut-o Mozart. Și această măreție e mai aproape de mine, o pun mai presus de orice, fiindcă e umană.

Gaby urmărea cu atenție discuția dintre ei doi, cînd Dic, preocupat pare-se de o idee, se sculă de pe scaun și se așeză alături de ea pe divan. Îi luă mîinile într-ale sale, mîngîindu-i dosul palmelor:

— Fata mea, sînt silit să renunț la această dispută interesantă cu Mihai, căci mintea mea e fixată asupra unui singur gînd: spune-mi, te rog, ce nu-ți place la mine și-ți

făgăduiesc să mă schimb. Cît despre vilă, nu stă nici în puterea, nici în mijloacele mele s-o transform. Așa a conceput-o arhitectul, așa a construit-o, iar părinții mei au fost de acord, n-am ce să fac. Dar eu voi înlătura imediat ceea ce nu-ți place la mine. Te rog spune-mi doar ceea ce nu-ți place.

— Cînd ți-am afirmat eu că ceva nu-mi place la tine? În ce împrejurare?

— Nu mai știu.

— Atunci poate te înșeli.

— Nu încape nici o îndoială, ai afirmat-o.

— Dacă ești atît de sigur, este posibil să fi afirmat. Dar eu nu-mi amintesc. În orice caz, cred că nu e locul, nici momentul, să insistăm asupra acestei chestiuni. O vom face cînd vom fi numai noi doi, singuri. Fii convins că-ți voi spune sincer ce gîndesc despre tine.

— Asta și aștept.

Cînd Dic se retrase, Gaby rămase pe gînduri. Îi era imposibil să-și amintească cînd și cu cine vorbise despre Dic. Prin eliminare ajunse la prietena sa. Era singura ființă cu care discutase despre Dic. Ultima oară, această prietenă fusese la ea într-o joi după-amiază și nu stătuseră în casă, așa încît nu putuseră să fie auzite. Ah, da, își aducea aminte că fuseseră împreună la o plimbare cu mașina. Nu cumva discutaseră

în mașină despre Dic? Prietena ei îi confirmă și-i repetă textual:

— Dragă Gaby, mi-ai spus că „ai impresia" că Dic e abil și ascuns, iar ceea ce ascunde nu-ți place și te neliniștește, fără să precizezi ce anume. Asta mi-ai spus-o în mașină, îmi amintesc perfect. Nici în casă, nici pe stradă n-am discutat despre Dic. Dar ce importanță are locul unde am vorbit despre el?

— N-are importanță, zise Gaby nepăsătoare și cu o tresărire lăuntrică. „Deci în mașină e instalat un..."

Mihai Andrieș o vizită pe Gaby de încă vreo două ori și de fiecare dată o rugase să-l lase să se dea în leagăn. „Ce copilăros e Mihai!" reflectase fata, nescăpîndu-i totuși că el cercetase foarte atent ce se petrecea în curtea alăturată, la depozitul german de mărfuri. După aceea, Mihai Andrieș nu se mai ivi pe la ei, dispăruse. Gaby nu-i cunoștea adresa și nu știa unde să-l caute. Se dusese la vechea lui gazdă. Femeia se vădi atît de speriată, încît Gaby nu reuși să scoată nimic de la ea. Andrieș se mutase de mult. Unde? Se pare că plecase în provincie, la părinți. Gaby ieși, mînioasă pe gazdă, mînioasă împotriva lui Andrieș, care nici măcar nu-și luase rămas bun de la ea. E drept că de cînd se legase de Dic, Andrieș se purta mai rezervat, mai circumspect, deși erau vechi prieteni. Era totuși

de neînțeles — și Gaby nu accepta ca Mihai să părăsească orașul, fără să treacă s-o vadă. La cel dintîi prilej îl va mustra. Atît Dic cît și Gaby nu rostiră un cuvînt despre absența lui Andrieș. Amîndoi evitau să-i pomenească numele, dar fiecare din altă cauză. Dic fu acela care rupse tăcerea dintre ei. Într-o zi, după-amiază, o întrebă pe Gaby:

— Ce-o fi, dragă, cu Andrieș, că nu mai dă pe la noi? L-am supărat noi cu ceva?

— Nu cred. Cum se face că ai băgat de seamă absența lui Andrieș? După tine era doar un tip șters, banal, neinteresant, și văd că acum te preocupă.

— Să nu exagerăm. Mă surprinde că nu mai vine pe la noi. Atît și nimic mai mult. În ce privește opinia mea despre Andrieș, o rectific.

— Ce te îndeamnă?

— Inteligența lui.

— Ai aflat ceva despre Mihai?

— Nu, dar pot să mă interesez.

Peste cîteva zile, Gaby îi reaminti lui Dic:

— Ce se aude cu Andrieș? N-ai aflat încă nimic?

— Încă nu. Pot însă să-ți spun că el, în mod conștient, trecea drept un om șters, banal. De fapt era un om interesant, mult mai interesant decît voia să pară.

— Și ce se întîmplă cu el? rosti Gaby.

— N-am izbutit să aflu. Sînt vremuri tulburi.

Gaby îl apucă de piept pe logodnicul său:

— Dic, nu-mi ascunde adevărul. Şi pe urmă, ce relaţii ai tu cu aceşti oameni care pot să-ţi furnizeze informaţii despre Andrieş?

— Nu fi nebună, Gaby! se scutură Dic. Atît eu cît şi bătrînul am fost chemaţi de urgenţă într-un loc şi cercetaţi ce ştim în legătură cu Andrieş.

— De ce n-am fost cercetată eu, care sînt o veche prietenă a lui?

— Ai fi fost cercetată, dacă nu i-ar fi împiedicat bătrînul, făcînd uz de relaţiile sale.

— Şi de ce n-a împiedicat aceste cercetări, cînd v-a chemat pe voi amîndoi?

— Deh! a fost luat prin surprindere şi n-a mai avut timp.

Gaby nu renunţă să capete veşti despre Andrieş. Cîmpul ei de investigaţie era însă foarte restrîns: cîteva gazde şi foşti colegi. Nimeni nu putea să-i dea vreo informaţie precisă. Unii se fereau, alţii tăceau sau o priveau cu suspiciune.

Dic o sfătui să înceteze investigaţiile pe cont propriu, deoarece nu va ajunge la nici un rezultat. Nici taică-său, cu prestigiul şi relaţiile pe care le avea, nu fusese în stare să obţină o informaţie în plus. De altminteri, orice insistenţă constituia o im-

prudență, riscînd să devie la rîndu-i suspectă.

— Cum, Dic, stăruia Gaby, un om poate dispărea într-o bună zi, ca o piatră în fundul unei fîntîni, fără a trezi nici un ecou în conștiința celorlalți? Un om poate fi smuls din mijlocul unei societăți civilizate, fără ca nimeni să protesteze? Este posibil?

— Este posibil, Gaby.

— Și oamenii pot primi să trăiască într-un asemenea regim arbitrar, inuman, în care ființa omenească e redusă la nimicnicie?

— Da, uite că pot. Te zbuciumi inutil, Gaby. Este de prisos. Nu poți face nimic.

— Măcar atîta pot să fac: să protestez.

— Este inutil și imprudent.

— Orice ar fi să mi se întîmple, nu renunț la ideea să aflu ce s-a întîmplat cu Mihai. Nu accept că un om poate dispărea de parcă l-ar fi înghițit pămîntul și nimeni să nu răspundă pentru asta. Sînt convinsă, Dic, că cineva trebuie să răspundă, că va răspunde, căci, altfel, societatea, viața ar fi lipsite de orice sens.

— Potolește-te, te rog, Gaby! Atîta de mult ai fost legată de Andrieș?

— Asta o simt abia acum. Îmi lipsește prietenia, prezența lui. Cu Mihai toate lucrurile erau mai simple, mai clare. De cînd nu-i mai aud glasul, nu-l mai văd, parcă și lumina zilei s-a împuținat.

— Nu cumva l-ai iubit, Gaby? întrebă Dic.

— Acest sentiment, Mihai nu mi l-a inspirat nici o clipă.

— Eşti sigură?

— Mă cunosc bine, Dic. Cît despre loialitatea mea, sper că nu te îndoieşti.

— În puţine lucruri cred, dar în tine cred mai mult ca în orice.

— Atunci sîntem înţeleşi. Vreau neapărat să aflu ce e cu Mihai, să ne interesăm de soarta lui.

— Mă voi strădui să-ţi îndeplinesc această dorinţă, cu condiţia să stai liniştită. Ascultă, Gaby, îşi aminti Dic, tu-mi vorbeai odată de refugiul în tine însăţi, ca un mijloc de apărare, de rezistenţă faţă de tot ceea ce se întîmplă în jurul nostru.

— Greşeam. Omul nu este o monadă izolată, închisă perfect în sine, fără putinţă de comunicare cu ceilalţi. Ar fi tristă, insuportabilă viaţa, dacă ar fi aşa. Greşeam eu, Dic, greşeam eu înainte. Existăm şi putem rezista în măsura în care comunicăm unii cu ceilalţi, sîntem dependenţi unii de ceilalţi. Refugiul în tine însuţi este o laşitate şi — ceea ce e mai grav — e ineficace. De asta îmi dau seama în această clipă, cînd nu ştiu ce se întîmplă cu Mihai. Voi încerca totuşi să stau liniştită.

Era o făgăduială deşartă, pe care Gaby nu şi-o putu ţine, deşi ar fi vrut. Mai întîi o enervă, aparent fără pricină, slujnica bă-

trînă şi tăcută a casei. De cîteva ori, Gaby se trezi cu ea în preajmă, fără s-o simtă.

— Dumneata ce cauţi aici? o repezi fata, crezîndu-se supravegheată.

— Am şi eu treburi, maică, spuse femeia dulce, fără să se tulbure.

— Te rog, altă dată, cînd vii în apartament, să mă vesteşti în vreun fel că eşti în apropiere. Dumneata nu mergi, te strecori, luneci — nu-mi place, nu-mi place să răsari, pe nesimţite, ca o fantomă. Cine te-a învăţat să umbli în vîrful picioarelor?

— Domnul consilier. Dumisale nu-i plac zgomotele. Aşa că m-am obişnuit să umblu încet, să nu lovesc lucrurile.

— Cînd vii sus la mine, poţi să umbli normal, apăsat, să te simt.

Într-o după-amiază, pe cînd îşi căuta papucii sub pat, Gaby atinse un obiect de metal uşor, pe care-l pipăi cu vîrful degetelor, ca să-şi dea seama ce anume era acest obiect în formă de mosor, pe care se înfăşura o panglică. Gîndul îi fugi la o bandă de imprimat. Se revoltă în sine: „Va să zică, reflectă ea, mi se înregistrează şi suspinele cînd fac dragoste".

În clipa aceea, uşa se deschise şi apăru Dic. El o strigă:

— Gaby! Gaby, unde eşti? şi aprinse lumina. O văzu vîrîtă pe jumătate sub pat, ţinînd în mînă o rezervă de panglică pentru maşina de scris. Şi, după expresia de pe

chipul ei, înţelese cam ce bănuială îi fulgerase prin minte.

— Nu fi absurdă, Gaby! Tu nu vezi că e o rezervă de panglică pentru maşina de scris?

— Văd. Mă întreb numai ce caută sub patul meu.

— Cine ştie cum s-o fi rătăcit, de cînd zace acolo.

Desfăşură panglica neagră, ca s-o convingă pe Gaby că nu ascundea nimic misterios. După aceea se retrase într-o odăiţă alăturată, cu chiuvetă, ca să se spele pe mîini.

*

* *

În această odăiţă se intra chiar din apartament, urcînd doar cîteva trepte. Acolo locuise Dic în primii ani de studenţie, acolo îşi avea cărţile, revistele.

Gaby îşi aruncase cîndva o privire prin odaie. Nu izbutise să rămînă înăuntru mai mult timp din pricina aerului îmbîcsit, cu miros de mucegai. De altfel, în biblioteca lui Dic nu exista nici o carte pe care să n-o fi citit, pe care să n-o fi cunoscut. Cît despre reviste, erau atît de zdrenţuite şi pline de praf că n-o ademeneau să le răsfoiască. Totuşi, odată îşi înfrînse sila şi scoase la întîmplare o revistă: „Linia dreaptă". Vru

s-o pună la o parte, dar printre numele colaboratorilor zări și pe cel al logodnicului său. „Despre psihologia urmăririi" — se intitula articolul semnat de Dic Urseanu. Gaby deschise fereastra și scutură revista de praf. Aprinse apoi lumina și citi: „Deci, într-un stat de dictatură fascistă, care vrea să aibă evidența și controlul tuturor cetățenilor săi, se exercită o presiune asupra lor. Ținîndu-i sub o strictă supraveghere, trebuie organizată o urmărire tenace, neîncetată, subtilă. Să nu-și închipuie nimeni că singurul scop al urmăririi este acela de a surprinde pe individul subversiv într-o acțiune compromițătoare. Urmărirea nu trebuie să înceteze nici o clipă. Nu ne interesează dacă individul subversiv săvîrșește sau nu o acțiune potrivnică intereselor statului. Nu interesează în primul rînd să-i inculcăm în conștiință sentimentul culpabilității. Odată stăpînit de acest sentiment, el se va da în vileag mai devreme ori mai tîrziu. Și astfel, resortul lui moral va fi anihilat. Individul subversiv va primi pedeapsa, ca pe o sancțiune meritată. Rezistența morală se naște din convingerea că lupți împotriva unei nedreptăți pe care vrei s-o înlături. De aci vine și tăria morală. Ele nu pot fi surpate decît prin inculcarea în conștiința individului subversiv a sentimentului culpabilității. Iată, deci, care e funcția psihologică esențială a urmăririi. Eficacitatea ei poate

fi constatată atît pe plan politic, social și afectiv".

Gaby nu citi mai departe. Aruncă revista și ieși din odaie, simțind că se sufocă. Senzația de sufocare n-o părăsi nici în apartament și ieși pe stradă, să se plimbe. Ea reuși să păstreze secretul acestei descoperiri. Lucrurile începeau să i se limpezească. Trăsăturile lăuntrice ale lui Dic i se precizară mai clare, mai precise. Gaby fu destul de tare, ca să nu se trădeze prin nici un gest exterior. Dic simțea însă că se petrece o transformare în ea, în relațiile lor intervenise o stare de tensiune, care va exploda într-o bună zi, pe neașteptate. Ar fi dorit să evite, să înlăture acel moment, temîndu-se că o va pierde și nutrind speranța obscură că asta nu se va întîmpla. Încerca să-și închipuie cum va fi viața sa fără această fată calmă, ordonată, cu un tact înnăscut, cu mișcări grațioase și măsurate, care exercita asupra lui o influență atît de binefăcătoare. Era de ajuns o privire, un cuvînt bun al ei, ca să-l redea lui însuși. Pe zi ce trecea, Gaby devenea însă mai indiferentă, mai străină față de cei din casă. Nici nu făcea vreun efort ca să ascundă această înstrăinare. Numai cînd Dic îi pomenea de Mihai Andrieș, atunci observa o înviorare în ființa ei, o sclipire de lumină în ochi. Totuși Gaby nu mai întrebase nimic despre soarta lui Mihai. El fu acela care aduse vorba:

— Știi, Gaby, m-am interesat ce se întîmplă cu Mihai.

— Nu te mai ocupa de această chestiune.

Dic o privi stupefiat.

— De ce, Gaby?

— Se pare că, într-adevăr, este plecat în provincie. Nu i s-a întîmplat nimic grav.

— Mă bucur pentru el. Știi precis că așa stau lucrurile?

— Cel puțin așa am aflat eu, de la ultima sa gazdă.

— Cine este această gazdă?

— O cunoștință a lui Mihai.

— Și unde locuiește?

— Nu mai e în București; e plecată în vacanță, la țară.

— Ești cam misterioasă, surîse Dic.

— N-am darul invenției. Îți spun doar ceea ce știu. Mai mult nu m-a interesat. Pe tine te interesează și alte amănunte? — îl întrebă Gaby, bănuitoare.

— Dacă n-ai fi fost tu la mijloc, nu m-ar fi interesat de loc soarta acestui Mihai Andrieș.

— Bine, te scutesc să te mai ocupi de el.

— Din această clipă am și uitat că există, rosti Dic, indiferent.

— Cred că tu gîndești și simți așa privitor nu numai la Mihai, ci și la ființa umană, în genere.

— Asta e părerea ta? Am să reflectez asupra ei, dar nu cred că ai dreptate, spuse

Dic, ferindu-se să mărească încordarea dintre amîndoi.

*

* *

Era singură în toată vila şi camerele multe şi goale o opresau. Se temea să nu intre cineva în casă, deşi unica intrare vizibilă era prin uşa din faţă, care nu se deschidea decît prin declanşarea unui mecanism electric. Şi acest mecanism se afla în interiorul vilei. Gaby se învăţase să-l declanşeze. Operaţia era foarte simplă. Poate şi aceste ziduri groase de piatră, cu uşile masive, îi măreau senzaţia că e captivă şi-i trezeau impresia că, dacă un străin ar pătrunde înăuntru, ar fi fost lipsită de orice apărare. Şi această impresie era falsă, deoarece Gaby cunoştea foarte bine intrările şi ieşirile tăinuite ale vilei. Se afla în biroul consilierului cînd se înserase. Pe peretele lateral, alb se proiecta silueta plopului înalt, în faţa casei. Pesemne că se iscase un vînt uşor, de seară. Frunzele vălureau şi plopul era cînd verde, cînd argintiu. Gaby îi asculta foşnetul, cînd, deodată, în văzduhul limpede, delicat şi albastru, răsunară una după alta două detunături de armă. Gaby tresări. După aceea se făcu linişte. Liniştea însă nu dură mult, şi auzi o fugă de paşi repezi, iar în urmă, un tropot greu de bocanci şi o somaţiune: „Stai! Stai, că trag!"

Peste cîteva minute, încăperea bibliotecii se umplu de un sunet apăsat, prelungit, ca de alarmă.

— Cine-i acolo? întrebă Gaby.

— Tu eşti, Gaby? Eşti singură?

— Da, sînt singură în toată casa. Ce s-a întîmplat, Mihai?

— Deschide repede, Gaby, sînt rănit.

Gaby, ca întotdeauna în momentele dificile, îşi recăpătă calmul.

— Îţi deschid imediat, Mihai.

Andrieş auzi un ţîrîit prelung, care-l vesti că maşinăria intrase în funcţiune. Uşa se înlătură lin şi peste cîteva secunde Mihai fu înăuntrul vilei. Gaby îl aştepta. Îl luă de braţ şi coborîră scările la subsol.

— Unde eşti rănit, Mihai?

— La umăr. Mi s-a lipit cămaşa de piele. Trebuie să fie plină de sînge. Gaby, trebuie să dispar neapărat din împrejurimi. E periculos pentru mine să rămîn aici.

— Te-au văzut sunînd la vilă?

— Nu cred, deoarece m-am distanţat de ei cu vreo două sute de metri. Oricum, mă vor căuta pretutindeni.

— Chiar dacă te vor căuta şi în vilă, tu nu vei mai fi de mult aici. Fii liniştit.

— Sînt.

— Vino în baie. Scoate-ţi haina, să văd şi eu rana.

Gaby luă din dulăpiorul cu medicamente o foarfecă, o sticlă cu apă oxigenată, un

pachet de vată și un pansament. Cu repeziciune și abilitate îi spălă rana, înmuie o bucată de vată în apa oxigenată și-l pansă. În cinci minute isprăvi pansamentul. Îi pipăi pulsul: era febril.

— Ai febră, Mihai, spuse Gaby, trecîndu-i palma peste frunte.

— N-are nici o importanță. Fă-mă scăpat din acest loc. Cu cît mai repede, cu atît mai bine.

— Ce s-a întîmplat?

— N-am timp acum de povești. Alături de voi nu e o simplă magazie de mărfuri; ea camuflează un depozit secret de arme și muniții al Gestapoului. Să nu mai zăbovim, Gaby.

— Vino după mine.

Străbătură culoarul de la subsol și Mihai se pomeni în fața unei uși. Gaby o descuie și din cîțiva pași ajunseră în grădină.

— Ce caut eu în grădină, Gaby? Este aproape sigur că vor răscoli mai întîi curtea, și apoi grădina.

— N-au decît. Tu pipăie cu piciorul o lespede aici, sub iarbă. Ai atins-o?

— Da.

— Uită-te bine. La fiecare pas e cîte o lespede. Dacă le cobori pe toate, ajungi în Calea Rahovei și acolo te urci într-o mașină și ți se pierde urma.

Mihai se supuse și coborî aleea cu lespezi, acoperită de iarbă. Gaby se înapoie în vilă. Încăperea bibliotecii se umplu din nou de sunete ascuțite, stridente. Gaby defectă soneria și se retrase în apartamentul de la mansardă. Prin fereastra deschisă zări mai întîi o foială de umbre, apoi lumini de lanternă iscodind prin curte, prin grădină. I se făcu frică. Nu trecu mult timp și auzi niște glasuri. Printre ele recunoscu și glasul monoton, surd, al consilierului Urseanu. Veniseră deci acasă.

Gaby stinse lampa de noapte de pe etajeră și se strecură în așternut, cu trupul străbătut de fiori.

*

* *

În aceste zile, Gaby era mult mai liberă ca de obicei și Dic nu se mai ocupa de loc de ea. Nu din lipsă de interes, ci de timp. Își pregătea proiectul de diplomă. Se izolase undeva într-o încăpere a vilei și lucra zi și noapte, îndîrjit. Nici la masă nu stătea decît timpul necesar, după care se pregătea imediat de lucru. Era preocupat și făcuse umbre viorii în jurul ochilor. Această îndîrjire și tenacitate a lui în muncă îi plăcură lui Gaby, ba chiar o înduioșase, mai ales cînd el îi dezvălui temeiul secret al acestei munci:

— Dragă Gaby, trebuie să ies primul. Nu vreau să fiu primul din orgoliu, ci fiindcă vreau să pot sta pe propriile mele picioare, să nu fiu silit să apelez la tata. Îndată ce voi sta pe un teren ferm, ne vom muta în oraş şi vom locui într-un apartament mic şi cochet, unde să ne simţim mai apropiaţi, mai intimi, numai noi doi. Crezi că mie îmi place vila asta ca o fortăreaţă?

— Îţi doresc să-ţi împlineşti gîndurile bune. Ia-ţi diploma şi apoi vom vedea ce vom face, rosti, prudent, Gaby.

. . . . . .

După mişcările agitate, după strălucirea ochilor, Gaby ghicise că Dic obţinuse succes, ceea ce el îi confirmă.

— Draga mea, proiectul mi-a fost distins cu premiul întîi.

— Bravo, Dic! Îmi dai voie să privesc şi eu planşele?

— Nu numai că-ţi dau voie, dar te şi rog, iubita mea! exclamă Dic entuziasmat şi desfăcu febril sulul cu planşe, expunîndu-le pe masă.

Gaby le cercetă foarte atent, dar nu înţelegea ce reprezintă această construcţie, ce e drept frumoasă, în mijlocul unor stînci înconjurate de ape.

— Dragul meu, nu te supăra că sînt o ignorantă. Nu pricep ce construcţie e asta.

— Este un proiect de închisoare pe Insula Șerpilor, o lămuri el.

— Închisoare?... îngînă Gaby, cu un nod în gît.

— Da, dragostea mea, repetă Dic și, cu înflăcărarea, cu entuziasmul caracteristice tinereții, îi descrise toate detaliile. E o închisoare-model pentru deținuții politici, cu trei sute de celule perfect izolate și distribuite astfel încît paznicii pot avea un control riguros asupra fiecărei secții în parte. Zidurile exterioare sînt fortificate, deci o evadare este practic imposibilă, căci din orice unghi te-ai afla, supravegherea este deplin asigurată. Presupunînd că, prin absurd, un deținut ar izbuti să evadeze, închisoarea este prevăzută și cu un sistem de alarmă, care face ca în următoarele cinci minute deținutul să fie capturat... Dar ce este cu tine, nu-ți place cumva proiectul meu? spuse Dic cu teamă, văzînd-o foarte schimbată.

— Ba da, foarte mult, rosti absentă Gaby. Dar poate că, cine știe, unul va reuși să scape.

— Asta te îngrijorează, dragostea mea? Fii absolut convinsă, nimeni nu va reuși să scape.

Gaby murmură ca pentru sine, visătoare:

— E imposibil să fie adevărat. Unul, cineva dintre ei, trebuie să scape...

A doua zi, Dic bău cu niște colegi de-ai săi, în cinstea proiectului. Întîrzie la cină. În sufragerie, slujnica pregătea tacîmurile. Se făcuse nouă seara și la această oră consilierul Ion Urseanu obișnuia să mănînce. Dic urcă iute scările, spre apartamentul său de la mansardă, chemînd-o pe Gaby.

— Gaby, unde ești? Unde te-ai ascuns? Vino la masă!

Nu-i răspunse nimeni.

Dic venise grăbit în hol. Întrebă slujnica de n-o văzuse cumva pe logodnica sa.

— Ba da. Acu' o jumătate de ceas era în grădină.

Dic se repezi în grădină, strigînd-o:

— Gaby! Gaby!

I se părea că, dintr-o clipă, într-alta, silueta ei i se va ivi dinapoia unui copac. După ce răscoli fiecare ungher al grădinii, se înapoie în vilă. Cercetă pe rînd toate încăperile și, în cele din urmă, ostenit, urcă iar în apartamentul de la mansardă. Cotrobăi prin unghere și nu găsi nimic. „Unde-o fi Gaby?" se gîndi și, pe cînd scotea o carte, zări pe poliță un bilet. Îl luă și-l citi înfrigurat: „Plec ca să nu mă întorc niciodată. Nu stărui, Dic, e inutil. Am pornit să-l caut pe Mihai și sper că-l voi găsi. Gaby."

Tînărul profesor Paul Stamate şedea de două ceasuri în scaun şi corecta tezele. Era absorbit, concentrat, cu fruntea sprijinită în palmă. Deodată, pielea obrazului întinsă pe maxilare începu să-i tremure. Părea că ceva îl tulbură în tăcerea odăii cu plafonul înalt şi pictat cu îngeri, ţinînd în mîini ghirlande de flori. Încet, încet, îi fură atenţia un hîrşîit înfundat, îndepărtat, care apoi deveni din ce în ce mai tare.

Aprinse veioza de pe masă şi, în cercul alb de lumină, răsări un chip uscat, brun, cu trăsături fine, cu ochi mari, strălucitori şi sumbri — abia acum se putea vedea că tînărul avea un aer crispat şi obosit. Strîngea sprîncenele groase, trecîndu-şi degetele prin părul moale, lucios, într-un gest de deznădejde.

„Nesimţitul! Iar a pus radioul tare. Parcar locui numai el în casa asta," gîndi Stamate. Dădu să se scoale, îndemnat să se ducă la acest „tovarăş" Oprişan şi să-i

ceară să pună aparatul mai încet. Se temea să n-o trezească pe maică-sa. Dar celălalt, ca şi cînd i-ar fi simţit intenţia, făcu încet aparatul. Muzica se auzea acum mai stins.

Stamate nutrea o inexplicabilă rezervă, o răceală faţă de acest Oprişan. E adevărat că el era din fire mai închis, mai retras, dar nu într-atît încît să se ferească de oameni. N-avea ceva anume cu vecinul său şi n-ar fi putut să-i găsească vreo pricină. Îl supăra că punea prea tare radioul, că mergea cu pasul greu şi apăsat, vorbea zgomotos, cu o familiaritate puţin cam vulgară. Altminteri, se arăta a fi un om cumsecade, îndatoritor; abia îl cunoscuse şi se oferise să-i ajute la mutare, cu cîteva luni în urmă... Şi atunci îl sîcîise tonul intim, nepotrivit, felul lui de a i se vîrî în suflet.

— Las' că dumneata eşti cam slăbuţ şi coana mare, de! e femeie bătrînă. O să pui şi eu umărul, că nu-i mare scofală... Dacă aveţi nevoie de ceva, o trimit pe Lina la dumneavoastră. (Lina era servitoarea lui.) Cu ce vă ocupaţi? Profesor de istorie? Aha! Bun! V-a transferat din provincie? Cu noi o să vă împăcaţi, şi eu şi nevastă-mea, Fiţa, sîntem oameni de treabă. Noi nu sîntem ţîfnoşi, nu ne ţinem nasul în sus ca Nicoreştii de la etaj, nişte foşti, care acum n-au după ce bea apă. Am fost şi eu cineva la viaţa mea şi nu-mi dau ifose. Nici acum nu mă

plîng, sînt la o cooperativă şi, să bat în lemn, merge! Dacă eşti deştept, te descurci!

Asaltat de indiscreţia, de vorbăria lui Oprişan, Stamate bolborosi ceva neînţeles, grăbindu-se să scape cît mai iute. Cînd Oprişan îl văzu ridicînd singur rafturile grele de mahon ale bibliotecii, îşi corectă prima impresie:

— Slab, slab, dar eşti vînos! spuse cu admiraţie.

Stamate se închise în sine şi nu-i răspunse. Îl apăsa un sentiment de singurătate, de înstrăinare pe care i-o accentua şi casa aceasta boierească, mare şi neospitalieră. Pe dinafară tencuiala era crăpată, vopseaua jupuită de pe giurgiuvele, iar de la balconul etajului spînzura o perdea ruginie de iederă, care cădea deasupra uşii de la intrare, masivă, de fier, veşnic încuiată. Curtea era neîngrijită, iarba şi bălăriile creşteau în voie, năpădind răsadurile de flori veştede.

Pe Stamate îl învălui o tristeţe la amintirea căsuţii albe cu geamlîc de sticlă colorată, cu ghivece de flori şi livadă de cireşi. Nu mai era de mult a lor. Taică-su o vînduse fiind încă în viaţă. Într-o noapte murise într-un acces de inimă, în cabinetul său medical. Nu le lăsase nici o avere, în afară de mobilier, cîteva cărţi de specialitate şi instrumentele profesiunii sale.

Stamate cedase cabinetul noului medic și cu o parte din bani achită niște datorii, iar cealaltă o folosise pentru transportul și instalarea în noua locuință de la București, unde fusese transferat provizoriu la un liceu, în așteptarea numirii ca asistent la Facultatea de istorie. Pesemne că se ivise o încurcătură, deoarece numirea întîrzia.

Stamate nu se neliniștea; era sigur că numirea va veni curînd. Ultimele luni muncise pe brînci, slăbise, mai ales că mîncase și prost. Ceea ce-i stîrnea îngrijorarea și-l întuneca era boala maică-si. Ea fusese întotdeauna bolnăvicioasă, dar moartea soțului, ruinarea gospodăriei, izolarea în care trăia acum îi agravau boala ascunsă.

De două săptămîni nu se mai ridicase din pat. La drept vorbind era un noroc că Lina o servea pe maică-sa, îi gătea cîte o supă de legume, un compot, deretica la două, trei zile prin odăi. Femeia era și ea, la fel, din Cîmpulung-Muscel și se legase de bătrînă.

Stamate îi fixase, cu încuviințarea lui Oprișan, o mică simbrie de o sută de lei pe lună; mai mult nu avea de unde plăti. El mînca la o cantină, iar seara se mulțumea cu un ceai, cu o fărîmă de brînză sau un ou. Cel puțin nu-l mai împovărau, nu-l mai măcinau servituțile mărunte la care-l supuneau boala mamei sale.

Isprăvise de corectat tezele și tocmai se pregătea să plece în oraș, la o meditație.

Din fundul culoarului răzbătea pînă aici o undă de muzică. Cu o mișcare reflexă, Stamate își îndreptă privirea spre odaia alăturată. Glasvandul era dat deoparte; din unghiul în care se aflau masa sa de lucru și divanul îngust, anume așezat astfel, putea să vegheze somnul maică-si, să audă cel mai mic foșnet și să-i vină de îndată în ajutor. Căpătase o asemenea sensibilitate încît, chiar cînd adormea, percepea foiala ei în așternut, un scîncet sau un suspin abia prelins de pe buze.

O privi îndelung cum dormea liniștită, cu capul înălțat pe două perini mari. Deasupra patului atîrna o icoană de argint a Maicii Domnului, iar dedesubt ardea o candelă a cărei lumină era prea firavă ca să risipească umbrele așternute în încăpere. Cîteva raze aurii îi încununau părul alb și dădeau o culoare de ceară străvezie feței cu pomeții ascuțiți, gîtului lung, slab, cu vinele ieșite în afară.

„Aproape nu mai e de recunoscut, biata de ea," murmură Stamate, contemplînd-o. Și, în ciuda amărăciunii ce i se ridică în gîtlej, simțea o ușurare și o secretă bucurie — nemărturisită nici lui însuși — la gîndul că pentru cîteva ceasuri va scăpa de aceste odăi înalte și mohorîte, îmbîcsite de miros de iod și de valeriană, că va umbla pe străzi cu capul gol, să-l bată vîntul, să respire aerul rece și să adulmece mirosurile tîrzii

ale toamnei. Va vedea alți oameni, va privi luminile orașului, zîmbetul sau privirea fugară a vreunei femei necunoscute. Era prea izolat, prea vîrît în studii, obsedat de boala mamei sale; trebuia să evadeze, să iasă din propria sa piele. „Ceea ce-mi propun e cu neputință, e absurd, mai mult, e o naivitate," surîse trist Stamate.

Începu să se îmbrace fără zgomot, călcînd în vîrful picioarelor. Stinse veioza și cînd vru să iasă, auzi glasul mamei sale:

— Ai plecat, Paul?

Paul se răsuci pe loc, cu o scurtă zvîcnire lăuntrică.

— Da, mamă. Mă duc la meditație.

— Te rog nu întîrzia. Să nu mă lași singură.

— Nu, n-am să întîrzii.

— Să nu uiți medicamentele. Am nevoie de un calmant, mă mai alină noaptea.

— Bine, n-am să uit, rosti cu o jumătate de glas.

Nu avea nici un ban. Mai erau cîteva zile pînă la salariu și, oricît și-l drămuia, nu izbutea s-o scoată la capăt. Boala maică-si îi impunea sacrificii peste puterile lui. Stamate credea că bătrîna nu-și dă seama cît de mult se zbătea, dar într-o zi o găsi în picioare, umblînd la șifonier.

— Unde-ți este costumul negru?

El ridică din umeri, spunînd nepăsător că-l împrumutase unui coleg pentru o serată,

Claudia Stamate clătină din cap, fixîndu-l cu ochii ei umezi și blajini:

— L-ai vîndut, îngînă și, fără să se mai uite la fii-su, se tîrî spre pat, se culcă, rămînînd nemișcată, trează. Mai bine-aș fi murit! o auzi șoptind, după o vreme.

Stamate se înfioră.

— De ce vorbești așa, mamă? De ce mă necăjești? Vrei să mori, pentru că am vîndut un păcătos de costum? Am să-mi fac altul. Principalul e să te însănătoșești dumneata. Ai mai avut crize de ficat. S-a ivit acum o complicație cu colicistita, de-aia merge mai greu. În cîteva zile ai să te simți mai bine.

De atunci, Stamate căuta să-i ascundă nevoile; bătrîna, însă, era lucidă și vedea cît e de strîmtorat. Dacă-i ceruse un calmant — de cîtva timp nu-i mai cerea nimic — însemna că nu se putea lipsi de el peste noapte. „De unde să iau bani?" se întrebă Stamate, chinuit, făcîndu-și fel de fel de planuri. Ce-ar fi să se roage să i se dea un avans la meditație? Nu, abia începuse lecțiile de cîteva zile și ar face impresie rea. Dacă ar vorbi cu Oprișan? Era sigur că acesta nu l-ar refuza. Oprișan... Ah, numai ideea asta era atît de umilitoare! Mai degrabă va trece pe la prietenul său Trifu; seara era întotdeauna acasă.

În curte, la poartă, Stamate se izbi piept în piept cu Cristina Nicorescu; ea înălță genele lungi, surprinsă, prinzînd o clipă pri-

virea vie, întunecată, a tînărului, şi trecu mai departe glacială, indiferentă.

Stamate bîigui o scuză care nu fu auzită. Fata purta un demi larg, din păr de cămilă, cu gulerul ridicat, din care ieşea un cap tuns băieţeşte, cu un obraz foarte alb şi părul castaniu-roşcat. O mai văzuse de cîteva ori şi-i venea să rîdă de aerul ei mîndru, atît de nepotrivit cu înfăţişarea adolescentă, cu candoarea expresiei, cu gura cărnoasă şi fragedă. Ochii nu-i reţinuse; nu ştia ce culoare aveau, dar erau clari, luminoşi. Era întîia oară cînd se întîlneau faţă în faţă. Nu schimbaseră pînă acum nici un cuvînt şi din atitudinea ei înţelese că nu-l va lua niciodată în seamă. Odată o şi salutase, dar ea se prefăcuse că nu-l observă.

Jignit, orgolios, Stamate întorcea privirile ori de cîte ori o zărea. Aflase cîte ceva despre ea de la Oprişan, dar trivialitatea acestuia îl îngheţase: „E o ştoarfă, nu-i de dumneata!" I se făcuse silă de Oprişan şi nu mai adusese vorba despre fată. Vulgaritatea lui îmbăloşa totul.

Pe drum se pomeni că e preocupat: „De unde venea oare Cristina?"

Era destul de curios că se purta bine îmbrăcată, cu lucruri fine, iar taică-su, un bărbat vîrstnic, cu ţinuta dreaptă, corectă, ieşea în fiecare dimineaţă după cumpărături.

„E foarte simplu, o fi avînd rezerve," îşi spuse Stamate şi deodată toată fiinţa lui fu

stăpînită de ideea de a face rost de bani. Ea nu-l părăsi nici la meditație, nici pe stradă, în timp ce mintea lucra cu febrilitate, născocea mijloacele cele mai imposibile, spera în realizarea unor întîmplări absurde și neverosimile. Îi plăcea să se piardă în jocul imaginației, să clădească ipotezele cele mai amețitoare. După aceea, revenindu-și brusc își spuse: „Bine, bine, toate astea n-ar fi excluse într-o ordine miraculoasă a realității. Dar de unde iau acum banii pentru medicamente?" Era o sumă atît de meschină încît îi fu rușine de această fantezie goală și ridiculă.

Aceeași rușine o resimți și înaintea lui Trifu, stingherit, neștiind cum să înceapă. O să-i ceară împrumutul la sfîrșitul vizitei cînd, poate, gestul va veni de la sine, mai ușor, natural.

Stamate, care era cufundat în sine, zări abia acum neorînduiala ce domnea în camera elegantă a prietenului său, despărțită prin niște uși rulante de apartamentul părinților. Scrinul era deschis; rufăria atîrna afară din sertare, hainele îmbrăcau spetezele scaunelor. Vrafuri de cărți zăceau pretutindeni, pe covor, pe consola de marmură, pe divan.

— Ce se întîmplă aici? se miră Stamate, poticnindu-se într-un pachet de cărți, pe care-l răsturnă.

Se aplecă să-l aranjeze la loc. Trifu îl împiedică:

— Lasă-l, Paule. Mă bucur că ai trecut pe la mine. Șezi unde-ți place, mai stăm puțin de vorbă. N-ai mai fost de mult pe aici.

— Am fost cam ocupat, spuse Stamate, căutînd un loc unde să se așeze.

Această risipă de veșminte, de rufărie, de cărți îi dădu brusc senzația că picase prost, că ar fi fost mult mai bine să nu fi venit. Șovăia dacă să rămînă, sau să plece.

— Ce-i harababura asta la tine? stărui Paul Stamate, iritat.

O asemenea dezordine socotea că-i potrivită cu propriul său temperament, dar nu cu cel al lui Trifu. Acesta era rigid, inflexibil, sub o aparență de moliciune, înșelătoare prin mișcările lenețe, zîmbetul bun și onctuos.

Stamate știa cît de primejdioasă putea fi inteligența lui, de care se ciocnea adesea în disputele lor. El era mai focos, mai nedisciplinat, dar celălalt îl readucea la obiect, urmărind raționamentul riguros, precis. Stamate îl învinuia că e dur și sec; în fond asta și credea. Întotdeauna cînd se despărțea de Trifu era furios și-și făgăduia că n-o să-i mai calce pragul.

— Nu-nțeleg de ce ești supărat pe mine? spunea Niculaie, glumind. Eu gîndesc ca un matematician.

— Ei, asta-i bună! se revoltă Stamate. Un matematician care ignorează necunoscutele. Și pe urmă, o problemă morală nu poate fi demonstrată ca o teoremă.

— Ţi-am dovedit că se poate.

— Nu mi-ai dovedit nimic.

Peste o săptămînă, două, trei, Stamate revenea la el; avea nevoie de ordinea, de siguranţa, de luciditatea spiritului său; de aceea îl surprindea zăpăceala din odaie. Îl cercetă cu interes pe Trifu; acesta era întors în sine, absent. Se petrecea ceva neobişnuit cu el.

— Vrei să-ţi fac o cafea? Abia am rîşnit-o, e proaspătă, spuse Niculaie cu o falsă nepăsare.

— Fă-mi o cafea, rosti plictisit Stamate, căruia-i pierise curajul să-i mai ceară un împrumut.

„Ce-o fi cu Trifu?" se întrebă Stamate, încercînd să alunge, să îndepărteze ideea chinuitoare de unde va lua banii pentru medicamente. Nu se putea înapoia acasă cu mîinile goale. O noapte, o noapte întreagă, maică-sa să se chinuiască fără un calmant care să-i aline durerile?! Ideea era de neîndurat. Orice s-ar întîmpla, trebuia să-şi procure banii!

Trifu aduse cafelele, se aşeză într-unul din cele două fotolii de lîngă fereastră. Zîmbea. Lui Stamate, zîmbetul i se păru fără sens.

— Ce s-aude cu numirea ta? întrebă într-o doară Niculaie.

— Deocamdată încă n-a venit.

Tînărul profesor gîndi: „Ţie-ţi arde acum de numirea mea, cum îmi arde mie de ce

s-o fi petrecînd cu tine". Şi fiindcă nu răbda atmosfera, discuţia artificială, silnică, vorbi cu oarecare nervozitate:

— Ascultă, Niculaie, n-am venit aici să fac conversaţie! E o simplă sinceritate între noi, care mă face să mă scol şi să plec. Spune, omule, ce-i cu tine? Ce ţi se întîmplă?

— Haide, potoleşte-te. N-am de gînd să-ţi ascund nimic, deşi lucrurile n-au oricum prea mare însemnătate. Mă mut.

— Te muţi?! spuse mirat Stamate. Locuieşti doar la părinţii tăi. Cin' te sileşte s-o faci?

— Nu mă sileşte nimeni. În ultima vreme a intervenit ceva care mă determină să-mi caut altă locuinţă. Nu mai pot sta aici.

— Te-ai certat cu bătrînii?

— Nu-i vorba de-o ceartă; asta ar fi reparabil. E vorba de o răceală între noi, poate chiar de-o ruptură.

— O ruptură? Atunci e grav.

— Într-un fel, fireşte, e grav, spuse Trifu cu o linişte care-l mira din ce în ce mai mult pe Stamate. Mi-era totuşi cu neputinţă să procedez altfel; ar fi fost împotriva conştiinţei mele, împotriva a ceea ce cred eu despre dreptate, despre cinste. Şi poate, mai presus de toate, a ceea ce cred despre mine însumi.

— Din ce s-a iscat neînţelegerea? începu să fie interesat Stamate, neluîndu-şi ochii de pe chipul lui Trifu.

Acesta avu o ezitare, o clipă se umbri, apoi rosti anevoie:

— E în legătură cu vărul lui tata, un om care toată viaţa a trăit din expediente, din afaceri necurate — şi a trăit larg. Ce-a învîrtit n-am ştiut niciodată bine şi nici nu m-a interesat. Făcea parte din specia acelor indivizi fără nici o profesie certă, şi cu toate astea ocupa o poziţie socială, avea relaţii, era plin de bani. Acum cîtăva vreme a izbutit să intre în administraţia unei mari întreprinderi. În complicitate cu încă vreo doi, trei funcţionari superiori a făcut nişte matrapaslîcuri. Au fost prinşi toţi, arestaţi şi daţi în judecată. Hazardul a făcut să-mi revină mie sarcina instruirii procesului.

Stamate deveni mai atent, simţind furnicătura unei emoţii.

— Te aflai într-o situaţie grea, Niculaie.

— A fost înfiorător. M-am pomenit cu tot felul de mătuşi, unchi, veri; nu mai aveam odihnă, nu mai puteam să gîndesc, să lucrez. Eram încolţit din toate părţile: „Trebuie să-l scapi, trebuie să-l salvezi, Niculaie!" mă implorau cu toţii. Pînă şi bătrînul, cît e el de ţeapăn, a stăruit pe lîngă mine: „Am încredere că n-ai să arunci o pată de noroi asupra numelui nostru. Nu uita că e vorba de un membru al familiei mele". Mărturisesc că tonul lui m-a impresionat. Căpătasem insomnii, eram frămîntat. Cîteva nopţi am cercetat din nou dosarele; nu

încăpea nici o îndoială. Măsluise acte şi-şi însuşise banii.

— Mulţi?

— Foarte mulţi. În instanţă, de partea civilă a vorbit şi o muncitoare. Era o femeie uscăţivă, cu faţa pămîntie; lucra de vreo cincisprezece ani în fabrică. Mă uitam la ea, apoi la inculpat, la hainele lui îngrijite, la obrazul lucios şi rumen, bine hrănit şi... Trifu se opri, îşi frecă tîmpla dreaptă, urmînd obsedat: — Să nu-ţi închipui din ce-oi auzi că sînt cumva nebun, dar o clipă am avut o halucinaţie. Mi se părea că toată puterea, tot sîngele femeii trecuse în trupul acestui bărbat sănătos şi înfloritor. Şi, cît a vorbit femeia, n-am mai putut să mă descătuşez de senzaţia că, într-adevăr, individul acela din boxă furase nu numai nişte bani, ci un lucru mult mai de preţ: ceva din lumina, din bucuria, din speranţa ei, a mea, a ta, a fiecăruia din noi care muncim.

Stamate înălţă sprîncenele, cercetîndu-l cu o fină îndoială. Urmări surprins cum se schimbau trăsăturile prietenului său. În locul chipului cunoscut apăru o mască severă, cu trăsături imobile, cu o sticlire rece în pupile.

Stamate se turbură:

— L-ai condamnat? şopti încordat.

— Maximum de pedeapsă!

Răspunsul căzu tăios, ca o ghilotină. Stamate îşi ţinu răsuflarea, privindu-l cîteva clipe într-un fel ciudat. Apoi respiră adînc

și după oarecare reflecție rosti rar, indiferent:

— Mda! Privind lucrurile mai larg, mă-ntreb dacă, condamnîndu-l cu atîta asprime, ai făcut vreo ispravă... În definitiv, mișună încă destui ca ăsta în societatea noastră.

Trifu strînse sprîncenele, uimit:

— Ai ajuns atît de nepăsător, de sceptic? De cînd asta, Paul? Atunci să îngăduim orice, deoarece, din perspectiva ta, sublinie mușcător Niculaie, nimic nu mai are importanță. Nu ne mai rămîne decît să cedăm ăstora, să ne lăsăm azvîrliți deoparte, și într-o bună zi să fim iar călcați, striviți sub călcîiul lor.

— Nu, asta nu! sări Stamate.

— Și cum vrei să-i împiedici? Cunoști o altă cale? Arată-mi-o!

— Ah! cu tine nu se poate discuta! Dar dă-mi voie să am și unele îndoieli; ei, da, cîteodată am impresia că primenirea n-a mers destul de adînc, că mai persistă stări vechi și mi-e uneori lehamite. Eu aș vrea să trăiesc altceva, nou, curat, luminos, să-l simt, să-l pipăi, să-l respir prin toți porii mei.

— Te învîrtești într-un spațiu prea strîmt și nu-l vezi. Acest altceva există, numai că trebuie să-l cauți în altă parte. Iar în al doilea rînd, dacă fiecare ne-am mărgini să ne zbuciumăm fără rost, într-adevăr nu s-ar schimba mare lucru în viața noastră.

Stamate ridică din umeri.

— În sfîrșit... poate să ai dreptate. Și cu bătrînul tău ce-i? întoarse vorba.

Trifu își aprinse o țigară, înnourat, pe gînduri:

— A fost rău și nedrept cu mine. Știi ce mi-a spus? rîse silnic Niculaie: „Vrei să-ți cîștigi galoane la comuniști și n-ai scrupule. Ai să faci carieră, băiete!" Îți dai seama ce grozăvie!? Asta mi-a spus-o bătrînul, care mă cunoaște mai bine decît... Și pentru cine? Pentru o secătură, un excroc, o lepădătură!

— E de neînțeles.

— El care e un om profund cinstit, care a îndurat frigul și arșița, cățărat pe schele, muncind pentru alții! Tot ce vezi, casa asta, mobilele astea sînt cîștigate de el, prin muncă aspră, și tocmai el ia apărarea unui netrebnic care n-a ostenit un singur ceas în viața lui.

— Cum îți explici această înverșunare?

— Ar fi o explicație, sentimentul de clan sau... nu, este altceva. Răsturnarea care s-a produs l-a dezorientat. În fond, bătrînul e mărginit. Nădăjduiesc pentru el că pînă la urmă o să se dezmeticească și-o să priceapă unde-i locul. De altminteri a și fost chemat la un institut de proiectări de construcții. A primit, n-a primit, habar n-am. Să facă ce-o vrea, rosti Trifu cu o subită oboseală în glas.

În începere se înstăpîni o tăcere, un gol, pe care niciunul din ei nu știa cu ce să-l umple. Fără să vrea, ochii lui Stamate lunecară pe ceasul de pe perete; minutarele arătau ora zece. Tresări. Îl cuprinse o nerăbdare străbătută de panică. Era tîrziu. Unde să se ducă noaptea după bani? Lui Niculaie nu mai îndrăznea să-i ceară. Se sculă în picioare. Nu putea să-l părăsească, fără să-i arate o oarecare înțelegere. Îl bătu pe umeri, încurajator și rosti vag:

— Principalul e să fii împăcat cu propria ta conștiință.

— Bineînțeles. Sînt principii de la care nu mă abat.

Tonul îi zgîrie neplăcut auzul; cuvintele sunau artificial, găunos, strident. „Ce-mi pasă mie de povestea asta, de principiile tale! Principii gîndea în sinea sa Stamate, cu sarcasm. Îți ascunzi înapoia lor insensibilitatea, uscăciunea sufletească. Pretinzi că te-a impresionat o muncitoare. Nu te cred. Auzi? Nu te cred! Ce-ai face dacă ți-aș cere eu acum un împrumut de-o sută de lei? Uite, mama mea e bolnavă. Eu sînt prietenul tău, îmi dai? Ah, aș vrea să văd ce s-ar alege din principiile tale . . .“

Stamate îi întinse grăbit mîna:

— Iartă-mă că trebuie să plec. Mă așteaptă mama, e singură.

În stradă, tînărul profesor se opri deodată pe loc. Nu era sigur încotro s-o ia. Se lăsase

ceață, și burnița. Mirosul de toamnă, de ud, de putred era parcă mai pătrunzător noaptea. Merse cîțiva pași, rar, apoi pe neașteptate o luă la goană înapoi. Apăsă lung pe sonerie, hotărît, dar cînd se ivi în deschizătura ușii Trifu, îndepărtat și străin, Stamate înghiți un nod amar și bîigui:

— Nu mi-am uitat cumva... țigările, nu sînt la tine? Începu să-și pipăie buzunarele și, prefăcîndu-se a descoperi pachetul, zîmbi căznit și stîngaci: Nu te mai deranja, le-am găsit, erau în buzunarul pantalonului. Noapte bună!

Auzi ușa închizîndu-se în urma lui și cheia răsucindu-se în broască. Un val de sînge îi năvăli în obraz. „Am fost jalnic, caraghios," se mustră Stamate, iuțind pașii, ca să se îndepărteze cît mai mult de locul umilinții sale. Și pe măsură ce înainta în burnița măruntă, răcorit de aerul umed, se încuibărea în mintea lui gîndul să vorbească cu Oprișan. În definitiv îi era vecin. Și deși era cam necioplit, se dovedea a fi un om de treabă, săritor; avea dreptate maică-sa. De la început ar fi trebuit să-i ceară lui împrumutul. La Oprișan n-ar fi întîmpinat complicații psihologice; el i-ar fi dat banii simplu, firesc, socotind probabil faptul cu totul neînsemnat.

Cînd ajunse acasă, Stamate se duse drept la ușa lui Oprișan, a treia de la stînga culoarului. Era întuneric. Rămase descumpă-

nit. Ar fi vrut să se urnească din loc şi nu izbutea. Să se fi culcat oare atît de devreme? Cum să-l trezească din somn? „E rău mamei mele, e foarte rău, tovarăşe Oprişan. Te rog să nu te superi dacă te-am trezit," aşa-i va spune. Şi, aproape involuntar, mîna lui apăsă pe sonerie, întîi mai timid, apoi mai tare, insistent, prelung. Nu se auzea nici o şoaptă, nici o mişcare.

„Nu răspunde nimeni", murmură într-un tîrziu Stamate. Se retrase încet, îndreptîndu-se spre fundul culoarului. În toată casa asta, în întreg oraşul ăsta nu era un om care să-l poată ajuta. Era un oraş cenuşiu, străin şi duşmănos.

Intră în odaia lui, cu cea mai mare grijă; nu aprinse veioza. Se dezbrăcă alene, cu mişcări moi, frînte. În întuneric pîlpîia doar lumina candelei. Nu vedea chipul mamei sale, care dormea într-o rînă, cu spatele la el. Desluşi însă mîna care ieşea din mîneca largă a cămăşii, cu degetele lungi, osoase, zgîrcite pe marginea plăpumii. O şerpuire rece îi trecu prin inimă. Nu-şi putea lua privirea de la mîna aceea palidă, care mototolise aşternutul.

„A avut o criză în lipsa mea. Acum e sleită şi doarme. Măcar de ar dormi pînă la ziuă." Mîine îi va lua neapărat medicamentul. Mîine va fi o altă zi, poate mai bună, mai luminoasă. Se pregăti să se culce. Simţi însă că-i era foame. Dibui prin dulap şi găsi

un rest de brînză și o bucată de pîine. Se așeză pe marginea canapelei, mestecînd fără poftă; brînza era sărată, pîinea veche. I se făcu sete și bău multă apă. I se umflă stomacul și asta îi dădu senzația că se săturase. Își aprinse o țigară, trase fumul în piept, lacom, uitîndu-se mereu în odaia alăturată. Maică-sa dormea. Fie că o rază tremurătoare a candelei juca pe mîna ei, fie că într-adevăr își descleștase degetele, Stamate crezu că bătrîna se mișcase.

„Nu doarme, se preface, îi fulgeră prin minte. Ea m-a auzit de cum am intrat, și-a dat seama că nu i-am adus medicamentul. Nu mă întreabă nimic, ca să nu mă amărască. A înțeles, sînt sigur că a înțeles."

Se apropie de patul ei, tiptil, tiptil. O privi intens, dureros. Șuvițe de păr cărunt, răvășite, îi ieșeau de sub boneta de noapte. Se vedea că se răsucise mult, pînă găsise trupului bolnav culcușul potrivit. Se aplecă să-i sărute mîna, dar nu îndrăzni.

— Mamă, nu dormi? o chemă încet Stamate.

Ar fi vrut să-i spună altceva: „Eu știu că ești trează, că mi-ai auzit pașii, mișcările, că ai ascultat cînd umblam la dulap și rontăiam bucata de pîine. Te prefaci că dormi și nu-mi răspunzi".

Bătrîna continua să tacă, nemișcată. Respira neregulat, cu obrazul îngropat în pernă, cu gura întredeschisă. Era atîta liniște în

încăperile înalte și mohorîte, încît se auzea și sfîrîitul candelei.

Stamate se trase înapoi, ușor, fără zgomot. Se întinse pe divan, fixînd într-una mîna aceea palidă, zgîrcită pe marginea plăpumii. I se împăienjeniră ochii. Era rupt de oboseală, pleoapele i se lipeau și, biruit de somn, el mai suflă printre buze:

— Știu că nu dormi... Mîine, mamă...

*

* *

În dimineața următoare, Stamate bătu la ușa lui Oprișan. Îl găsi mîncînd; pe masa acoperită cu un șervet era o farfurie mare cu șuncă, brînză și unt. La vederea tînărului profesor, care se oprise în prag, Oprișan îl pofti să intre, vorbind cu gura plină:

— Vino înăuntru, tovarășe profesor.

— Nu vreau să te deranjez, trec mai tîrziu...

— Fii serios, dom'le, se poate? Mă jignești! Ce, îmi iei mîncarea de la gură? Fițo! o strigă pe nevastă-sa. Mai adu un pahar pentru tovarășul profesor. Am o țuiculiță... sparge cerul gurii!

— Nu, eu nu beau, protestă Stamate, care stătea în picioare.

— Ei, păi vezi? De-aia arăți cam precăjit! O țuiculiță te înzdrăvenește, îți dă putere. Uite-te la mine! rîse Oprișan, dezvelindu-și dinții strălucitori, de aur.

Era îndesat, fără să fie gros, cu un obraz comun, cu ochi umbriți de sprîncene dese și negre — ochi gălbui, rotunzi și neîncrezători.

Nevastă-sa aduse un păhărel, scuzîndu-se că e în „neglijè", adică într-un capot mătăsos, cu flori verzi, care-i învăluia pîntecu rotunjit de sarcină. Era oacheșă, cu un neg lîngă nara stîngă și, cînd surîdea, își descoperea și ea un molar îmbrăcat în aur.

Oprișan îl sili pe tînărul profesor să bea țuica. Stamate avu senzația că înghițise jar.

— Eu așa m-am obișnuit, să mănînc mai solid de dimineață, îi explică gazda, ca să rezist pînă la patru-cinci, cînd mă întorc de la treburi. Și să știi că-i un obicei bun! urmă înțelept Oprișan, tăindu-și o felie de șuncă pe care apoi o unse bine cu muștar. Dumneata nu guști, tovarășe profesor?

Stamate simți că salivează; nu văzuse de mult șuncă. De unde-și procură ăsta toate bunătățile? Pesemne că le cumpăra pe sub mînă, la negru.

Involuntar cuprinse într-o privire odăile cu mobila înghesuită — șifonierul cu ușile întredeschise, doldora de îmbrăcăminte, lustrele grele, de bronz, tablourile de pe pereți reprezentînd țigănci și nuduri oribile, culcate pe divanuri orientale sau pajiști înflorite. Era aici o revărsare, o ghiftuială de prost gust.

Dar de unde avea atîtea lucruri? se furişă o îndoială în cugetul lui Stamate. Şi de ce-l îmbia, de ce era atît de darnic? Desigur, nu era un secret pentru Oprişan, că o duceau greu. Refuză, strîngînd din măsele. Se ridică şi spuse cu oarecare asprime:

— N-am timp să stau, eu am venit pentru altceva la dumneata. Aş vrea să-mi împrumuţi vreo cinci sute de lei pînă la salariu. Poţi să-mi dai?

Oprişan încetă să mai mestece, îl scrută o clipă pe sub sprîncene, apoi se destinse:

— Cu cea mai mare plăcere! De ce n-ai spus, dom'le, din capul locului? Între noi, vecinii, există?

— Peste cîteva zile îi restitui, adăugă Stamate.

— Eh, grija asta să am eu, rîse Oprişan, arătîndu-şi proteza de aur. Mi-i dai dumneata, cînd oi avea, n-am rămas eu numai în banii ăştia.

— Nu, peste cîteva zile, spuse Stamate, întinzîndu-i mîna.

Oprişan i-o strînse cu putere, i-o reţinu, privindu-l pe sub genele strînse.

—— Da' cine poate să trăiască, dom'le, cu salariile din ziua de azi? Un om cu carte, ca dumneata, nu e păcat să n-ai de nici unele? . . . Zău aşa . . .

Stamate păli. Ajunsese să fie compătimit de unul ca Oprişan! „Tu trăieşti destul de

bine!" Îi veni să-i strige în față, dar se stăpîni.

— Cît o să mai stea ăștia la putere? îl întrebă gazda, cu glasul micșorat. Mie unul mi-a ajuns pînă aici, mai spuse, ducînd palma în dreptul omușorului.

„Mă ia drept unul de-al lui," se crispă Stamate și se simți îndemnat, stîrnit să-și bată joc puțin de Oprișan. Îl măsură cu un dispreț învăluit, rostind zîmbitor, ironic:

— Pînă la epuizarea istorică a ideei socialiste.

Oprișan îi aruncă o privire piezișă:

— Schimb-o în mărunțiș, să pricep și eu despre ce-i vorba.

— E greu de explicat, rosti cît putu de serios Stamate. În orice caz, înseamnă mult.

— Cît? se interesă gazda, dornică de certitudini.

— O perioadă mai largă, poate două, trei sute de ani, cine știe.

Oprișan căpătă o expresie perplexă, stupidă. Apoi izbucni într-un hohot de rîs:

— Fugi de-aici, frate! Știi că ai haz dumneata!

— Atunci, salutare! rosti sec Stamate și dădu buzna afară.

Ceea ce nu prevăzuse tînărul profesor se întîmplă. Salariul și banii de la meditație i se scurseră printre degete. Cumpără provizii în casă, medicamente, păstrînd o anumită sumă pentru o căruță de lemne. Vremea se

stricase. În odăile înalte, cu tapet cafeniu, era de-a dreptul frig. Asta le făcea mai urîte, mai mohorîte. Cu orice preţ trebuia să restituie împrumutul, chiar de-ar fi să rabde de frig. Dar cum va răbda maică-sa? De două zile, Stamate ţinea banii în buzunar, evitîndu-l pe Oprişan. Acest lucru era cu neputinţă, deoarece locuiau pe acelaşi culoar şi, fără să vrea, Stamate se întîlnea cu el. Ori de cîte ori îl vedea, se furişa repede în casă, pînă cînd, nemaiputînd să suporte, se înfăţişă lui Oprişan.

— Te rog să mă ierţi că am întîrziat. Poftim banii şi-ţi mulţumesc, rosti stînjenit, înnegurat la gîndul că rămîne fără lemne. Dar în felul în care-i dădu, în ezitarea gestului, trăda ceea ce nu era în stare să spună: „ce bine ar fi, dacă nu i-ai primi".

Oprişan îl pătrunse dintr-o privire. Nu se grăbi să ia banii şi, atent la frămîntarea tînărului, îi respinse încet mîna.

— Tovarăşe profesor, dacă ai nevoie, eu te mai aştept. Mie nu-mi sînt de trebuinţă.

— Nu, te rog, se încăpăţînă Stamate.

— Mi-i dai la chenzina viitoare.

— S-ar putea să n-am la vreme şi n-aş vrea să...

— Am toată încrederea. Ehe, unde-ar fi toţi oamenii ca dumneata! Te-am ghicit din capul locului ce soi eşti. Ţine-i, dom'le, ţine-i sănătos! Vrei să mă superi? spuse Oprişan, silindu-l să-şi ia banii înapoi.

— Bine, fie, se lăsă înduplecat Stamate.

Bolborosi o mulțumire, ferindu-și ochii. Încerca un sentiment neplăcut, dureros, că avea astfel de legături cu Oprișan. Se simțea coborît, umilit. Numai gîndul că în casa lor va fi lumină, va fi cald, îl mai învioră puțin.

Cînd, după cîteva zile, Oprișan îl rugă să-l lase să-și depoziteze niște boarfe în pivnița lor, Stamate se grăbi să-i facă acest neînsemnat serviciu:

— Cu plăcere, e o pivniță destul de încăpătoare; nici n-am nevoie de atîta loc.

— Știam eu că am să mă înțeleg cu dumneata, surîse Oprișan.

Stamate nu dădu nici o importanță faptului — aproape îl și uitase. Era bucuros că avea banii pentru lemne. Peste o săptămînă sosi cu o căruță plină vîrf, călărat pe capră. Sări jos, pe trotuar, vioi, scuturîndu-se de talaj. Tocmai atunci ieșea pe poartă Cristina Nicorescu, în același demi-palton din păr de cămilă, cu gulerul înalt și ridicat, din care se desprindea capul mîndru, cu ochii foarte clari, plutind deasupra celor din jur, fără să-i vadă. Haina era croită larg și tînărul profesor mai mult îi bănuia zvelțeța trupului, după mersul elegant și măsurat. Piciorul îl avea lung, musculos, cu glezna îngustă și fină. Călca fără zgomot — purta pantofi grej, cu talpă de crep — și, la fiecare pas, trupul întreg se unduia, ascultînd de un ritm ascuns, lăuntric. Era în nepă-

sarea frumuseții ei, închisă în sine ca o scoică, ceva ce nu putea fi știrbit de nimic dinafară. În urma ei, Cristina lăsă o mireasmă delicată de parfum, ca o floare de noapte.

„E splendidă!" exclamă încet Stamate, uitîndu-se după ea, cu o arsură în piept.

—— Măi tovarășe, ce naiba facem aici? Descărcăm sau tragem de coadă pisici? răsună glasul gros și răgușit de băutură al căruțașului.

Stamate se dezmetici.

— Descărcăm! strigă mînios.

Ajutat de un băietan, Stamate cără butucii pe culoar, în dosul scării care urca la apartamentul Nicoreștilor. Aci, în perete, se deschidea o ușă și cîteva trepte duceau jos în pivniță.

Stamate luă cheile, intră înăuntru și, spre mirarea sa, descoperi pivnița împărțită în două de un perete de scînduri, cu o ușă de care atîrna un lacăt greu. Nu fusese decît o singură dată în această hrubă și-și amintea că nu exista vreo despărțitură. O întrebă pe maică-sa.

— Tu doar i-ai îngăduit domnului Oprișan. M-a mai rugat să-i dau voie să-și pună cîteva lucruri în cămară... Noi tot n-o folosim.

Tînărul profesor se zgîi la maică-sa:

— Și cămara? Dar ce mai vrea?

— Eh, nu-i nimic, nu putem să-l refuzăm,

rosti resemnată bătrîna, avem nevoie şi noi de el.

— Bine, mamă, dar asta e prea de tot! se indignă Stamate. Mîine, poimîine o să vrea şi locuinţa noastră, ca să aibă loc domnul Oprişan să se întindă.

— Nu exagera, Paul. Aşa se trăieşte între oameni. Şi, nu uita, în halul în care sînt eu, am nevoie de cineva. Ce m-aş face fără Lina?

— Femeia o plătim doar, nu-i pe degeaba! Nu trebuia să i-o dai. Dacă aş fi ştiut, nu te-aş fi lăsat, se posomorî Paul, încercînd sentimentul obscur al unei presiuni asupra sa, căreia îi cedase. Şi poate de aceea imputa maică-si ceea ce constituia propria sa slăbiciune.

— Isprăveşte, te rog, că mă oboseşti, Paul.

Într-adevăr, discuţia o obosea şi bătrîna întoarse capul într-o parte, tăcînd. Era în această tăcere un reproş mut, pe care Stamate îl ghici. Obrazul ei măsliniu se desena limpede pe perna albă; avea fruntea senină, arcadele adînci, nasul subţiat şi, cum sta culcată, părul argintiu, moale ca un puf, îi descoperi urechea gingaşă, cu lobul mic. Mîinile şi le ţinea — ca de obicei — deasupra plăpumii, cu degetele strînse.

Stamate se apropie şi-i sărută mîna uscată.

— Ce naivă eşti, mamă, surîse el, mîngîind-o împăciuitor.

Cuvintele nu aveau nici o însemnătate, ci inflexiunea caldă, grija, teama şi dragostea din glasul fiului său. În ochii bătrînei licări o lumină mai vie, care-i însufleţi trăsăturile descompuse de boală.

— Mai degrabă, spune-mi cum te simţi astăzi? vorbi Stamate, aplecat deasupra ei.

— Ceva mai bine. Cum m-oi întrema puţin, am să mă dau jos din pat. M-am săturat de atîta zăcut.

— Sigur, sigur, mamă, rosti cu tărie Stamate. Eu am să ma duc. Am lipsit două ore de la cursuri, îmi ţine locul un coleg. După masă am să bag lemnele în pivniţă. O să vorbesc şi cu Lina să aibă grijă să-ţi aducă mîncarea.

În tot drumul spre şcoală, nu-i ieşi din minte Oprişan. Ar fi vrut să reducă întîmplarea la proporţiile ei firesti, să se convingă că era totuşi neînsemnată, dar stăruia în el senzaţia unei constrîngeri.

Îşi dădea seama că Oprişan era sigur că vor ceda, că nu vor avea încotro, datorită situaţiei în care se aflau. Această neputinţă deşteptă în Stamate o volbură de mînie. „Ei, bine, asta nu pot s-o îngădui!" Se zbătea să ia o hotărîre şi nu îndrăznea niciuna.

După-amiază, cînd se înapoie acasă, mocnea. Se schimbă, îşi puse o cămaşă kaki, iar deasupra un pulover vechi şi începu să care

butucii. Era o oră obișnuită de forfotă. Pe culoar răsunau glasuri de copii, țipete, scîrțîituri de uși. Din fericire, această agitație se stingea o dată cu înserarea. Stamate căra îndîrjit, dornic să isprăvească mai repede, cînd se auzi strigat de Oprișan.

— Muncești! Încarci cîte-un braț zdravăn, ca unul de meserie!

Stamate, care stătea pe vine, aruncă cît colo un ciot noduros, săltînd în picioare. Își sterse fruntea de sudoare cu dosul palmei, îndreptîndu-se către bărbatul solid din fața sa, îmbrăcat bine, în haine maron, cămașă și cravată de mătase.

— Voiam tocmai să-ți vorbesc tova... domnule Oprișan. Am nevoie de cămară, îmi pare rău, dar va trebui să-ți scoți lucrurile pe care le ai acolo, vorbi repede, ca și cînd s-ar fi temut că nu va avea curajul unei deciziuni pînă la capăt.

Luat pe neașteptate, buimăcit, Oprișan rosti:

— Da, da, dacă trebuie, sigur...

Își reveni, totuși, repede și, privindu-l cu neliniște pe Stamate, rosti înmuiat, rugător:

— Fii bun și mai lasă-mă cîteva zile. La mine e înghesuială și n-am unde îngrămădi lucrurile. Numai cîteva zile... Se poate?

— În sfîrșit, cîteva zile, consimți încurcat Stamate.

— Mulțumesc!

— Și cu pivnița ce-i? De ce-ai făcut pe-

fetele de scînduri? spuse cu o sinceră nedumerire Stamate.

Oprişan îl măsură iute pe sub pleoape, căutînd să ghicească dacă mijea vreo îndoială în creierul profesorului. Se sforţa să i-o alunge, cu aerul că lui nu i-ar fi trăsnit una ca asta prin cap.

— Cu pivniţa? Păi, nevastă-mea! Nu ştii cum sînt muierile? vorbi familiar Oprişan. M-a tot boscorodit că nu-i frumos să aruncăm lucrurile de-a valma, să încurcăm locul omului, şi mai mult ca să scap de gura ei...

— De ce n-ai vorbit şi cu mine?

— Zău, nu m-am gîndit! făcu nevinovat Oprişan. Îmi ziceam că, de! ce să-ţi bat capul cu fleacuri. Dumneata ai alte griji, toată ziua şi noaptea scrii, citeşti, nu-ţi mai scoţi nasul din cărţi! Ce faci, bre, cu ele? îl măguli Oprişan, rîzînd şiret.

— Măcar să-mi spui şi mie...

— Lasă, tovarăşe profesor, n-o lua aşa. Eu ţi-am arătat ce om sînt. Cînd o fi la ceva, e chestie de obraz! Mă cunoşti! îşi recăpătă aplombul Oprişan, bătîndu-l pe umăr.

Stamate se feri. Nu înţelegea nimic din felul învăluit în care vorbea Oprişan. Desprinse doar aluzia la serviciile făcute. Îşi muşcă buzele şi înghiţi în sec. Ar fi vrut să-i răspundă brutal, răstit, dar imaginea maică-si îl împiedică. „Încă nu e vremea, să se facă ea mai întîi bine," gîndi, renunţînd să-i mai spună ceva.

Oprișan, vesel, că să-l îmbuneze, scoase un pachet de țigări din buzunar și-l îmbie:

— Ia, tovarășe profesor. E americană, pel-mel, clasa una!

Stamate zîmbi la auzul numelui scîlciat. Prinzînd curaj, Oprișan îl îndemnă:

— Ia și una de rezervă, sînt grozave! Îi dădu să aprindă și, după primul fum tras în piept, îl întrebă admirativ: Ei, ce zici? Simți, dom'le, că fumezi o țigară! Așa-i?

— Așa-i, îl imită Stamate, subțiindu-și buzele.

„Parvenit și mitocan," își spuse în sine, ironic. Se trezi însă intrigat, stăpînit de o întrebare care i se încuibărise mai de mult în minte: „De unde, de unde avea toate astea?" În clipa aceea, Oprișan se întoarse spre scară, apoi îi făcu semn lui Stamate cu ochiul:

— La țanc! E ora șapte! Fii atent! spuse el, controlîndu-și ceasul de aur de la încheietura mîinii.

Pe scară coborau cu pasul măsurat, înalți și drepți, Nicorescu și nevastă-sa, care trăgea de curea un mic pekinez. El ținea mîinile în buzunarele pardesiului negru-verzui, ros la guler, cu poalele cam scurte, din care ieșeau genunchii pantalonilor lustruiți și strîmți. Nu s-ar fi putut descoperi un fir de praf pe veșmintele îndelung periate. Nicorescu umbla țeapăn și fața îi era blazată, obosită, cu ceva distant, tenace în

privirile înghețate. Nevastă-sa mai purta urmele frumuseții ei de odinioară, nu avea însă aceeași impasibilitate; în colțul gurii păstra un rictus de suferință, în ciuda demnității pe care și-o impunea în atitudine.

Așa cum erau îmbrăcați, Nicorescu în pardesiul scurt și nevastă-sa într-un taior demodat și cu două nurci jigărite, petrecute în jurul gîtului, păşind gravi, absenți, impresionau prin aerul lor solemn și puțin ridicol. Trecură pe lîngă Stamate și Oprișan, fără să ia aminte la cei doi.

— În fiecare zi, la aceeași oră, se duc, cică, la plimbare, clipi șiret Oprișan. Domnișoara primește tipii, mă-nțelegi mata. Stă un ceas-două, îi depune miza și la revedere și n-am cuvinte. Parcă eu nu i-aș da cinci cente? Pentru o dată, o singură dată! Da' cu mine face deocamdată pe năzuroasa. Eu am răbdare și o aștept. Curînd, curînd îmi pică dînsa la așternut. Am și filat-o.

— Nu-i adevărat! răbufni Stamate, dîndu-se deoparte, ca și cînd ar fi călcat în zoi.

Oprișan rîse gros.

— Aoleu, ce copil mai ești, spuse cu regret. Și uitîndu-se din nou la ceas: Ptiu, să nu întîrzii la teatru. Fițo, Fițo dragă, ești gata? strigă pe culoar, grăbindu-se.

Peste un sfert de ceas, Oprișan pleca la braț cu nevastă-sa, care se legăna în mers din pricina sarcinei, înfășurată într-o blană bogată de astrahan. Stamate le întoarse spa-

tele; nu voia să-i vadă. Abia cînd ieşiră pe poartă, se îndreptă de şale. Mai avea de cărat destul, de stivuit lemnele în pivniţă, unde pîlpîia lumina unei lumînări. Se odihni cîteva clipe şi privirea-i fugi pe scările răsucite, sus, în odaia în care Cristina sta singură. „Cum o fi în intimitate? Cum se mişcă prin odaie, cum suna glasul ei? Nu-i auzise niciodată glasul, rîsul. Ce expresie lua chipul ei cînd zîmbea? O fi aşteptînd oare pe cineva? Să fie adevărat ce spusese Oprişan?" se întrebă Stamate cu o inexplicabilă, o neînţeleasă mîhnire.

Azvîrli mucul de ţigară care-i fripsese buza şi coborî în pivniţă. Nici nu isprăvi bine de stivuit un rînd de butuci, cînd pe culoar tropăiră nişte paşi puternici, apăsaţi. Ca împins de-o forţă dinlăuntrul lui, Stamate se repezi afară. Zări din spate un bărbat voinic, într-o haină de piele, lungă, urcînd sprinten scările care trosneau sub greutatea sa. Se auziră ciocănituri, scîrţîitul uşii, pocnetul sec şi scurt al yale-ului.

Stamate nu mai deslușea ce era în sufletul lui: scîrbă, tristeţe, părere de rău . . . Aşa dar Oprişan avea dreptate. De ce Oprişanii aveau întotdeauna dreptate? Ciudat era că, în vreme ce aşeza din nou butucii, el însuşi începu să gîndească la fel ca Oprişan. Nu o despuia pe Cristina numai de veşminte, ci şi de visurile cu care împodobise frumuseţea ei fără cusur.

„Sînt un adolescent întîrziat, un irremediabil adolescent," își spuse în sine cu dispreț. Totul era limpede, brutal, fără putință de îndoială. Chiar acum, în clipa aceasta, ea se lăfăia în brațele acelui bărbat străin. În închipuirea sa, Stamate încerca să alunge, să nimicească imaginea întinată a fetei. Dar, deodată, se auzi un zgomot pe scări; erau niște pași grei și grăbiți, iar în urma lor alți pași, ușori, și un glas care chema, implora:

— Fredi, nu pleca... te rog... nu mă lăsa așa... Fredi...

Stamate se năpusti afară, încremenind în pragul pivniței. Cristina alerga în pijama, în picioarele goale, după bărbatul cu haină lungă de piele. Îl ajunse pe ultima treaptă, apucîndu-l de braț.

— Nu mă lăsa așa...

Bărbatul se smuci, o izbi cu umărul în piept, mîrîind:

— Du-te-n măta de curvă!

Și ieși, trîntind ușa furios. Fata rămase țintuită de perete. Umerii îi tremurau ușor. Era palidă și pe obrazul ei, ca de porțelan, se întipărise o grimasă de durere insuportabilă. Ținea ochii închiși, imobilă, părînd că doarme.

Stamate se apropie de ea ca un somnabul.

Cristina ridică încet pleoapele și se simți deodată stăpînită de-o privire sumbră și arzătoare. Primul ei gest fu să-și strîngă pija-

maua la piept, înfiorată, pătrunsă de frig. Era în acest gest ceva atît de nevinovat şi sfios, încît Stamate îi vorbi adînc, cald, ca unei iubite:

— Să nu te îmbolnăveşti... Vrei să te ajut să urci sus?

Şi cînd el întinse braţul, fata se adună în ea, se trase înapoi, ţipînd cu ură:

— Să nu mă atingeţi!... Să nu mă atingeţi!

Apoi fugi pe scări, izbucnind în plîns.

Stamate fu pătruns de ţipătul ei, de sclipirea de ură din ochi. Era tulburat, umilit şi dezorientat. Îi tremurau genunchii şi se înapoie în pivniţă, aşezîndu-se moale pe un butuc. O oboseală mare îi cuprinse întreg trupul. Nu mai putea să gîndească la nimic. Îşi lăsă capul în piept, murmurînd întunecat, gol:

— În jurul meu e murdărie; totul e numai murdărie!

*

* *

În noaptea aceea îi fu rău mamei sale. Alergă la un doctor din cartier. Lui Stamate nu-i inspira încredere. Era un om modest, simplu, şi din întrebările pe care i le puse bolnavei, tînărul profesor deduse că nu e prea priceput. Îi prescrise nişte reţete şi-i recomandă să o ducă vara la Călimăneşti. Făgădui să mai treacă, nu se uită la onora-

riul pe care Stamate i-l vîrîse în mînă şi plecă stingherit, ca şi cînd s-ar fi dezvinovăţit de această vizită nocturnă.

A doua zi, Stamate telefonă unui profesor-medic, gata să facă orice sacrificii. Se hotărî să-şi revizuiască biblioteca şi să vîndă o serie de cărţi, care nu-i erau absolut necesare. De altminteri, nenumărate volume zăceau de-a valma, nemaiîncăpînd în rafturi.

Profesorul se interesă dacă o mai văzuse cineva pe bolnavă. Stamate spuse numele doctorului de cartier. „Cine? Dragomirescu... din Silfidelor? Dac-a văzut-o Dragomirescu, nu mai aveţi nevoie de mine. Faceţi ce v-a spus el." Şi profesorul îi închise telefonul.

Stamate, contrariat, dădu reţeta la farmacie. Peste cîteva zile, durerile maică-si cedaseră, şi observă la ea o oarecare înviorare. Plin de nădejde, cu o bucurie naivă, se foia pe lîngă patul bătrînei.

— Acum ai să te faci bine, o să vezi, rosti cu însufleţire.

— Da, mă simt parcă mai întremată, mi-a revenit şi pofta de mîncare, surîse bătrîna.

Stamate îşi aminti că cheltuise şi ultimele rezerve. Se porni să scotocească prin rafturile bibliotecii. Scoase cîteva volume, pe care le puse deoparte pentru vînzare. O parte din cărţi le adună în cîteva vrafuri, le legă cu sfoară şi le duse în cămara elibe-

rată de curînd de Oprişan. Îl izbi în nări o duhoare iute, puturoasă. „Ce dracu' o fi ţinut aici?" se întrebă Stamate. Încăperea era îmbibată de un miros de piele crudă, de argăseală proaspătă. Nu se opri asupra acestui amănunt, era atît de vesel că se îmbunătăţise starea maică-si, atît de preocupat să capete mai repede banii pe cărţi, încît se grăbi să încuie lacătul şi să plece în oraş. Cunoştea un amator de lucrări istorice. Se duse acasă la el, îl găsi şi vîndu cărţile pe un preţ mai bun decît se aşteptase.

Primul lui gînd fu să-i cumpere ceva maică-si. Uitase că ea nu putea să mănînce, deocamdată, decît regim. Cînd coti colţul străzii, constată că se află la o depărtare de cel mult zece minute de locuinţa prietenului său Trifu. Din seara aceea nu-l mai văzuse. Oare să se fi mutat? Era devreme; abia se înnoptase. Cerul era limpede şi rece. Îşi ridică gulerul canadianei şi o porni spre casa lui Trifu. Poate va afla noua lui locuinţă. Undeva, în fundul conştiinţei sale, ar fi vrut să-l găsească acolo, să-şi bată joc de „independenţa de gîndire", „de principiile" lui, să-l dezvăluie în propriii săi ochi, să-i arate că, în fond, era un mic-burghez, comod, care n-avea tăria să se lepede de confort, de atmosfera călduţă a familiei. Gustă chiar o satisfacţie crudă, cînd zări lumină în odaia lui Trifu: „E acasă, bietul de el, îl compătimi răutăcios Stamate. Ce surpriză

cînd mă va vedea! N-o să-i facă prea mare plăcere".

Apăsă pe butonul soneriei. După o vreme apăru slujnica:

— Domnul Trifu e acasă?

— Da, e acasă... Poftiţi înăuntru.

„Aşa, foarte bine!" jubilă Stamate.

— Aveţi vreo veste de la domnişoru'? rosti încet, ferit, slujnica.

— Cum, Niculaie nu-i acasă?!

— Păi, nu ştiţi? A plecat de la noi...

— Ba da... da, vorbi încurcat Stamate. Îi cunoşti adresa?

— Nufărului 15. Eu mă duc o dată pe săptămînă, să-i fac curat. Stă singur cuc şi-i aşa de urît acolo...

— Bine, bine, mormăi Stamate, strîngînd sprîncenele.

„Sînt rău şi nedrept," îşi spuse în sine. Şi-l cuprinse remuşcarea că nu se interesase de atîta vreme de Niculaie. Avusese aşa dar tăria să rupă legăturile cu familia, să trăiască singur, izolat, ascultînd doar de îndemnul conştiinţei sale. Era un om întreg, inflexibil acest Niculaie.

În Stamate se trezi o ascunsă admiraţie, o dorinţă puternică de a fi împreună cu Trifu, acum, imediat. Simţea şi o nestăpînită curiozitate să afle ce anume mai gîndea, ce schimbare se produsese în sufletul lui. Sări în primul tramvai şi tot drumul îşi imagină revederea cu prietenul său. Cum

va fi întîlnirea lor? Ce-i va spune?

În același timp, Stamate era urmărit de mirosul acela de argăseală; își aminti vag că Oprișan îi spusese cîndva că lucrează într-o pielărie. Nu putea să uite, să scape de acest miros, care ținea trează în el o anume neliniște, răspîndindu-se cu o fină vibrație pînă în fibrele cele mai adînci.

Coborî aproape la capătul liniei, rătăci prin cîteva străzi, pînă nimeri Aleea Nufărului. Căută numărul casei și după vreo douăzeci de pași se pomeni în fața unei clădiri vechi, cu un cat și un fel de peron larg de cărămidă. Bătu la prima ușă și întrebă de judecătorul Trifu. I se arătă o altă intrare, în dosul casei. Urcă o scară îngustă și putredă și, în sfîrșit, îi descoperi locuința. Pe ușă era prins un bilet: „Nu sînt acasă. Mă înapoiez tîrziu".

Stamate se opri dezamăgit. Era atît de sigur că-l va găsi! Pentru cine o fi lăsat acest bilet? I-ar fi scris vreo două, trei rînduri, dar n-avea nici hîrtie, nici creion. Se mai învîrti pe dinaintea ușii, nehotărît, apoi coborî scările.

Cînd să iasă pe poartă, îi veni drept în față Trifu. Apariția lui fu neașteptată și o clipă Stamate rămase neclintit. Se pomeni însă îmbrățișat și văzu o asemenea bucurie în ochii lui Niculaie, în exclamația lui surprinsă „Măi, Paule!", încît se topi în el orice rezervă și căldura prietenului îl pă-

trunse, se împrăştie, bună, alinătoare, în sufletul lui. Simţea în mod nedesluşit că de asta avea nevoie, de un gest cald, spontan, şi iată că venise!

Trifu îi petrecuse o mînă pe după umeri şi-l împingea sus pe scări, vorbind cu însufleţire:

— Pe unde mi-ai umblat? N-ai mai dat nici un semn, nu te-a interesat soarta mea. Am fost pe la tine, să aflu ce s-a întîmplat. Te văd întreg, sănătos, e adevărat puţin cam palid, cam „interiorizat", dar ăsta e chipul tău obişnuit, rîse Niculaie.

Stamate primi ironia, rîzînd uşor, eliberat ca de o povară. Nu-şi lămurea ce anume produsese această destindere înlăuntrul lui. Felul în care-l întîmpinase Niculaie, odaia simplă, curată, în care locuia prietenul său? Se uita cu interes în juru-i, la perdelele de creton, la divanul şi fotoliile acoperite cu acelaşi material colorat şi viu, la masa de stejar, pe care ardea o lampă făcută dintr-un sfeşnic de argint, c-un abajur.

Trifu îi prinse privirea:

— N-am luat decît lucrurile mele, cărţile, picupul, plăcile şi, bineînţeles, reşoul şi ibricul. Cum îţi place aici?

— Mă simt foarte bine, spuse rîzînd Stamate, cufundat într-un fotoliu, cu picioarele lungite.

— Nu te mai întreb, cred că bei o cafea. Am o nouă formulă, grozavă. În treacăt fie

spus, fiecare cafegiu are formula lui. E un snobism de care m-am molipsit și eu.

Stamate aprinse o țigară, gustînd o tihnă, o liniște pe care n-o mai încercase de mult. Își plimbă ochii pe rafturile de cărți, fără să se obosească să ridice mîna, deși erau aproape de el; de asemeni nu răscoli, ca altădată, vraful de plăci de pe măsuța alăturată. Se mulțumi doar să spună:

— Ai vreo placă nouă?

— Un Mozart. Mi l-a adus un coleg care a fost în Germania. Vrei să ți-l pun? Poftim și cafeaua, e gata!

— Nu, încă nu. Poate o s-o ascultăm mai tîrziu.

Stamate îl observa pe ascuns pe Trifu; era atît de calm, de firesc, ca și cînd n-ar fi trecut printr-o aspră încercare. „Aș vrea să am tăria lui," își spuse în sine. Și, în același timp, ceva îl aținea să-l întrebe:

— Mai ai vești de la ai tăi? Bătrînul e tot atît de țeapăn?

— Nu mai știu nimic despre el. De cîtva timp nu mai vine slujnica la mine, așa că...

— Bine, și ți-e indiferent, nu te doare? E totuși tatăl tău! Ții la el, asta o știu foarte bine, să nu negi.

— Nici n-am de gînd.

— Atunci?

— Ce vrei să fac? Să-l conving, să-l rog, să-i cad în genunchi să vadă realitatea din jurul lui? Poate aș face-o, dacă asta ar

reuși să schimbe ceva, dar nu folosește la nimic. Între noi lucrurile sînt limpezi. Eu nu pot să trăiesc cu ideile lui, ci cu ale mele. Și aceste idei sînt de asemeni limpezi.

— Ah, Doamne, dar în viață lucrurile nu sînt așa de nete, de clare: alb și negru! Nu lași loc pentru nici o nuanță, pentru nici o îndoială.

— Tu, însă, complici prea mult, rosti cu îngăduință Trifu, uitîndu-se lung la el, mustrător. De ce nu mi-ai spus că mama ta e bolnavă?

Stamate tresări. Rîse nesigur, forțat.

— Mă iei prin surprindere; ca un judecător. Nu ți-aș putea spune de ce, dar n-a venit vorba, sau... habar n-am de ce!

— Îmi amintesc că erai foarte frămîntat, poate așteptai ceva de la mine, de asta mi-am dat seama mai tîrziu, și mi-am făcut o amară vină că te-am lăsat să pleci fără să aflu ce-i cu tine. Dar eram și eu zdruncinat.

— Nu mai are nici o importanță.

— Are. Nu te preface. După ce-am fost la tine și am văzut pe maică-ta bolnavă, am înțeles cît de inutil complici tu faptul cel mai simplu. Nu e bine, nu e sănătos, dragul meu. Am crezut că între noi nu ne ascundem nimic.

— Dar eu ce-ți ascund?

— E, haide, nu te-aprinde, îl bătu Niculaie pe genunchi. Să lăsăm asta. Avem timp

să ne ciondănim și altădată. Nu vrei mai degrabă să asculți puțină muzică?

Și, fără să-i mai aștepte încuviințarea, Trifu alese una din plăci, o învîrti pe disc și fixă acul.

„Ce se bagă în sufletul meu? Ce scormonește? se răsuci în sine Stamate. Ce-aș avea să-i spun despre mine? Să-i povestesc despre aventura mea cu Cristina? Despre vecinul meu Oprișan?" Într-adevăr, ce ciudat că nu-i pomenise pînă acum de nici unul din ei! Ce-ar fi să-i istorisească păţaniile, să-i destăinuie și bănuiala ce-i încolțise în minte cu privire la Oprișan? Ce-ar fi să-i vorbească despre descoperirea pe care o făcuse cu două ceasuri înainte, că în cămara lui ţinuse niște piei crude și poate că aceste piei... Nu! Dacă era totuși adevărat? Stamate se înfricoșă. Erau lucruri pe care nu le-ar fi putut mărturisi nici celui mai bun prieten al său. Trebuia neapărat să-i restituie împrumutul lui Oprișan, să rupă orice legătură cu el, să se elibereze cît mai repede de acest om.

Gîndurile îi fură împrăștiate, fărămițate, absorbite de fluxul melodic care invadase încăperea. Era o deschidere largă, într-o lănțuire de sunete clare, energice, încît pentru moment nu recunoscu compozitorul. Încet, încet, urechea lui desprinse o frază gingașă, luminoasă, care revenea, se amplifica într-o profuziune de scînteieri sonore.

Pe măsură ce motivele se legau între ele, ca niște arabescuri strălucitoare, fraza muzicală căpăta tot mai multă lumină, grație și seninătate.

O nespusă încîntare se zugrăvi pe fața lui Stamate, care se desfăcea parcă înlăuntrul lui, spălat, limpezit de zgura adunată în ultimele zile. Nici nu știu cînd se terminase prima parte a concertului. Îi era greu să se rupă din această vrajă binefăcătoare și spuse surîzînd:

— Îmi pare rău, Niculaie, eu trebuie să plec. I-am făgăduit mamei că vin mai devreme acasă. Aș vrea să mai repetăm asemenea seri.

— Te-aștept, vino cînd dorești.

Își strînseră mîinile cu putere, regăsiți, și Stamate o porni pe stradă, cu capul înălțat, liniștit și parcă mai împăcat cu sine. În preajma casei își aminti că nu avea țigări. Coborî pe trotuarul de vizavi, la tutungeria din colț, și cînd să apese pe clanța ușii, îi zări înăuntru pe Oprișan și Cristina. Pe cel dintîi îl recunoscu numaidecît, deoarece stătea în profil, iar pe fată o deosebi după statură și demiul din păr de cămilă. Cristina era cu spatele la el și-și cumpăra pesemne țigări. Oprișan tocmai vîrîse mîna în buzunar.

Stamate reținu gestul și se dădu fulgerător deoparte. O durere scurtă, ascuțită îi tăie pieptul. Se rezemă de perete, să nu fie

văzut, căci imediat, după aceea, se ivi Cristina, urmată de Oprişan. O auzi pe fată protestînd încurcată:

— Vă rog, dar n-are nici un rost, domnule Oprişan.

— Vai, se poate, cui nu-i place o ţigară americană? Îmi face o deosebită onoare să primiţi pachetul. E, cum să zic, o mică atenţie, la mine nu contează.

Lui Stamate i se zbîrci pielea pe el de dezgust. Nu se mişcă de pe trotuar, privindu-i cum traversau strada — Cristina zveltă, cu pasul întins, iar alături Oprişan care călca îndesat, lipindu-se de ea, căutînd să micşoreze distanţa pe care fata o punea între amîndoi. Brusc, ascultînd de-o pornire irezistibilă, Stamate făcu un scurt ocol şi le ieşi înainte în dreptul porţii. Nu-l vedea pe Oprişan. Ochii lui arzători o căutau pe fată. Cristina se opri o clipă şi-l privi, tresărind. El desluşi în această privire o umbră, o dorinţă să-i comunice ceva, să fugă... Era atît de tulburat, încît nu-şi dădea bine seama.

— S'trăieşti, don' profesor! îl salută Oprişan, clipindu-i cu înţeles.

Cristina se repezi în curte. Oprişan se luă după ea, insistînd:

— Îmi daţi voie, domnişoară...

Fata nu întoarse capul.

În silinţa lui Oprişan de a fi politicos era ceva atît de exagerat, de grosolan şi de

comic totodată, încît Stamate rîse, în ciuda oboselii, a tristeţii care îl năpădiseră fără veste.

Dar îndată ce păşi pragul apartamentului său fu surprins de un lucru neobişnuit; în amîndouă încăperile ardeau toate luminile. Mobilele pluteau de obicei în penumbră, indecise, ca nişte pete mari de întuneric. Dulapul, cele două comode, scrinul, fotoliile din odaia maică-si răsăriseră cu liniile lor graţioase, frumos arcuite, şi vechimea lor statornicea o atmosferă de tihnă intimă şi plăcută. Chiar şi camera sa de lucru arăta altfel, reflexele luminii jucau în cotoarele aurite, în lemnul de mahon al bibliotecii. Soba de faianţă sclipea. Alături, fotoliul, de asemeni vechi, în care-i plăcea să dormiteze sau să viseze, avea ceva elegant în curba braţelor, în tapiseria de mătase verde, cu tonuri stinse.

În mijlocul odăii era aşezată o măsuţă ovală, aşternută cu o faţă de masă de Damasc, pe care străluceau vesela şi tacîmurile. Stamate privea cu încîntare această schimbare şi fu de-a dreptul uimit văzînd-o pe maică-sa în picioare. Purta pe cap o bonetă dantelată şi-şi acoperise umerii şi spatele cu un şal mare, negru, cu flori roşii.

— Ce risipă de lumină! se bucură stins Stamate. Da' de ce te-ai obosit, mamă? Ăsta este un efort prea mare pentru dumneata.

— Mi-a ajutat și Lina.

— Trebuia să te odihnești, să stai culcată.

— Două săptămîni îmi ajung, mă dor și oasele de-atîta zăcut în pat. Așa mă mai dezmorțesc și eu puțin. Pe urmă voiam să mănînci și tu o dată mai omenește, nu pe colțuri de mese.

— Sărut mîinile...

— Ei, haide, așează-te. Ia stai... ești cam palid, spuse bătrîna, apropiindu-se de el.

— Aș, ți se pare! Ăsta-i felul meu obișnuit, se sforță să zîmbească Stamate.

— A, da, era să și uit; ai primit o vizită azi după-amiază.

— Știu. A fost Niculaie pe-aici, spuse, urmărind-o pe maică-sa cum se foia de colo pînă colo, înduioșat de șubrezenia ei.

— De unde știi?

— Închipuiește-ți, ce coincidență! Ne-am căutat unul pe altul în același timp. Tocmai cînd să plec de la el, l-am întîlnit jos, în curte.

— Ți-a lăsat un bilet, poftim! i-l întinse bătrîna, strîngîndu-și șalul, ca și cînd i-ar fi fost frig.

Stamate îl desfăcu încet și citi: „Am fost îngrijorat că n-ai mai dat nici un semn de viață. Am nevoie de tine. Nu lipsesc serile de-acasă, cu excepția serii de azi, cînd am ieșit să te caut. Cred că avem să ne spu-

nem multe lucruri. Te-aştept pe curînd. Cu afecţiune, Niculaie".

„Iată, nimeni nu poate trăi singur. Trebuie să ai rădăcinile în ceva, să simţi alături de tine căldura unui om, unui prieten. Nici Niculaie nu poate îndura singurătatea," reflectă Stamate.

Gîndul îi era însă întors spre Cristina. Revăzu din nou scena umilitoare, dureroasă, de pe culoar; bărbatul acela cu mantaua lungă de piele coborînd scările... Cristina alergînd după el, în picioarele goale, izbitura în piept care-o lipise de perete... Cristina nemişcată, palidă, cu ochii închişi... şi strigătul acela plin de ură: „Să nu mă atingeţi!... Să nu mă atingeţi!" Iar acum, aceeaşi Cristina mergea alături de Oprişan, de omul ăsta vulgar, pe care-l bănuia, era chiar sigur că învîrtea afaceri dubioase, murdare. Altfel, de unde avea atîţia bani? Stamate strînse dinţii, să-şi înăbuşe scîrba, dezamăgirea şi revolta.

Dar nu putea să-şi alunge privirea ei, în care tremura o umbră, o dorinţă să-i spună ceva... Şi, deodată, înţelese că strigătul acela — „Să nu mă atingeţi!" — nu i se adresa lui, ci releva oroarea unor umilinţe, înfrîngeri, a căror adîncime nu era în stare s-o cuprindă.

— De ce te-ncrunţi mereu, dragul meu? îl întrebă bătrîna, cercetătoare.

Stamate îşi reveni brusc:

— Eu? Mă gîndeam... Nu-i nimic important.

— Ai cumva vreo veste proastă cu numirea ta? rosti neliniştită Claudia Stamate.

— Dimpotrivă. E o chestiune de cîteva zile. Mi-au confirmat-o şi la facultate. Se pare că am fost socotit printre cei mai buni. De acest lucru se ţine seama, o asigură Stamate, cu oarecare febrilitate în glas.

Bătrîna clătină din cap.

— Te-ndoieşti, mamă?

— Nu. N-am nici un motiv. Îmi zic doar că poate eşti prea încrezător. Şi tatălui tău i se prevestea o carieră strălucită şi i-au luat-o înainte alţii mai vicleni, oameni fără caracter, gata la orice compromis. El n-a vrut niciodată să cedeze, din pricina cinstei lui, îl mutau mereu dintr-un oraş într-altul. Abia ne încropeam gospodăria, şi iar eram siliţi s-o desfacem. Asta l-a îmbolnăvit de inimă rea şi s-a pierdut, lăcrimă bătrîna, cuprinsă de amintiri.

Era o poveste tragică, pe care Stamate o auzise de atîtea ori, încît o ştia pe de rost. Îşi amintea bine de taică-su; un impulsiv, care nu ţinea seamă de ranguri, de poziţii sociale, spunîndu-şi deschis părerea oriunde se afla, chiar dacă asta îi aducea duşmănii statornice şi tenace. La Ministerul Sănătăţii era considerat „element bun, dar intratabil", şi fusese îndepărtat de la

funcţiile importante, pe care le-ar fi meritat priceperea şi onestitatea sa.

Maică-sa nu avusese o viaţă uşoară cu el, dar nu cîrtise, oricîte suferinţe îi aducea caracterul neînduplecat al soţului. După moartea doctorului Stamate, bătrîna, printr-un proces firesc la asemenea naturi devotate, căzuse într-un fel de adoraţie pentru bărbatul ei.

Se temea totuşi ca feciorul să nu-i fi moştenit firea şi, poate, destinul. Lumea dinafară nu se schimbase pentru ea; era tot nesinceră, rea şi duşmănoasă. Şi această lume nu putea fi decît potrivnică fiului ei. Stamate înţelegea starea mamei sale şi încercă să i-o spulbere.

— Împrejurările nu mai sînt aceleaşi. Vezi şi dumneata că am fost adus la Bucureşti, mi s-a dat casă, am fost propus să fiu numit asistent universitar. Nu m-am rugat, nu m-am umilit, n-am intervenit la nimeni. Asta nu înseamnă nimic pentru dumneata?

— Da, e adevărat, recunoscu bătrîna, îngîndurată.

— Să admitem că mi s-ar face o nedreptate, urmă tînărul înfierbîntat, am deschisă înaintea mea orice cale, pot să lupt pentru dreptul meu. Şi ceea ce este mai important e că nu sînt singur, alături de mine mai sînt şi alţii care preţuiesc munca, meritele mele. Nu, mamă, nu e chiar atît de uşor să fiu dat deoparte, fiindcă unul s-ar bucura de

protecție, iar altuia nu i-or fi plăcînd ochii mei. Așa ceva nu mai e cu putință. De asta să fii sigură.

— Ciudat. Așa mi-a vorbit și Niculaie.

— Ai discutat chestiunea asta? surîse Stamate.

— E, ce să-i faci, din una-n alta am ajuns și aici, se sfii maică-sa.

— Oh, Doamne! tot așa ai rămas, rosti cald Stamate, căruia îi apărea fermecătoare ființa aceea plăpîndă, cu boneta de dantelă pe cap, cu șalul cu flori roșii pe umeri.

Boala nu reușise să-i distrugă trăsăturile fine, înnobilate de suferință. Întreaga ei făptură, șubredă cum era, inspira respect prin ținuta-i demnă, îngrijită, prin felul grațios în care se mișca, prin gesturile măsurate, prin deșteptăciunea ochilor vii, scufundați în orbitele adînci, deasupra cărora strălucea fruntea înaltă și pură.

Stamate văzu la un moment dat o ușoară alterare în fizionomia ei. Era atît de obișnuit cu chipul maică-si, îi cunoștea atît de bine fiecare linie, fiecare cută, încît percepea cea mai mică schimbare.

— Ți-e rău, mamă? se alarmă el.

— Nu... a fost ceva trecător, rosti moale bătrîna.

— Ți-am spus că n-ai voie să te obosești! De ce nu ești ascultătoare? o mustră blînd Stamate.

Auzul îi deveni subit atent la zgomotul, la uşile trîntite de pe culoar.

— Ce-i zarva asta? se interesă bătrîna.

Într-adevăr, la această oră era de obicei linişte. Stamate ascultă, se auzi o forfotă, un văietat, un plînset de femeie.

— Ce să fie? Mă duc să văd, spuse, dînd să se ridice.

Bătrîna îl opri:

— N-ai ce să cauţi afară. Stai, te rog, aici, Paul.

Dar, după cîteva clipe, cineva se apropie cu paşi repezi de uşa lor, ciocăni de două ori, scurt, nerăbdător. Înainte de a spune Stamate să intre, năvăli înăuntru Oprişan. Era livid, descompus, pradă unei mari agitaţii şi ţinea în braţe un pachet înfăşurat într-o hîrtie de ziar.

— Doamnă Stamate... tovarăşe profesor... e control la mine, vorbea el ca un rătăcit, punînd pachetul pe masă. În nimeni pe lumea asta n-am încredere decît în dumneavoastră... În dumneata, tovarăşe profesor... vă las aici banii mei... îi iau mîine dimineaţă... eu am să mă fofilez prin uşa din dos... vă rog... mă salvaţi... am încredere, bolborosi Oprişan şi o zbughi afară tot atît de neaşteptat precum sosise.

Stamate şi maică-sa rămaseră încremeniţi. El nici nu avusese cînd să se împotrivească. Îl prinsese, îl încătuşase spaima lui Oprişan. Cînd îşi reveni, primul său impuls

fu să stingă luminile. Încăperile se scufundară într-un semiîntuneric de taină, în care pîlpîia doar luminița candelei de sub icoana Maicii Domnului. Din umbră, Stamate deosebi obrazul maică-si, ochii ei, parcă mai mari și mai lucitori ca niciodată, ațintiți asupra lui. Tăcerea, întunericul îl apăsau pe piept.

— Să reaprind lumina? Spune-mi, s-o reaprind? rosti înfrigurat.

— Nu, oricum mă duc să mă culc, vorbi Claudia Stamate cu glas liniștitor.

Se ridică de pe scaun și, în loc să intre în odaia ei, se așeză în fotoliul vechi, cu tapiseria de mătase verde, de lîngă soba de faianță. Pachetul zăcea acolo, pe masă, între ei amîndoi. Un colț al jurnalului se desfăcu, dezvelind un maldăr de hîrtii albastre. O curiozitate nestăvilită îl împinse pe Stamate spre masă. Făcu o mișcare, tresărind. Pe culoar răsunară voci amestecate, bocănit greu de pași. Se apropiau, se îndepărtau? Nu-și mai putea da seama. Inima îi zvîcnea cu putere.

— Ar trebui să ascund pachetul ăsta. Unde să-l ascund? se frămînta Stamate.

Bătrîna veghea, uitîndu-se neclintit la fiul ei.

— De ce să-l ascunzi? Nu vine nimeni la noi.

Tînărul profesor sta tot timpul încordat; deslușì pașii topindu-se în fundul culoaru-

lui. Numără în gînd: unul, doi... trei... uşa cu arc scîrţîi ascuţit... au plecat!

Stamate îşi trecu degetele prin păr, respirînd adînc. Nu avea astîmpăr. Se învîrtea de la un capăt la celălalt al odăii, tulburat. Era atît de cufundat în sine, încît uitase şi de maică-sa, care-l privea ţeapănă din fotoliu. Ea însăşi arăta ca o momîie neînsufleţită, în care doar ochii sclipeau în fundul orbitelor.

Stamate simţi privirea ei şi-şi ridică capul, întorcîndu-se deodată spre bătrînă.

— De ce nu te duci să te culci? Ai spus că te culci! vorbi răguşit.

Ea nu răspunse numaidecît. Îşi strînse şalul pe umerii înguşti.

— Ba da, mă duc, spuse, sculîndu-se anevoie.

Umbla uşor, de parcă nu ar fi avut greutate, abia atingînd podeaua. Lîngă glasvand se opri puţin, apoi merse mai departe şi se vîrî sub plapumă. Se întinse în pat, cu faţa în sus. Razele candelei aşterneau pe chipul ei o fină poleială aurie. „E slabă, n-are un pic de putere," îşi spuse în sine Stamate. Sprijinită pe pernele înalte, bătrîna continua să-l pironească în tăcere. El se trase înapoi de lîngă masă, scoase o carte din bibliotecă, răsfoi cîteva pagini şi o trînti la loc în raft. „Dacă vine cineva la mine?" se răsuci Stamate înlăuntrul lui şi se repezi la pachetul de pe masă. Vru să-l învelească

mai bine, să-l pună într-un alt loc, să-l ascundă, dar mîinile lui îl răvăşiră, tremurînd.

Stamate se holbă de uimire. Niciodată nu văzuse, nu-şi închipuise că şi acum se puteau agonisi atîţia bani. Cinci teancuri de cîte o sută de lei erau înfăşurate în banderole. Pe fiecare din ele scria „zece mii". Restul pachetului conţinea o grămadă de hîrtii de-o sută, de douăzeci şi cinci, şi zece lei. Cele mai multe erau însă bancnote de-o sută. Dintr-o ochire, Stamate preţui că laolaltă putea fi aproape o sută de mii de lei.

„O sută de mii!" exclamă el, înmărmurit. Cîţi ani de muncă i-ar trebui ca să adune atîta bănet? Doamne, niciodată, niciodată nu va izbuti să adune asemenea avere.

Încercă să-şi închipuie ce-ar face dacă, prin absurd, ar avea numai jumătate, o părticică din maldărul ăsta de bani? Întreaga lui existenţă ar fi poate alta, n-ar trebui să se mai zbată atît; ar îngriji-o mai bine pe maică-sa, i-ar cumpăra medicamente străine, ar duce-o la Călimăneşti, unde ar rămîne toate lunile de vară. Acolo s-ar însănătoşi, în casa lor ar fi iar lumină, bucurie. Şi pe urmă, pe urmă... imaginaţia lui rătăcea, îmbrăţişa in culori strălucitoare lucrurile, fiinţele. De unde răsărise chipul Cristinei? Ce îndemn misterios o chemase, o plăsmuise vie înaintea lui? Ah, avea atîta sete, avea nevoie de frumuseţea, de tinere-

ţea ei! El, Paul Stamate, nu le-a avut, nu şi le-a îngăduit. Zile şi nopţi şi le-a închinat studiului, încovoiat peste texte, închis în biblioteci cu miros de praf şi mucegai. Cîte elanuri nu şi-a înfrînt, cîte bucurii n-a sugrumat! Ce gust amar avea fructul renunţării! Viaţa îi era datoare pentru tot ce era neîmplinit în el, pentru tot ce n-a trăit, pentru tot ce a visat. Şi acum, oare nu făcea altceva decît să viseze?

Îl trezi un foşnet de aşternut şi văzu cu uimire şi îndoială că maică-sa se dăduse jos din pat; nici ea nu putea să doarmă. Somnul nu se lipea de niciunul dintre ei.

— Ce e cu tine? Tu de ce nu te culci? îl întrebă bătrîna cu un glas firesc.

Lui Stamate glasul nu i se păru firesc. Şi asta îl nelinişti. Vorbi iute, surprins:

— Ce să fie cu mine? Nimic! Nu mi-e somn, şi mai citesc.

Bătrîna scotoci în bufet, nu găsi ce căuta şi se înapoie în pat.

— Ar trebui totuşi să dormi, îi spuse în treacăt, tîrşindu-şi papucii.

Vorbele banale sunau cu un anume înţeles, ocoleau ceva presimţit de amîndoi, care nu putea fi numit. Şi acel ceva exista, era cu neputinţă de înlăturat, îi stăpînea deopotrivă, pe mamă şi pe fiu, dar niciunul nu cuteza să rostească cuvîntul greu, hotărîtor, care plutea în aer.

Stamate aştepta cu fibrele întinse. Dezle-

garea nu venea. Maică-sa se așezase în pat, în capul oaselor, urmărindu-l cu ochii trezi. Stamate nu răbdă, îi întoarse spatele și începu să se plimbe agitat și chinuit prin încăpere.

Cum de strînsese atîția bani Oprișan? Îl văzu solid și îndestulat, cu zîmbetul lui de aur, alături de nevastă-sa cu pîntecul bombat, îmbrăcată în mantou de astrahan, amîndoi vulgari și ghiftuiți, înfruptîndu-se din plăcerile lui refuzate.

Îi văzu înmulțindu-se, din ce în ce mai numeroși, lăfăindu-se, huzurind, nepăsători și disprețuitori în obtuzitatea lor față de frămîntările, de credințele, de valorile lumii în care el trăia. Oare nu mai lua odată sfîrșit domnia înjositoare a Oprișanilor? Un amestec de mînie și amărăciune îi umplu pieptul, i se urcă în gîtlej.

Căută să se gîndească la altceva, simțea că-l doare creierul și, ca și cînd ar fi vrut să scape de obsesie, se năpusti să înfășoare, să vîre undeva pachetul blestemat.

Dar, în clipa aceea, cu o nemaipomenită luciditate descoperi că acești bani îi fuseseră furați lui însuși, altora ca el, iar Oprișan, ca un păianjen, îi prinsese pe toți în plasa sa de aur, pe Stamate, pe maică-sa, pe Cristina, înăbușindu-i cu încetul.

Tînărul profesor se dădu înapoi, căutînd mașinal spre maică-sa; îi întîlni privirea neadormită pironită asupra sa. Și brusc în-

ţelese că ea simţea ce se petrece în cugetul lui.

— De ce te uiţi aşa la mine? Ce vrei? strigă Stamate.

— Linişteşte-te, Paul. E foarte tîrziu, e trecut de miezul nopţii. Culcă-te.

— Sigur, sigur, am să mă liniştesc...

Se prăbuşi pe marginea canapelei, fără vlagă, sleit, cuprinzîndu-şi tîmplele înfierbîntate între palme. Privirea maică-si îl chema. Îşi înălţă din nou fruntea şi, la acel ceas de noapte, începu între amîndoi un dialog neobişnuit şi straniu, pentru că ceea ce gîndeau nu putea fi rostit niciodată cu glas tare.

— „Spune-mi ce să fac? Înţelege că trebuie să fac ceva, mamă, se zbuciuma Paul. Aş fi în stare să rabd orice, umilinţa, foamea, hula. Dar cum să accept să nu mai fiu eu însumi?"

— „Ce mult semeni cu taică-tu. Te recunosc în toate ale lui. Eu nu-ţi cer să calci peste conştiinţa ta, fă ce-ţi porunceşte. Dar tu, băiatul meu, nu ai nici o vină. Nici pe taică-tu nu l-am împiedicat vreodată de la ceea ce socotea el că e drept şi cinstit, cu toate că firea lui mi-a adus adesea suferinţe şi lipsuri. Şi pe tine la fel nu te voi împiedica şi voi fi lîngă tine, oricum vei face."

— „De asta sînt sigur. Mă gîndesc că eu şi tu, mai ales tu ai merita să trăieşti de-

aci înainte fără griji și în tihnă. Este revoltător, absurd, inuman, ca unul ca Oprișan să culeagă parfumul și mierea vieții. Și eu, eu să ajung tăinuitorul lui! Asta nu pot s-o îndur."

— „El face parte dintr-o altă lume, care mai devreme sau mai tîrziu va pieri. Tu singur mi-ai spus-o de atîtea ori. Ai uitat?"

— „Da, ai dreptate. Banii ăștia mi-au tulburat mințile. Iartă-mă. Ai, te rog, încredere în mine. Sînt tînăr, plin de energie și de putere. N-am să-mi cruț nici o osteneală, am să muncesc fără odihnă și-am să răzbesc. Pe tine te voi trimite la vară la Călimănești, ai să te însănătoșești, vei mai apuca încă zile voioase și însorite. Mă crezi?" se rugă înflăcărat Stamate.

— „Te cred, fiul meu."

— „Ce mîngîietoare, ce bună e încrederea ta. Ea îmi dă atîta tărie, încît nici nu mai îmi pasă de Oprișan, și mă duc să strîng pachetul, să-l arunc undeva, într-un fund de sertar, să nu-l mai am înaintea ochilor."

Într-adevăr, Stamate se sculă de pe divan, dar nu se urni. „De ce să-l ascund? Nu trebuie să mă ating de el! Ce-mi pasă mie? Nu vreau să-mi pese de nimic! Eu nu am nici o vină! Nici o vină! Mai bine mă trîntesc înapoi în pat și-mi îngrop capul în pernă, să dorm, să dorm... Nu, mă dor prea tare tîmplele. Poate ar fi mai bine să

mă strecor tiptil afară, să respir aerul rece, să colind străzile, pînă o să-mi vin în fire. Ce-ar fi să mă duc la Niculaie? E o oră neobişnuită? Ei, şi! Nici noaptea asta nu este obişnuită. El mă va primi oricînd. Ce-ar fi făcut Niculaie în locul meu?" îi scăpără prin minte.

Stamate încremeni. O sudoare rece îi năpădi fruntea. Creierul lui lucra neistovit. Cum de izbutise Oprişan să adune atîta avere? Îşi aminti cu ascuţime fiece amănunt; peretele de scîndură din pivniţă, cu lacăt la uşă... ce-o fi dosit?... ţigara Pall-Mall pe care i-o oferise... duhoarea de piei crude din cămară o mai avea şi acum în nări, îi răscolise măruntaiele... năvala lui Oprişan în casă... groaza de control...

„Ce-ar fi făcut Niculaie în locul meu?" se întrebă Stamate cu buzele uscate, cu ochii arzîndu-i în cap. „El a furat nu numai banii, ci ceva din lumina, din bucuria, din speranţa mea, a ta..." „L-ai condamnat?"... „Maximum de pedeapsă!" Sentinţa căzuse sec, tăios, ca o ghilotină...

Stamate nu mai îndrăzni nici să se apropie, nici să se depărteze de masă. Îi era teamă, ca şi cînd acolo, învelit în jurnal, zăcea un cadavru. Oh, dacă s-ar sfîrşi odată această noapte de coşmar! Lui Niculaie nu-i va sufla nici o vorbă. Era taina lui, pe care nimeni în lume n-o va cunoaşte. Dacă ar veni odată zorile, lumina...

... Cînd se crăpă de ziuă, două ciocănituri puternice îl deşteptară din somn. Se culcase îmbrăcat şi era încă buimăcit, cu mintea pîcloasă.

— Cine-i? Ce este? sări în picioare, înspăimîntat.

— Eu, Oprişan! ... se auzi dinapoia uşii.

Stamate îi deschise, se năpusti la pachet, i-l vîrî în braţe, împingîndu-l:

— Ia-l! Ia-l mai repede şi să nu te mai ...

Oprişan se proptise bine în prag şi nu putea fi urnit. Îl măsură pe tînărul profesor cu ochii lui rotunzi, galbeni şi neîncrezători. Spuse încet, cu îndoială:

— Parcă n-ar fi ... Sînt toţi?

Stamate nu înţelese.

— Cum?

— Eh, nu erau număraţi şi chiar dac-ar fi fost număraţi, pot să zic ceva? Nu pot!

Stamate îngălbeni. Abia îngăimă:

— Adică, dumneata vrei să spui că eu ... eu ...

— Măi tovarăşe profesor, prinzi vrabia în cuib şi-i dai drumul să zboare, aşa, nejumulită? Eu tac din gură. Am fost la ananghie, ce mai, nu zic nici pis! Am încotro?

— Dumneata crezi că eu ...?

— Ei, ce s-o mai întindem. La drept vorbind, ţi se cuvine şi dumitale ceva, că m-ai salvat. Ţi-am mai spus eu că ai să te înţelegi cu mine.

Stamate amorți. Se făcu alb, simțea că și inima aproape încetase să-i bată. Auzea bine și nu înțelegea. Dar cînd reuși să cuprindă întregul înțeles al situației sale, se cutremură. Mintea lui reconstitui fulgerător treptata insinuare a lui Oprișan în viața, în conștiința, în sentimentele sale. Îl atrăsese, îl înlănțuise, tîrîndu-l la un pas de josnicie. Oare atît de departe ajunsese? Oprișan voia să-l împingă, să-l rostogolească și mai jos, tot așa cum se pregătea să facă cu Cristina, pe care o urmărea, o încolțea fără milă. Un clocot de ură fierbea, creștea în pieptul lui Stamate, gata să se spargă.

Oprișan, văzîndu-l neclintit, nepricepînd pericolul, glumi încetișor:

— Acu', între noi, poți să-mi spui cît ai...

Stamate îi înfipse deodată mîna în piept, răsucindu-i haina cu cămașă cu tot.

— Îndrăznești, îndrăznești să mă faci pe mine de hoț? țipă el sugrumat, zguduindu-l cu furie.

Oprișan se opinti. Îi aruncă o uitătură tăioasă pe sub pleoape. Se uită și-nlături. Îi era frică să nu se adune vecinii. Vorbi șuierat:

— Ia mîna de pe mine! Mai mă și crezi prost, vericule...

Stamate nu se mai putu stăpîni. Îl izbi cu toată puterea peste fălci. Oprișan nici nu clipi, dar se făcu vînăt-negru și se retrase încet, de-a-ndăratelea.

— Afară, ticălosule! Afară!

Stamate trînti uşa, se întoarse spre maică-sa, cu faţa răvăşită, suptă, cu ochii scînteietori.

— Ai auzit? Ai auzit ce-a spus despre mine? repetă cu o suferinţă neobişnuită în glas.

— Tu ştii bine că nu-i adevărat! rosti bătrîna, ridicîndu-se, albă, în capul oaselor.

— Eu i-am ascuns banii... un hoţ, bîigui Stamate.

— Ştii bine că nu-i adevărat.

Stamate se clătină ca un orb, căută înlăuntrul lui un reazim, un sprijin şi nu-l găsi.

— Eu nu ştiu, mamă, nu mai ştiu... izbucni deznădăjduit.

Şi înainte ca bătrîna să-l poată împiedica, Stamate fugi afară, rătăcind pe străzi, ca să-şi caute liniştea şi să se regăsească pe sine însuşi...

Adrian Macri, deşi considerat un compozitor interesant, era un om destul de obişnuit. Ceea ce îl deosebea, poate, de ceilalţi semeni ai săi era o anumită înclinaţie spre cunoaşterea mai adîncă a inimii omeneşti, o privire mai dramatică, de nu chiar sumbră, asupra vieţii. De altminteri, ca toţi bărbaţii tineri, era iubitor de un pahar cu vin, de o masă bună, fiind totuşi cumpătat atît la mîncare, cît şi la băutură. Îi plăcea de asemenea să se îmbrace frumos şi-i plăceau cu deosebire femeile, fără să fie însă un afemeiat. Unii dintre colegi îl invidiau, presupunînd că ar avea cumva succese la femei şi se interesau care o fi cheia succesului său. Adrian Macri le destăinui imediat secretul, care-i dezamăgi pe colegii săi.

— Ele simt că le iubesc.

— Mofturi! ridică unul din umeri, dispreţuitor. Cunoşti vorba ceea: „Măi Ioane, ţie îţi plac fetele?" „Îmi plac, cum de nu."

„Dar ele te plac pe tine?" „Și ele îmi plac mie." Cam așa vine cu răspunsul tău.

— Nu-i chiar întocmai, dar asta-i realitatea: ele simt că le iubesc, întări Adrian și, cum era bine dispus, continuă: Stai, dragul meu, să-ți explic sensul. Cînd am afirmat că ele simt că le iubesc, am înțeles prin asta că ele simt că mă preocupă și mă interesează mai întîi ca ființe umane, că doresc în mod sincer să mă apropii și să mă bucur de dulcea și tandra lor intimitate. Asupra sincerității acestei dorinți, o femeie nu se înșală decît rareori. Se înșală mai degrabă fetele, căci n-au experiență și sentimentul le e necunoscut. Să-ți dau un exemplu: am întîlnit un muzician la Mogoșoaia. În ciuda faptului că avea mașină personală, bani și locuia într-o splendidă vilă pusă la dispoziția lui, nu reușea să se apropie de nici o femeie, deși era gata de orice sacrificiu pentru aceasta. Nu pricepea de loc cauza repetatelor sale eșecuri. Mi-am pierdut vreo două ceasuri cu acest om, ca să-l fac să înțeleagă că ceea ce îndepărta femeile de el era brutalitatea dorințelor sale, graba de a și le satisface, lipsa manifestă de prețuire a femeii, în care vedea doar un obiect de satisfacere a plăcerilor fizice. Poate am izbutit să fiu ceva mai clar, sublinie Adrian. Din păcate nu mai pot să stau. Altă dată am să-ți completez explicațiile, mai spuse compozi-

torul, despărţindu-se de colegul său.

Se grăbea, fiind invitat la cină la un prieten gazetar. Gazda îl întîmpină în uşă. Adrian ţinea la acest băiat scund, cu minte lucidă şi precisă, care avea orgoliul inteligenţei sale. Compozitorul preţuia mai mult inteligenţa decît caracterul prietenului său. În unele împrejurări dificile, Adrian nu se putuse bizui pe sprijinul prietenului său, fără ca acesta să fi fost totuşi un poltron sau carierist. Inteligenţa îl făcuse sceptic, prudent şi oarecum mizantrop. Dar mai presus de toate, deşi n-o recunoştea, nutrea un orgoliu nemăsurat, invizibil ochiului comun. Nici un gest, nici o expresie nu lăsa să transpară această solidă mulţumire de sine şi de gîndire a sa, mai ales că în discuţiile obişnuite folosea argumente strălucite, făcînd pulbere orice tendinţă orgolioasă, orice ambiţie, care nu avea drept scop desăvîrşirea morală şi realizarea individuală. În acest prieten, posesor al unei logici strînse şi implacabile, Adrian descoperi cu uimire un om care voia să se conducă în viaţă după principii socratice, dar cît de puţin îi reuşea! Călătorise intens, citise mult, văzuse feluriţi oameni — muncitori, cărturari, oameni de acţiune — în Anglia, America, China, India. Lui Adrian îi plăcea să se ducă la el acasă, să discute în contradictoriu, să privească obiectele de artă expuse în cîteva vitrine din

hol. De aceea, compozitorul dorea să termine mai degrabă gustările și să se ridice de la masă, să se așeze într-un fotoliu din hol, ca să poată privi în voie obiectele de artă din vitrină. Mîncă doar vreo cîteva sandvișuri cu sardele, șuncă, salam de Sibiu, și bău două șprițuri. Era un vin ușor, parfumat, de grădină. Gazda îi oferi țigări englezești „State Express", țigară necunoscută compozitorului. Pe cînd Adrian privea obiectele de porțelan și sticlă, prietenul său îi vorbea despre arhitectura chineză, despre tacism, făcînd o neașteptată și subtilă legătură cu elementele decorative și casnice ale vieții lor diurne.

Adrian îl asculta atent, fără să-i replice nimic. Dar cînd gazda își manifestă admirația excesivă pentru arta antică extrem-orientală, pe care o socotea superioară celorlalte, avînd o tradiție mai veche și fiind de un rafinament incomparabil, atunci stropul de sînge elin din sîngele lui Macri se răzvrăti:

— Uite, dragul meu, spuse compozitorul, noi, europenii, sîntem moștenitorii culturii greco-romane, nu extrem-orientale. Și ca atare, eu sînt produsul acestei culturi, iar gustul meu personal este limitat de clasicitatea greco-romană. În concluzie, în judecățile mele adopt principiile lor estetice; proporția, firescul, ordonanța și limpezimea ideii artistice, toate inspirate de om. Chiar

și zeii creați de imaginația elină seamănă mai mult sau mai puțin cu oamenii, iar marii artiști ai antichității i-au prezentat aproape ca pe niște ființe umane obișnuite, înzestrate doar cu puteri miraculoase. Ce am eu comun cu zeii terifici, cu monștrii, cu himerele artei extrem-orientale?

Gazda îi arătă statuete de porțelan și de sticlă executate într-adevăr cu o mare finețe și minuție artistică.

— Monstruosul miniatural, realizat în materiale friabile, ca porțelanul sau sticla, poate da unele efecte artistice, consimți Adrian. Dar gîndește-te la zeii colosali, cu capete de animale, cu masca feței hidoasă, sau la zeița cu zeci de brațe a indienilor, Kaluga, turnate în bronz sau cioplite în piatră. Aceste chipuri nu fac decît să-ți înfioare sufletul prin diformitate, prin anormalitate. Știu că ai să-mi răspunzi că sînt ființe mitice, fabuloase. Fabulosul lor este însă monstruos și terifiant. Cu excepția zeilor Infernului, zeii elini sînt întruchipați ca niște ființe omenești, ideal de desăvîrșite și armonioase. Arta clasică greco-romană respinge nefirescul, urîtul, tenebrele.

— În tine vorbește rasa ta, observă gazda.

— Natural, acceptă compozitorul. Păcat că ea nu vorbește și în prietenul meu, care, trăind la Roma, în mijlocul acelor minuni ale antichității și Renașterii, pretinde că

într-o călătorie făcută în India a vibrat mai intens la vederea templelor etajate ca niște excrescențe de piatră, împodobite cu zei înfricoșători, decît la vederea atîtor minunate temple romane. Poate e un simplu snobism, sau poză. Nu știu exact. În ce mă privește, refuz arta terifică a zeilor monstruoși, arta nefirescului, a urîtului, a tenebrelor, dacă asta se poate numi artă. E clar?

— E clar, dar cam superficial.

— Păcat că astă-seară nu ne înțelegem, spuse Adrian cu părere de rău. Să facem abstracție de arta extrem-orientală. Observ însă, ca o trăsătură comună la unii intelectuali, că au ajuns să considere că ceea ce e vag și tenebros este, în mod necesar, și adînc. Nu! Asta e barbarie! Și ca să isprăvim, îți amintesc de „Rugăciunea pe Acropole" a lui Renan, pe care-l prețuiesc printre altele și pentru curajul pe care l-a avut să recunoască sincer că, în fața miracolului elin, se simte un simplu barbar.

— Dă-mi voie să continui, reluă gazda. Dar despre desăvîrșita, subtila artă a politeții chineze, care atestă o străveche existență în civilizație, o bună creștere, maniere alese, prețuire și respect pentru ființa umană, ce-ai de zis? Este o politeță esențial diferită de faimoasa politeță franceză, expresie mai mult a unui rafinament social,

care a culminat la curtea Regelui-Soare. De fapt, întregul ceremonial al politeții nobiliare era un scut de apărare față de clasele inferioare, un mijloc de a marca distanța ce separa nobilimea de restul poporului. La chinezi politețea este o însușire națională, o trăsătură sufletească specifică, pe care o observi și la cel mai umil cetățean. Politețea este deci o facultate sufletească, nu doar un atribut social exterior de civilizație.

— Cîtă ipocrizie ascunde și această politeță! exclamă Adrian.

— Speram ca tu să nu te folosești de acest truism frecvent la toți publiciștii europeni de mîna a doua. E rîndul meu să te suspectez de barbarie, căci numai barbarul ia gesticulația violentă, zgomotoasă, drept manifestare a vitalității, a unei firi spontane și sincere, cînd de fapt nu e decît sălbăticie. Iar purtarea rezervată, cuviincioasă, i se pare că denunță o fire ascunsă, falsă.

— Totuși, între politețea excesivă, obsechioasă și ipocrizie nu e decît un pas.

— În seara asta nu ne înțelegem de loc. Ai dreptate, fu de acord și gazda. Mai bine să bem încă un coniac.

— Noroc!

— Să trăiești!

Limba pendulei din sarcofagul de sticlă bătu pentru a zecea oară, grav și muzi-

cal. Adrian Macri şi prietenul său porniră în oraş. Afară îi întîmpină o noapte de primăvară bucureşteană, cu un cer plin de stele şi un aer îmbălsămat de miresmele ce se înălţau din grădinile care îmbrăţişau oraşul. Aerul era moale şi ameţitor ca un vin tînăr. Îl sorbiră cu nesaţ, atraşi de străzile somnolente. Amîndoi iubeau oraşul. Îl iubiseră şi cînd era urît, sordid, balcanic. Şi-l iubeau mai tare acum, cînd întinerea sub ochii lor. Dispăruse tot ce era pestriţ, murdar, oriental şi, pe zi ce trecea, oraşul căpăta tot mai mult un aspect de capitală modernă, cu şosele largi, cu magistrale superbe şi clădiri impunătoare. Nici forfota oamenilor, nici circulaţia grăbită a maşinilor ca nişte cărăbuşi coloraţi, nici alte zgomote obişnuite ale oraşului nu le umplea auzul cu acel vuiet, cu acea larmă insuportabilă de care fugeau străinii, bucuroşi să găsească aci un oraş modern, civilizat, unde totuşi noaptea zgomotele se stingeau într-o linişte imensă, ca de cîmpie goală.

În dreptul cinematografului „Bucureşti", cei doi prieteni traversară strada, braţ la braţ, cu pasul destins şi sprinten. Coborîră în Piaţa Palatului şi Adrian privi din nou cu plăcere clădirea sferică, strălucind prin toate ferestrele iluminate şi care acum, în văzduhul albastru şi pur, răsărea ca o navă interstelară, gata să-şi ia zborul spre înălţimi. Ceea ce îl surprindea pe Adrian

e că această construcție modernă se împăca perfect atît cu blocurile pastelate care o înconjurau, cît și cu linia elegantă a bisericii Crețulescu. De cîte ori nu privise el din galerie acest ansamblu armonios, neștirbit în frumusețea lui nici de fleșa bisericii Luterane, îndreptată spre cer ca o antenă ce ar voi să capteze muzica sferelor cerești. Cînd ajunseră în dreptul sălii mari a Palatului, ușile de la intrare se deschiseră larg, lăsînd să se scurgă un public numeros. Fusese un mare concert, pe care Adrian îl ascultase în ajun, la repetiție. Tînărul compozitor cerceta chipurile radioase și mulțumite ale oamenilor. Mulți dintre bărbați erau în ținută de seară, purtau sacouri închise și cămăși albe. Femeile erau în rochii răscroite la piept și la spate. În păr, la deschizătura sînilor își aninaseră cîte o broșă cu pietre strălucitoare, autentice sau false. Sub focul candelabrelor, carnația femeilor lucea albă și mată, iar în ochii lor umezi sclipeau lumini enigmatice. Pe cînd își legănau șoldurile în mers, cu picioruşele vîrîte în pantofi albi, ca niște columbe cu cioc ascuțit, Adrian auzea la fiecare pas foșnetul secret și intim al mătăsurilor. Femeile lăsau în urma lor o dîră stăruitoare de parfum, care-l învăluia pe tînărul compozitor într-o plasă de senzualitate, stîrnindu-i pofta de muncă, de viață, de succes. Fuma, așteptînd să se scurgă acest rîu scli-

pitor de forme unduitoare. Fuma în hol şi abia trase cîteva fumuri, cînd simţi o bătaie uşoară pe umăr. Tresări.

— Ce mai faci, Adrian?

— Bine, Didi.

— Eşti liber astă-seară?

— Nu, sînt cu un prieten.

— Regret, aş fi vrut să te invit la bar.

— Nu pot, sînt cu un prieten.

— Du-te, Adrian. Tu eşti singur. Eu am obligaţii şi mă înapoiez acasă.

Adrian nu ştia cum să-şi reţină prietenul, să-l facă să priceapă că nu-l amuza de loc barul, plin de băieţandri şi fete neinteresante, nu-l interesa nici acest june arhitect, cu o vagă bărbiţă în jurul maxilarelor, cu pantaloni strîmţi pe pulpe şi cu manşete înguste, deoarece aşa se purta în străinătate, spirit negativist, contestînd tot ce se realizase în arhitectura românească, în afară, bineînţeles, de lucrările sale, care se reduceau la amenajarea a două grădini de restaurante pe litoral şi construirea unui mic bar la Bucureşti, intenţionat să fie ceva „modern", pe elemente specific româneşti, şi nu reuşise să fie decît un hibrid arhitectural, de franc prost gust. Acest june arhitect, pe nume Didi Florescu, nu-i inspira lui Adrian Macri decît antipatie. Compozitorul îi detesta diletantismul, aerul snob şi nu-i suferea prostul obicei de a-şi roade unghiile pînă la sînge. De aceea

primi cu răceală propunerea lui Didi Florescu şi dacă totuşi îl însoţi la bar, era fiindcă-l tulbura această noapte prea frumoasă şi n-avea poftă nici de lucru, nici de somn. Îi propuse la rîndu-i lui Didi o plimbare prin Cişmigiu. Celălalt consimţi şi se plimbară un ceas. Peste o oră, amîndoi urcau scara de marmură spre bar. Încă de la mijlocul ei, auzul îi fu izbit lui Adrian de rumoarea glasurilor şi de muzica tonomatului, pe care o găsi îngrozitoare. Încăperea circulară era cufundată în semiobscuritate şi înăuntru plutea un fum gros şi otrăvit. Era atît de compact fumul, încît abia se vedeau chipurile omeneşti. Ţigările punctau cu lumini mici, roşii, această semiobscuritate, mai degrabă plictisitoare decît tainică. Adrian vru să se ridice, arhitectul îl împiedică. Toate aceste chipuri erau străine lui Adrian, deşi el avea foarte multe cunoştinţe. Ceru un cocteil şi-l bău rar, în tăcere. Didi Florescu îşi comandă şi el unul. Firește, discutară despre artă, despre femei, despre muzică şi, inevitabil, ajunseră la arhitectură, Didi făcînd o critică acerbă a tot ce se realizase mai înainte în acest domeniu şi fiind destul de aspru şi cu unele construcţii actuale. Băgă însă de seamă că Adrian nu-l prea asculta.

— Te rog urmăreşte-mă cîteva clipe, insistă Didi. Gîndeşte-te şi ai să vezi că am dreptate, cu toate că nu te pricepi la arhi-

tectură, după cum afirmi. Îţi dau un exemplu care este evident pentru oricine. Orice clădire mai însemnată dintr-o cetate se construieşte pe o înălţime, deal, movilă sau o altă proeminenţă de teren, în scopul ca acea clădire să capete perspectivă. E un principiu elementar în arhitectură, de aceea pentru statui s-au inventat soclurile. În Veneţia, care e asediată de apele mării, clădirile se sprijină pe stîlpi, iar faimoasa statuie Collone de Verrochio, situată într-o mică piaţetă izolată, la marginea unui canal, se înalţă pe un soclu cu şase coloane. Deşi gondolierul are dimensiunea aproape a unui om normal, războinicul călare pare totuşi enorm. El şi calul său domină nu numai piaţeta şi canalul, ci parcă întreaga Veneţie, şi asta datorită numai unei minunate ştiinţe a proporţiilor. Dar să revenim la ţara noastră. Un singur exemplu te va lămuri deplin că noi n-am avut mari arhitecţi. Iată: să luăm, de pildă, Calea Victoriei, de la întretăierea cu bulevarul 6 Martie pînă la Piaţa Palatului. Ai să constaţi imediat lipsa unei concepţii arhitecturale. Cine a mai auzit să construieşti clădiri de interes obştesc sau cultural într-o groapă? Fostul Cerc Militar e construit într-o groapă. Palatul Telefoanelor aşijderea — în paranteză fie zis, Palatul e o oroare. Teatrul Naţional fusese de asemenea construit într-o groapă, ce altă dovadă mai vrei? Soluţia arhitecţilor noi, cu

construcţiile de blocuri în frunte cu bloculturn, este o soluţie interesantă, chiar frumoasă, după mine însă o soluţie parţială. Eu aveam o cu totul altă idee, firește care nu prea ţinea seama de factorul economico-social, dar o populaţie care vrea să trăiască într-un oraş civilizat şi frumos e musai să consimtă şi unele sacrificii. Cine să ia în seamă ideile unui tînăr arhitect? În realitate nici nu sînt atît de tînăr. În curînd împlinesc treizeci de ani.

Adrian îşi dădea seama că arhitectul aştepta nerăbdător să fie întrebat, ca să-şi expună concepţia. Îi făcu pe plac, convins că va auzi o nerozie extravagantă.

— Şi care este ideea ta?

— Eu aş demola toate clădirile, de la Cercul Militar pînă la Piaţa Republicii, cu excepţia bisericii Creţulescu.

— Eşti mai crud ca bombardamentul hitlerist de după 23 August 1944.

— Vezi? Cu tine nu se poate discuta serios. Mă iei în rîs, rosti jignit Didi Florescu.

— Iartă-mă, am făcut o simplă glumă. Spune mai departe, mă interesează.

Încurajat, tînărul arhitect continuă:

— Te vei mira că în locul lor n-aş mai ridica alte construcţii.

— Şi astfel o latură a Căii Victoriei ar deveni un loc viran.

— Este absurd. N-aş mai construi blocuri

de locuințe, ci doar un soi de campanelle, cu săli pentru expoziții de artă și bibliotecă. Iar de partea cealaltă a zidului aș fugi cu un șir de trepte de marmură pînă la Cișmigiu. Calea Victoriei ar rămîne un soi de corso bucureștean, căruia i-aș aduce în dar o grădină minunată...

— Și cum vor privi oamenii prin zid la grădină? întrebă Adrian.

— Doar n-am de gînd să construiesc un zid chinezesc, ci un zid de înălțimea unui om de statură potrivită.

— Nu știu, nu mă pricep, se degajă Adrian. Supune problema forurilor în drept, unor arhitecți, unor specialiști în construcții.

— Ți-am arătat doar ce au făcut pe vremuri acești specialiști.

— Ești nedrept cu înaintașii tăi, Didi.

— N-au înfăptuit nimic de seamă. Aș dori să mi se încredințeze mie reconstrucția Căii Victoriei.

— E o arteră principală, nu cred că ți se va încredința, rosti sceptic Adrian. Ești încă tînăr și fără experiență. În orice caz încearcă.

— Mai bei un cocteil? rosti cu jumătate de gură Didi Florescu.

— Nu, că nu mă simt bine.

— Te doare stomacul?

— E un rău mai profund, îl simt undeva ascuns în fibrele, în celulele mele cele mai

intime. Bună seara, Didi, spuse Adrian și se despărți de tînărul arhitect, bucuros să rămînă singur, cu el însuși.

. . . . . .

Nici prin gînd nu-i trecea lui Adrian Macri catastrofa care avea să se abată asupra lui. Peste cîteva ceasuri, ea îl smulse cu brutalitate dintre cărțile, discurile și tablourile sale, îl smulse dintre prietenii și prietenele sale, îi șterse deodată din memorie tot ceea ce fusese viața lui de pînă atunci și-l sorti să cunoască, pentru vreme îndelungată, amărăciunea, umilința și durerea neputinței. Zeii fuseseră totuși îngăduitori, îi lăsaseră integritatea minții, întreaga luciditate.

Întins pe o brancardă de pe podeaua unei mașini albe, Adrian își fixă privirea în ceafa omului de la volan, care gonea cu mare viteză spre unul din spitalele de la marginea orașului. Adrian își zicea în sine că bătrînul luntraș Charon se modernizase. Abandonase luntrea și conducea acum un automobil nou, în mare viteză, cum se cuvenea într-o epocă modernă, iar Styxul se transformase într-un bulevard de smoală, ud și lucios după ploaie. De departe, pe Adrian îl izbi în nări un miros urît, greu și înăbușitor, răspîndit de niște oțetari. Dar tînărului compozitor i se păru că sînt miasmele Infernului.

De altminteri, în mijlocul curții largi se înălța o statuie de bronz întunecată. Nu-i deslușea trăsăturile, dar, firește, ea nu poate fi decît a lui Pluton, stăpînul Infernului. Adrian fu foarte mirat că Cerberul, deși avea bot de cîine, nu era tricefal, ci avea un singur cap și purta o uniformă cu fireturi, frumoasă, omenească.

În sfîrșit, pătrunse înăuntru. Și aici fu victima unei mistificări. Toți se travestiseră, Erryniile apărură în uniforme și bonete albastre, purtînd numele de surori și infirmiere. Firea lor adevărată, crudă și impulsivă, se dezvălui chiar în aceeași noapte. Adrian o simți pe propria sa piele, căci neputîndu-se da jos din pat și fiind muncit de nevoi fiziologice, îl repeziră, îl lăsară să se chinuie, să transpire, neîndurîndu-se să-i aducă receptacolele izbăvitoare.

De altfel observase că una din Errynii, slabă, cu o pată neagră pe obraz, încerca o voluptate aproape sadică să-și înțepe victimile. Aceste Errynii n-aveau stilet ca cele din antichitate, ci un soi de tub de sticlă, cu un ac la capăt, căruia îi spuneau seringă. Orice i-ai fi cerut Erryniei cu obrazul pătat, nu arăta nici cea mai mică bunăvoință, dar la injecție alerga într-un suflet, cu un licăr aprins în pupile, iar dacă nu protestai cînd înțepa prea tare sau ți se înroșea și umfla locul, te puteai bucura de protecția ei. În chiar prima noapte veni un frizer la

patul lui Adrian şi-i tăie părul de pe ceafă cu briciul. O Errynie îl preveni că i se pregătea toaleta pentru radiografie. Îl transportară într-o încăpere puternic luminată. Era o lumină artificială, lividă. Chipurile fiinţelor din această încăpere aveau o ciudată paloare, obrajii supţi şi buzele vinete. În această lumină lividă, instrumentele de metal din vitrină căpătaseră o lucire mată, rece. În încăpere îl aşteptau cîteva zeităţi ale Infernului, dar nici una nu-şi păstra înfăţişarea ei adevărată. O recunoscu pe Proserpina, regina umbrelor şi soţia lui Pluton, pe judecătorii Eac, Radhamante şi Minos. Toţi erau îmbrăcaţi în halate şi purtau pe cap nişte calote, ambele de un alb ireal, sticlos. Ei mînuiau diferite instrumente de supliciu, sclipitoare şi ascuţite. Ceea ce nu înţelegea Adrian era de ce se travestiseră. Poate, gîndi el, ca nu cumva să nu îngrozească prea tare sufletul omenesc.

De fapt, Adrian era oarecum pregătit. Pe cînd îi cădeau şuviţele de păr, îşi aminti că, în timpul Revoluţiei Franceze, condamnaţilor la ghilotină li se rădea ceafa. Îl întinseră pe o masă, căreia îi ziceau „de operaţie". Zeităţile lăcaşului subteran vorbeau într-un limbaj propriu, secret, şi uneori prin semne, ceea ce nu-l surprinse de loc pe Adrian. Se pomeni deodată că ţeasta îi este învăluită de o răceală de gheaţă şi auzi învîrtiturile unui sfredel care-i străpunsese osul

pîrîind. Percepea limpede fiecare senzaţie. „Începe supliciul," reflectă, dar nu-l străbătu nici o durere. Aruncară un cearşaf deasupra lui, acoperindu-i jumătate de trup şi capul. Nu mai vedea nimic în juru-i, dar continua să audă învîrtiturile sfredelului, clinchetul instrumentelor şi din cînd în cînd, un glas cu o intonaţie gravă: „Coagulare! Coagulare!"

Între timp, în mintea lui Adrian se desfăşurau repede imagini din filmul „Crucişătorul Potemkin" unde, de asemenea, comandorul vasului poruncise să se arunce o prelată asupra trupurilor marinarilor care urmau să fie executaţi. „Ce se petrece cu mine?" se miră Adrian, deoarece nici o senzaţie neobişnuită, atroce, nu-i vestea trecerea pe celălalt tărîm. Află cu groază că asemenea trecere se întîmplă adesea fără nici o revelaţie în clipa supremă, fără să-i prinzi măcar prezenţa şi zborul. Cele ce citise cîndva despre trăirea acestei „clipe supreme" erau doar născociri literare. Despre o asemenea clipă, nimeni nu putea scrie exact, dacă n-o trăise. „Oi muri oare?" se întrebă Adrian cu o linişte desăvîrşită. Această linişte nu izvora din curaj. Era în el o insensibilitate, o amorţire a oricărui gînd, a oricărui sentiment. Abia mai tîrziu simţi nişte dureri în cap şi o senzaţie de plutire şi de uitare. „Pesemne, se gîndi Adrian, că în două milenii s-a mai schimbat cîte ceva şi în Infern.

În loc să bem apă din Lethe, „fluviul uitării", îi făcuseră o „anestezie".

Şi, într-adevăr, cîteva ceasuri nu-l mai duru nimic şi uită de suferinţele şi bucuriile vieţii sale trecute. După terminarea solemnităţii, a „operaţiei", cum o numeau ei, care durase o oră şi jumătate, Proserpina rosti: „N-are nimic. Duceţi-l, sus, la o rezervă".

Cei trei judecători, Eac, Radhamante şi Minos, clătinară din cap, supuşi. Iar apăru Charon, de data asta travestit în brancardier, însoţit de un ajutor tînăr şi voinic. Îl purtară sus, la etaj, şi-l vărsară într-un pat, ca pe un sac cu oase. Ce-l mai aştepta şi aici? Să fi fost oare binevoitori zeii Infernului cu el, îngăduindu-i să se înapoieze iar pe pămînt? Înainte de a fi purtat la etaj, în prima noapte dormise într-o sală alăturată de cea de operaţie. După miezul nopţii se apropiase de căpătîiul lui un bărbat în halat şi cu calotă pe cap, de acelaşi alb ireal şi sticlos. Calota îi alunecase puţin peste sprîncenele groase şi zbîrlite, sub care sticleau doi ochi rotunzi, nocturni. Acest bărbat îi întinse o pastilă: „Ia un somnifer, ca să poţi dormi".

Adrian recunoscu în el pe Hypnos, fiul nopţii, şi respinse pastila. „N-o iau. Eu dorm şi fără somnifere". Hypnos se îndepărtă supărat: „Faci cum vrei," spuse.

A doua noapte, Adrian fu dus într-o rezervă. Aci, într-adevăr, îl înconjurau fiinţe

omenești. Într-un pat dormea el, iar în celălalt, un bătrîn. Se făcuse de mult ziuă. Adrian ținea pleoapele strînse, vrînd să mai doarmă, cu toate că lumina soarelui pătrundea în cameră, prin fereastra deschisă. Razele băteau pînă la ușa de intrare. Întins pe pat, compozitorul moțăia cu capul rezemat pe brațul îndoit. Își dezlipi alene pleoapele, atît cît să poată vedea ce se petrece în încăpere. Era să adoarmă din nou, cînd, pe nesimțite, ușa se deschise și se prelinse înăuntru o fată. Era o apariție solară, tînără, blondă, cu pletele aurii revărsate pe umeri, cu ochii alungiți, viorii, umbriți de gene mari. În spatele ei se strecura o ființă ascunsă, bătrînicioasă, ștearsă.

— Haide, pregătește-te, că ăștia dorm, șopti fata.

După aceea își lepădă veșmintele ușor. Cealaltă își pregăti seringa. În acest răstimp, fata rămase absolut goală, stînd cu spatele la Adrian, care îi contempla în tăcere torsul ei cu cele două emisfere care se sprijineau pe coloanele picioarelor înalte și suple. Carnea fetei era ca de marmură moale, poleită de razele soarelui.

Adrian își aminti că într-o filozofie sau religie extrem-orientală, aceste emisfere femeiești, cu dulcea lor umbră din mijloc, reprezentau fie haosul, fie neantul. Respinse simbolul, ca fiind absurd. Dimpotrivă, în ochii săi, aceste emisfere închipuiau lao-

laltă sfericitatea pămîntului şi, ca şi acesta, erau pline de făgăduinţe şi ademeniri. Sora isprăvise injecţia. Fata se întoarse cu faţa spre fereastră. Şi atunci Adrian zări licărindu-i în pupile stropi aurii. Închise ochii, păstrînd sub pleoape imaginea celor două picioare înalte şi zvelte ca două coloane de marmură moale, care îi trezi în memorie o altă imagine, văzută cîndva într-un muzeu sau într-o revistă de artă.

Cînd redeschise ochii, fiinţa solară dispăruse din odaie. Adrian crezu o secundă că totul nu fusese decît o nălucire, dar nu, îşi amintea perfect că o văzuse aievea, că se aşezase chiar pe marginea patului său şi-i vorbise.

— De unde vii? îl întrebase ea.

— Din Infern, îi răspunse Adrian, arătînd cu degetul în jos, spre sala de operaţie.

— Erai dus, delirai, rosti fata rîzînd. Oamenii aceia de jos ţi-au salvat viaţa, altminteri n-am mai fi stat de vorbă noi doi.

— Ar fi fost o mare pierdere pentru mine.

— Eşti foarte drăguţ.

— Mulţumesc.

E adevărat, apariţia solară nu se mai afla în încăpere, totuşi ea fusese aici, şi cuvintele fetei îi mai sunau şi acum limpede în ureche. Adrian se sculă în capul oaselor, cu privirile ţintă spre uşă. Peste o jumătate de oră o văzu prin geam cum trece şi-i auzi

paşii răsunînd pe culoar. Aceşti paşi nu-i reînviară imaginea fetei, ci a unei mişcări euritmice, a înaintării unor coloane vii, care striveau, zdrobeau imaginile din Infern în mersul lor irezistibil spre Infinit.

Revelaţia lui Anatol

Într-o după-amiază, pe cînd scriam la „Tentaţia vieţii", soneria de la uşă zbîrnîi de trei ori, violent. „Cine o mai fi şi ăsta?" gîndii nu fără ostilitate împotriva vizitatorului inoportun.

Crăpai uşa şi-n pragul ei apăru un tînăr cu părul negru, creţ, cu gîtul scurt şi gros. Avea aerul că dacă nu deschideam imediat, s-ar fi năpustit în uşă cu umerii lui puternici. Îmi zîmbi totuşi prietenos:

— Ce-i cu dumneata? Nu mă mai recunoşti? mă întrebă pe jumătate vesel şi ironic.

— Drept să-ţi spun, nu, îngăimai, scrutînd atent pe acest tînăr îmbrăcat cu o superbă bluză de un albastru marin şi cu pantaloni de tergal, în aceeaşi nuanţă. În picioare purta pantofi galbeni, cu talpă subţire, foarte fini şi eleganţi.

— Eu sînt Anatol, spuse cu o îngăduinţă zîmbitoare, sper că ai auzit de mine. Îţi închipuiai că, dacă ai să mă închizi între

copertele unei cărți, un om cu temperamentul, cu vitalitatea mea, o să rămînă captiv între scoarțe?

— Nici nu m-am gîndit. Dar, ca erou literar, destinul tău era încheiat pentru mine.

— Ei, uite că nu este așa!

— Și cu ce prilej te afli la mine? Ți s-a întîmplat ceva interesant, dramatic?

— Ce expresii folosiți și voi, scriitorii! Desigur că ceea ce mi s-a întîmplat e interesant și dramatic, dacă în această noțiune intră și schimbarea petrecută în conștiința unui artist, fără să implice o mișcare exterioară, dinamică și vie, ci doar un proces lăuntric. Am venit să te informez că am răzbit cu pictura, că m-am impus, am călătorit prin străinătăți, am și fost decorat. Unii invidioși pretind că mi-am renegat arta. Să nu-i crezi. Sînt niște calomniatori. E adevărat că mi-am îmbogățit tematica, ea cuprinde o arie mai variată, în care elementul social ocupă locul pe care-l merită. Dar am învins cu mijloacele mele artistice. Pe acelea nu le-am abandonat, ci, dimpotrivă, le-am desăvîrșit. Au recunoscut-o chiar și pictorii italieni care mi-au văzut lucrările la Roma. Unii m-au invitat la ei acasă, cu gîndul să mă instruiască în arta cu adevărat „modernă". Și atunci, ca să le dau o lecție, i-am invitat, la rîndul meu, să mergem în Transtevere, să pictăm acolo. După aceea am expus cu toții pînzele într-o sală din

centrul Romei. Criticii italieni, în unanimitate, au recunoscut că cea mai interesantă și inedită viziune plastică era a pictorului român, adică a mea. Firește că lor nu le-am spus — nici n-am avut prilejul — că ceea ce știam învățasem de la Luchian, Pallady, Petrașcu, Tonitza, Iser și nu îndeajuns prețuitul — după mine — Francisc Șirato, pe care l-am cunoscut cu ani în urmă. Îl iubeam și ca om, și ca artist. A trăit modest și retras, și era artist pînă în măduva oaselor, dublat de un gînditor. Subtilul colorist era în același timp și un tehnician de mîna întîi.

— Mă bucură că te-ai impus și că ai avut succes.

— Nu despre succesul meu voiam să-ți vorbesc, ci despre marii noștri pictori, pe care-i admir și-i iubesc.

— Din cîte îmi amintesc, tu te revendicai de la Kandinsky, Chirico și Modigliani...

— Nu-i reneg, această fază însă s-a consumat de mult. Pictorii români despre care ți-am pomenit mai înainte au fost o descoperire uimitoare pentru mine, și m-am gîndit de ce să-mi caut rădăcinile în alte locuri decît cele natale și de ce să învăț de la alți artiști, cînd sensibilitatea mea e înrudită cu a pictorilor români și cînd experiența fiecăruia dintre ei merita să fie cucerită. Întrebuințez termenul de *cucerit*, deoarece acest termen mi se pare mai potri-

vît decît *preluat*. Nici un artist adevărat nu *preia* experienţa altuia, ceea ce de altminteri este imposibil. Un artist cucereşte din experienţa înaintaşilor săi ceea ce ajută să fructifice propriul său talent. Artistul autentic e un cuceritor, nu un vesel moştenitor al experienţei altora. Şi fiecare cucerire, pentru a duce arta cu jumătate de pas mai departe, cere îndîrjire, pasiune, fără preocuparea succesului imediat, ci în scopul major al realizării tale. Succesul la mine a fost întîmplător, deşi l-am dorit. Să nu mă înţelegi greşit. N-am întreprins nimic ca să-l capăt. Nu l-am urmărit cu orice preţ. De fapt, succesul meu a venit pe cînd îl aşteptam cel mai puţin şi chiar, într-un fel, m-a şi surprins. Dar să revenim asupra descoperirii mele. În realitate a fost o revelaţie. Într-o zi m-am pomenit că din toţi banii cîştigaţi nu mai aveam decît vreo trei mii de lei, cu care voiam să-mi fac un costum. Într-o dimineaţă, pe cînd treceam pe strada Edgar Quinet, mi s-a părut că zăresc un tablou foarte frumos într-una din vitrinele magazinelor de consignaţie. M-am apropiat ca să privesc mai bine tabloul şi m-am oprit, fascinat. Era o pînză de Luchian şi reprezenta o fulguire de petale. Am intrat în magazin. Tabloul costa trei mii de lei. Am scos banii şi l-am cumpărat. Nu-mi mai păsa de costum. Am luat tabloul la subsuoară şi l-am dus acasă. L-am pus pe şevalet şi l-am privit

îndelung. La un moment dat am auzit o muzică suavă; era mai degrabă foşnetul mătăsos al florilor care se desfoliau într-o fulguire lină de petale. Înţelegi? Am auzit acel foşnet. Şi atunci am îngenuncheat în faţa tabloului şi am început să plîng. Mi-am amintit ce a fost viaţa lui Luchian şi am revăzut chipul mistuit de suferinţă, ochii aceia arzători, profunzi, fermecaţi de cine ştie ce viziune... Am stat mult îngenuncheat şi deodată s-a făcut o lumină în mine, şi am înţeles. „Să nu te apuci să lucrezi pînă ce nu cunoşti bine sufletul fiinţei, priveliştei, obiectului pe care vrei să-l pictezi, pînă ce nu ai pătruns taina care sălăşluieşte înapoia fiecărei forme." De atunci am început să pictez cu adevărat. Ah, ce mare fericire!...

— Bine, Anatol, deci eşti mulţumit, încercai să închei convorbirea.

Dar pictorul nu mă lăsă.

— N-am isprăvit, continuă Anatol. Dacă un Francisc Şirato a putut trăi o viaţă întreagă într-un mic apartament, pe undeva lîngă Bariera Vergului, atunci mie mi-e prea destul un fost garaj. Să nu crezi cumva că pledez pentru o austeritate vecină cu sărăcia. Nu. Artiştii au nevoie de o viaţă frumoasă, de condiţii deosebite, aşa cum se străduiesc ai noştri să le asigure. Aici e însă vorba de mine. Eu unul nu mă împac cu locuinţe fastuoase, cu toate că în viaţa mea n-am trăit în bordei. Nici acasă la pă-

rinți, nici la Irina. Am fost plecat la mare și aș fi putut locui în cel mai frumos bloc sau într-o vilă splendidă. Am refuzat și una și alta. M-am refugiat într-un sat pe litoral și am închiriat o cameră cu lut pe jos. Nu-ți poți imagina ce plăcere este să calci cu talpa goală pe lutul rece, să umbli cum pofțești, să te simți liber, un copil al naturii, să te spele valurile mării, să te ardă soarele și să te bată vîntul. Iar seara, în loc să te duci să dansezi într-un restaurant aglomerat, insuportabil de gălăgios, să ieși afară pe prispă, să tragi în piept aerul tare, marin, să privești în larg joaca delfinilor, cu spinările lucioase în bătaia lunii. Ce rost are să te dichisești în fiecare seară, să fii pus la punct? E plictisitor și agasant...

— Văd că aici, în oraș, ești foarte elegant.

— Vrei să spui că m-am burghezit?

— Nu, eleganța ta e totuși artistică.

— Ce vrei, am cîștigat niște bani în ultimul timp. Mi-am cumpărat culori, două pipe și boarfele pe care le vezi pe mine. Ba nu, am mai cumpărat vreo trei bluze foarte frumoase și cîteva eșarfe de mătase pentru Irina.

— N-ai uitat-o. Ce mai face?

— O văd foarte rar, cînd vine pe la București. S-a măritat cu Matei Zane și s-a mutat la Roman, întrucît el a fost numit acolo, la marele laminor, într-un post important.

— Și ce-ai mai făcut în ultima vreme?

— În ultima vreme am umblat mult prin uzine şi şantiere. În afară de acest tineret din uzine pe care-l cunosc acum destul de bine, mai este şi un alt tineret, care frecventează barurile „Berlin", „Katanga" şi „Jaluzele albastre". Nu-i cunosc exact identitatea socială, dar nici nu-l pot condamna în bloc, deoarece alături de băieţandrii fără căpătîi, de fete vane şi aiurite, găseşti şi unii tineri sau tinere care năzuiesc totuşi să se afirme şi care, în afară de aceste ore de desfătare, sînt aplicaţi la muncă, încearcă să se pregătească pentru viitor. Toţi ştiu că fără carte, fără o pregătire temeinică, îşi ratează viitorul şi viaţa. Sînt însă printre ei tineri care n-au avut puterea să se smulgă din mirajul acestei existenţe uşoare şi superficiale. Unele fete au ales calea cea mai uşoară. Sînt mulţumite să pătrundă în corpul de balet al vreunui teatru de estradă sau ca simple figurante la cinematografie. E drept că unele din ele nu-s lipsite de însuşiri şi sînt şi fete frumoase. Nu ţi-aş fi vorbit despre ele, dacă împrejurarea nu mi le-ar fi adus în cale, ca să-mi pozeze drept modele. Nu ştiu dacă ai aflat că eu mă bucur de o oarecare preţuire printre tinerii noştri artişti plastici, care se revendică de la arta modernă. Nu-s mulţi, dar sînt gălăgioşi, iar unii dintre ei — vreo doi-trei — au chiar şi talent. Profitînd de faptul că tineretul se bucură în mod special de grija tuturor, unii

dintre aceşti tineri îşi cam fac de cap, cu complicitatea tacită a unor cronicari dezorientaţi. În fond, e o reacţie tîrzie împotriva anecdotei şi retoricii în artă, pe care însă ei nu le-au cunoscut şi de pe urma cărora n-au pătimit. O reacţie la extrema opusă, cu care de asemenea nu mă împac, de aceea nici nu ne prea înţelegem. E timpul să facem artă adevărată, şi adevărul în artă, după cum afirma un cunoscut eseist francez, este emoţia. Cine nu reuşeşte să ţi-o comunice face orice vrei tu, dar nu artă. Arta fără emoţie e ca o rugăciune fără credinţă, adică la fel de goală şi inutilă.

— Şi cum, pictura acestor tineri colegi nu-ţi comunică nici o emoţie?

— Nu. Ce emoţie să-mi comunice un desen stîngaci şi infantil, o culoare lipsită de subtilitate şi nuanţe? Totul e cerebral, compus şi factice. E o pictură compusă, ca însuşi înfăţişarea lor, începînd cu fizionomia şi sfîrşind cu aspectul vestimentar. Sînt făcuţi. Pozează. Vor să pară neapărat interesanţi.

— Ţin să-ţi reamintesc că aşa se spunea şi despre tine, că pozezi, că ai adoptat o atitudine de tip original cu orice preţ. Vezi? ai devenit refractar şi intolerant, îmbătrîneşti, Anatol! . . . Nu mai înţelegi fenomenul înnoirii expresiei artistice. Ce-ai fi vrut, să se oprească la tine?

— Nu sînt nici absurd, nici ignorant.

Chiar de aş fi fost genial, ştiu foarte bine că expresia artistică nu poate îngheţa într-o singură formula. Asta ar fi chiar împotriva naturii artei, a căutării, a progresului. Cît despre ce s-a spus despre mine, măcar tu ar fi trebuit să mă cunoşti mai bine. Eu nici nu pozam, nici nu voiam să fac pe interesantul, căci asta ar însemna să presupui că eu acordam mai multă preţuire celor din jur decît mie însumi, ceea ce nu s-a întîmplat niciodată. Eu sînt un instinctiv, un pasionat, un spontan, fără prejudecăţi. De aceea şi-au închipuit unii că doream să fac pe interesantul, alţii pretindeau că aş fi chiar dement. Nici asta nu era adevărat. Mă agasa, mă scotea din sărite orice conformism, social, artistic, sentimental, de aceea răbufneam în cîte o trăsnaie. În mod preconceput, însă, nu mi-am propus niciodată să fiu într-un fel sau altminteri, să pictez aşa sau invers. Lucrurile se petreceau cu mine mult mai firesc, mai natural. Şi la urma urmei, în esenţă, eu nu sînt altceva decît un om de pasiune, şi ceea ce mă indignează şi mă îndepărtează de aceşti tineri este lipsa pasiunii atît în viaţă, cît şi în artă. În viaţă, îi priveşte, dar în artă este inadmisibil. Nu iubesc nimic cu patimă, cu înfocare. Să zicem că pe unul l-ar inspira autobuzul 87. Asta aş mai înţelege şi, pînă la un punct, poate l-aş aproba. Să zicem că un altul s-a îndrăgostit de girafa de la gră-

dina zoologică. Şi asta aş înţelege. Dar să mimezi nişte sentimente pe care nu le ai şi deci nu le cunoşti — pe cine poate înşela această disimulare? Numai pe neprevenit, pe mine nu ...

— Nu cumva ai devenit invidios, Anatol?

— E o copilărie! Poţi deveni invidios pe unul care foloseşte aceleaşi mijloace de expresie şi pictează mai bine decît tine. Dar aşa cum stau lucrurile, cu mine n-au nimic comun ...

— Poate că te irită faptul că te vezi depăşit, că este cîte unul superior ţie.

— A-mi fi superior, nu e greu, e mai greu să-mi fie egal. Să lăsăm gluma deoparte. Dacă băieţii ăştia s-ar fi simţit superiori mie, nu m-ar fi invitat să expun cu ei, cu toate că, e drept, mi-au specificat să viu cu lucrări în maniera mea din '46. „Şi n-o să vă speriaţi?" i-am întrebat. „Nu, că sîntem descîntaţi," mi-a răspuns cel mai obraznic dintre ei, şi cel mai talentat. De fapt, nu era vorba de nici o expoziţie publică, ci de o vizionare cu caracter restrîns, pentru critici, în scopul de a se constata linia de dezvoltare a plasticii tinere şi a se stabili direcţiile de orientare. Am uitat să-ţi mai spun că aceşti tineri au un atelier colectiv la şosea, cu tot ce e necesar, iar adesea îşi recrutează modelele din figurantele sau aspirantele la glorie, despre care ţi-am mai pomenit. Pe una din ele, care, într-adevăr era foarte fru-

moasă, am refuzat s-o pictez. „Dumneata nu eşti bună de model, i-am spus. Un asemenea trup nu se pictează." „Atunci să mă îmbrac, se supără fata. Alţi pictori abia aşteaptă să le pozez. Ce defect are trupul meu?" „Nici unul. Eşti foarte frumoasă, dar prea nudă." „Asta-i bună! Eu cred că dumneata eşti cam ţicnit. Poate vrei să-ţi pozez în toaletă de seară?" „Nu, în nici un fel. Du-te sănătoasă!" „Nici dacă m-ai ruga şi ai plăti dublu, nu-ţi mai pozez." Acest mic incident a fost de ajuns ca să se răspîndească printre tinerii mei colegi următoarea versiune: Anatol a rămas acelaşi tip trăsnit, dar de data asta a cam sărit peste cal! Peste cîteva zile m-am pomenit cu trei sau patru modele care, pare-se, erau vorbite între ele. S-au dezbrăcat toate deodată, iar cea mai îndrăzneaţă m-a întrebat înţepată: „Ei, să-ţi auzim părerea! Care dintre noi este cea mai nudă?" „Sînteţi deopotrivă de nude şi semănaţi cu nişte poze de fotorotogravură trase în serie la tiefdruck." „Şi? Nu te hotărăşti odată? Nici una din noi nu este demnă să-ţi pozeze ca model?" „Eu nu sînt ilustrator de nuduri obscene, ci artist, pictor. Un trup gol de femeie nu e altceva pentru mine decît o formă expresivă, o formă sensibilă, care ascunde sub învelişul ei un teribil mister: viaţa. Eu nu pictez nici pîntece, nici şolduri, nici coapse şi nici sîni goi, ci o formă minunată, în care pulsează viaţa. Dacă nu sînt

această pulsație, dacă modelul respectiv nu mi-o comunică, refuz să pictez un trup frumos și gol. Deci nu mă interesați. La revedere."

— Ai fost cam brutal cu sărmanele fete.

— Îmi pare rău că nu le-am dat imediat afară. Își îngăduiau să aibă și opinii despre artă. Asta mai lipsea! Să-ți povestesc o mică istorioară cu Picasso. Odată, la Paris, aflîndu-se într-un bistro, un imbecil îl pisa cu părerile sale despre pictură. Calm, Picasso a scos un pistol din buzunarul de la spatele pantalonului, l-a pus pe masă și l-a avertizat pe pisălog: „Dacă mai rostești un singur cuvînt despre pictură, trag!" Așa încît, vezi, eu am fost încă destul de amabil că le-am suportat pe aceste gîsculițe. A doua zi s-au înființat la mine niște coexpozanți. Au adus cu ei și o sticlă cu wisky: „Tovarășe Anatol, știi că Hemingway spunea că wisky-ul e un carburant." „Se poate, dar ce spune Anatol știți?" „Nu." „E o băutură potrivită pentru brutele din Far-West. Acestea n-au decît să se îmbete cu wisky." „Păi dumneata, care beai rom și trăscău, dumneata ponegrești wisky-ul? Romul e o băutură pentru nebăutori, iar trăscăul pentru căruțași," rosti mușcător același tînăr obraznic și talentat, pe care îl prețuiam. „Te înșeli, eu nu mai beau nici rom. nici trăscău. Pe vremea cînd le beam, nu beam de plăcere, ci ca să mă turtesc. Acum beau coniac din voluptate. E o

băutură fină, tare ca o esenţă şi înmiresmată ca o livadă. Dar eu nici azi nu sînt un rafinat, dovadă e că beau coniacul în ce se nimereşte. Nu în pahare potrivite, acelea pîntecoase, pe care le încălzeşti între palme, ca băutura să-şi emane aroma." „Dar ce e cu vasul acela cilindric atîrnat deasupra divanului?" „E plin cu coniac, i-am spus. Mie îmi place după-amiază să citesc întins pe divan şi ca să nu fiu silit să mă scol mereu, pentru o înghiţitură de coniac, am găsit această soluţie: învîrtesc robinetul canulei şi trag o duşcă. După aceea închid robinetul. În felul acesta beau şi citesc, fără să mă mişc de pe divan." Tinerii îşi făceau semne între ei, pe care le-am surprins. „Nu-s nebun, le-am spus, aş dori să vă fixaţi asupra mea. Ori mă consideraţi un conformist odios, dornic de parvenire, ori un artist cu unele ciudăţenii benigne." Tînărul acela talentat mi-a spus că o să mă judece după tablouri. Le-am răspuns: „E foarte bine. Atunci pe mîine seară". Ne înţeleseserăm deci. Cum eu nu locuiesc departe de ei, am dat o raită, dimineaţa, prin atelier, ca să le văd tablourile. Totodată, am adus cu mine şi un bust de ghips, ca să încerc o experienţă. I-am adunat pe toţi în sală, am aşezat bustul pe un piedestal şi i-am momit să-l desenăm. Ca să-i atrag, am pus la bătaie o sticlă de coniac pentru cine isprăveşte mai repede desenul. Am pierdut rămăşagul intenţionat.

Eu, de fapt, voiam să le demonstrez că nu știu să deseneze. Ceea ce mi-a reușit perfect. Am adunat lucrările și le-am spus: „Îți este îngăduită orice îndrăzneală, orice fantezie, cu o singură condiție: să stăpînești bine desenul. Desenele voastre nu au nici o legătură cu bustul expus. Desenul meu seamănă leit." „Ce faci dumneata este academism. Noi am interpretat liber," s-a revoltat tînărul talentat pe care îl prețuiam. „Bine. Întîi, eu v-am demonstrat că știu să desenez, ceea ce voi n-ați izbutit. Și acum am să-l desenez într-o interpretare liberă, personală. Într-un sfert de ceas isprăvesc desenul. Ei, cum îți place? l-am întrebat pe tînăr." „Asta îmi place, mi-a răspuns. Are o linie simplă și fluidă." „Ca să ajungi însă la o asemenea linie simplă și fluidă, trebuie să înveți temeinic desenul, ceea ce, cu părere de rău, nu e cazul la voi." Seara, ne-am întîlnit din nou. Ei și-au adus uleiurile, iar eu n-am adus decît niște șasiuri cu pînzele preparate, dar nelucrate. I-am ajutat să atîrne tablourile pe pereți, avînd grijă să le așez într-o anumită ordine. „Ei, ce impresie vă fac?" i-am întrebat. „Nouă ne place", a sărit tînărul obraznic și talentat. „Fiecare din voi ați vrut să fiți singular, inedit, este adevărat?" „Da. Ăsta e scopul oricărui artist adevărat." „Protestez. Scopul este să se exprime pe el însuși, cu mijloace proprii, dar să nu caute în mod pre-

conceput să fie singular şi inedit. N-aveţi totuşi impresia că tablourile, luate în ansamblu, suferă de o oarecare asemănare şi monotonie?" „Asta se datoreşte modului în care sînt aranjate, n-au perspectiva cuvenită şi sînt prea înghesuite unele într-altele". „Deci originalitatea voastră e în funcţie de perspectivă. M-am lămurit cum stau." „Tragi concluzii pripite, tovarăşe Anatol. Eu am subliniat doar inexistenţa unui factor destul de important în vizionarea unui tablou. Atît. Dar unde sînt lucrările dumitale?" „Sînt acolo, jos, lîngă fereastră." „Tovarăşe Anatol, a exclamat tînarul cu stupoare, asta ce mai e, îţi baţi joc de noi? Nu-s decît nişte şasiuri cu pînza goală, nepictată. Te pomeneşti că inaugurezi o nouă şcoală: pictura invizibilă?" „O şcoală ar putea fi. Să-i spunem pictura imaginativă. Eu am să trag cîteva linii, o să inventez nişte forme arbitrare, am să pun un titlu oarecare dedesubt, îngăduind astfel privitorului să-şi imagineze ce-i sugerez eu, iar dacă cumva nu e mulţumit, n-are decît să-şi imagineze el ce vrea. O colaborare mai directă, mai intimă cu artistul nici că se poate. Fii liniştit, nu-s chiar atît de original! La noapte voi picta pînzele." „Cum ai să pictezi într-o noapte zece pînze?" „Nu mă cunoşti. Eu lucrez foarte repede." „Bine, dar nici nu ţi-ai adus paleta, culorile..." „Nici o grijă. Locuiesc aproape. Într-o jumătate de oră

sînt cu ele aici." „Și-n coșul acela de răchită ce ai?" „Ouă." „De cînd te-ai făcut precupeț?" „Nu, ouăle sînt un grozav stimulent al imaginației. Unii fumează marijuana, alții prizează naiba știe ce droguri, ca să-și excite imaginația. Eu beau gălbenușuri de ouă. Uneori beau și douăzeci." „Douăzeci?!" „Sînt foarte rezistent." „Ai un ficat bun. Dar oricum, ferește-te să nu faci vreun icter. Ce legătură au gălbenușurile cu imaginația?" a rostit sceptic tînărul talentat. „O dilată pînă la delir." Tînărul, bănuitor, a cercetat ouăle din coș, cîntărindu-le în palmă. Erau mai ușoare decît cele obișnuite. „Le-oi fi umplut cu coniac. Bună seara, tovarășe Anatol, și spor la lucru." „Bună seara." În sfîrșit, am rămas singur. După vreo două ceasuri, însă, neliniștiți, băieții s-au înapoiat în sală, să cerceteze dacă lucram. Nu i-am lăsat să intre înăuntru. Au bătut în geam, m-au strigat. În sfîrșit m-am apropiat de ușă, dar nu le-am deschis. „Sînt într-o mare inspirație, nu mă turburați." Am țipat la ei și i-am gonit. „Lasă-mă să văd și eu," s-a rugat de mine tînărul talentat. N-am cedat. În sfîrșit au plecat. A doua zi am aflat de la ei că aveam părul zburlit, din ochi îmi scăpărau scîntei și că se speriaseră de mine. E drept că mă cam montasem. Începuseră să mă plictisească. Ce făceam în sală? Firește că nu pictam. Luam cîte un ou, mă îndepărtam cîțiva pași

și azvîrleam oul în șasiu. Coaja se spărgea, iar gălbenușul era absorbit în parte de pînza preparată special de mine, iar restul se întindea, se lățea pe pînză, dînd naștere la tot soiul de făpturi bizare. Fiecare ou era injectat cu o substanță de altă culoare. La sfîrșit, cu cuțitul, mai nivelam ici și colo „picturile." În dreptul lor am aprins un bec puternic și să știi că, noaptea, tablourile făceau un oarecare efect. Ziua, însă, culoarea era mai ștearsă și atunci am pulverizat deasupra pînzelor o soluție, ca să le facă strălucitoare. O să te surprindă, dar unora dintre băieți le-a plăcut. Numai tînărul acela îndîrjit și talentat le-a privit mai de-aproape, apoi m-a mustrat: „Ne-ai jucat o farsă, tovarășe Anatol! Ce-s omletele astea colorate? Să fim serioși." „Asta zic și eu, i-am replicat. Să fim serioși și să lucrăm cinstit. Să nu facem exhibiții. Sînteți de acord?" „Desigur." „Atunci amînăm deschiderea salonului și fiecare aducem alte lucrări. Se aprobă?" „Se aprobă." „Eu am adus vreo șapte acuarele și uleiuri, toate cu Irina, pe care le păstram ascunse cu gîndul să le expun cîndva. Sînt lucrări frumoase, care îmi plac și acum, după trecerea atîtor ani."

— Și de ce ai ales lucrări tocmai cu Irina? Oi fi avut tu și alte lucrări bune.

— Să-ți explic. Irina închidea în ființa ei un sunet pur și incoruptibil, cum îl au doar paharele de cristal foarte fine. Am

impresia că am reușit să exprim acest sunet intim, muzical, al ființei ei. De cîte ori o evoc pe Irina, îmi amintesc de poezia lui Arghezi „Inscripție pe un pahar". O cunoști? Ascultă:

„Cristal rotund, pe-o umbră de velur,
Cu inima de-a pururea senină,
M-am născocit din ape de azur,
Am înghețat sub țurțuri de lumină.
Și ne-nceta[i], ca pietrele de rouă,
Par a renaște-n locu-mi tot virgin,
Cu-o licărire-n fundul meu mai nouă,
Pe cît mi-i încăputul de puțin.
Dar n-ai să știi, prin mine ce izvoare
S-au strecurat și cîte, liniștit.
Și nu cunoști pe buza mea scînteietoare
Buzele calde cîte m-au sorbit.
Ele-s aci-n văzduh, ca niște foi,
Cînd îmi încerci răcoarea nebăută,
Și gura ta, sorbindu-mi s'ropii noi,
Buzele-n zbor, umbrite, ți-o sărută."

— Anatol, tu tot o mai iubești pe Irina?

— Fără dragoste nu se poate realiza nimic durabil în artă, ocoli răspunsul pictorul, stînjenit, sau poate chiar acesta era răspunsul!

FOI DINTR-UN BLOC DE SCHIȚE

În salonul dreptunghiular nu existau decît patru paturi, dintre care trei ocupate și unul gol. Două din paturi se aflau lîngă fereastră, ceea ce era un privilegiu pentru bolnavii respectivi, deoarece fereastra răspundea în grădină și, cînd adia vîntul, ei puteau să adulmece mirosul florilor și să privească vălurirea frunzelor, să asculte foșnetul lor mătăsos.

În unele nopți senine, vara, puteau să privească luna care-și cernea razele printre frunze, sporind farmecul și tainele grădinii populată de umbre.

Între cei trei bolnavi din salon se statornicise o înțelegere fragilă, căci fiecare dintre ei trebuise să se obișnuiască cu deprinderile și ciudățeniile celuilalt. Ceea ce-i neliniștea pe toți deopotrivă era prezența patului gol. Ei nu știau cine-l va ocupa, ce fel de om o fi viitorul bolnav și dacă vor izbuti să se înțeleagă cu el. Făceau fel de fel de presupuneri, cum-

pănind care ar fi mijlocul cel mai potrivit ca să-l izoleze, să nu tulbure echilibrul atît de greu închegat între ei. Într-o zi, patul gol fu scos din salon. Cei trei bolnavi respirară uşuraţi, erau chiar veseli — scoaterea patului însemna că nici un alt bolnav nu va mai fi internat în salonul lor. Peste cîteva zile, însă, infirmierele şi femeile de serviciu împinseră spre uşă unul din paturile de lîngă fereastră. Asta-i nelinişti din nou pe cei trei bolnavi, care nutreau o pornire de ostilitate împotriva bolnavului necunoscut, întrucît astfel devenea liber cel mai bun loc de lîngă fereastră.

Desigur, poziţia era admirabilă. Bolnavul putea să îmbrăţişeze cu privirea priveliştea copacilor bătrîni, a răzoarelor cu flori, a havuzului care trimitea în văzduh curcubeie de apă, sonore şi muzicale.

Printre frunze se zăreau, seara, luminile autobuzelor şi tramvaielor, fără ca cel mai slab zgomot să răzbată pînă-n centrul grădinii, spre care se deschidea fereastra. De aceea ţi se părea că aceste vehicule plutesc undeva, în apropiere.

În fund, mult mai departe, se zărea proiectată pe cer silueta blocului-turn din Piaţa Senatului, strălucind în noapte ca un far cu nenumărate lumini.

La ceasul cînd ziua se albăstrea, grădina se scufunda încet în întuneric, scăldată în

mîresme de salcîm şi „floarea nopţii". Deasupra grădinii se desfăşura un cer imens, cu o puzderie de stele licărind umed şi bătînd în reflexe verzui...

Oricum, de aici aveai una din privelиştile cele mai frumoase, şi orice bolnav ar fi rîvnit să ocupe un asemenea loc. Cine avea să fie oare viitorul ocupant al patului? se întrebau cei trei bolnavi mai vechi, care se simţeau oarecum frustraţi în drepturile lor la frumos, la privelişte, la aerul proaspăt şi înmiresmat. Bineînţeles, ostilitatea lor creştea împotriva viitorului bolnav, şi asta-i şi unea.

Dar cînd avea de gînd să vină odată?

Şi iată că sosi şi ziua cînd apăru şi bolnavul aşteptat. De fapt, mai întîi apăru un vas cu cîteva garoafe, pe care o mînă grijulie de femeie îl aranjase pe noptieră, la presupusul căpătîi al bolnavului. Erau primele flori din salon. Înainte de a desluşi trăsăturile celui care zăcea între perini, cei trei bolnavi se holbară uimiţi la pat, căci pînă atunci nu văzuseră nimic asemănător. În salon erau paturi obişnuite de spital, albe.

Patul noului bolnav era mai mare decît cele obişnuite. De fapt, era un pat-uzină, dotat cu tot felul de roţie, manivele, scripete, oglindă, bară transversală. Acest mecanism complicat îi impresionă foarte mult pe cei trei bolnavi. Mecanismul avea un rost precis. Cu ajutorul lui, bolnavul putea

să-şi mişte pe rînd cîte un picior, să se culce pe ce parte dorea, să-şi înalţe perina de la căpătîi, să-şi aşeze trunchiul într-o poziţie mai comodă, ca să poată dormi noaptea pe spate.

Bolnavul era foarte tînăr. Şira spinării îi era ruptă. Şi din această pricină îi paralizaseră ambele picioare. Nu putea de loc să umble.

Uneori, cînd zăcea imobil, celor trei bolnavi li se părea că tînărul murise. Nici măcar bolnavul din patul alăturat nu reuşea să-i deosebească trăsăturile feţei îngropate în perină. De altminteri, tînărul era atît de slab şi de palid, încît trupul lui se pierdea între perini.

Iar cînd punea în mişcare scripetele, legănîndu-şi pe rînd cîte un picior, se deşteptau toţi şi-l urmăreau cu cel mai viu interes, ca şi cînd de aceste mişcări depindea liniştea şi destinderea lor.

Numai în aceste clipe obrazul tînărului se împurpura uşor, din pricina durerii, dar cei trei bolnavi n-aveau de unde să ştie, căci tînărul nu le vorbea niciodată de boala lui. Îl văzură într-o zi muşcîndu-şi buzele, şi pricepură. Unul din ei îşi lăsă bărbia în piept, al doilea îşi feri privirea, iar al treilea zîmbi. Zîmbiră şi ceilalţi doi. Îşi dădeau seama că, faţă de acest băiat care zăcea între perini multe, la fel de alb ca şi aşternutul său, alb de parcă i s-ar fi scurs tot

sîngele, ei se puteau considera niște oameni sănătoși, sau cel mult suferind de o neînsemnată infirmitate. Și din satisfacția egoistă că ei nu sînt atît de grav bolnavi, uitară de ostilitate și deveniră chiar generoși. Se interesau de nevoile tînărului, se arătau foarte serviabili, îi făceau numeroase mici servicii, pe care el nu le cerea niciodată de la nimeni.

Era un bolnav care nu se văita, nu se plîngea de nimic, fie de mîncare, fie de neglijența unei surori, fie de curent, cînd se lăsa ușa deschisă. Mai toată vremea se uita îngîndurat în grădină sau citea o carte, încît ai fi zis că visează ziua în amiaza mare. Nici nu băga de seamă că ceilalți lipseau foarte des din salon. Cei trei bolnavi erau foarte intrigați de slabul interes pe care-l treziseră tînărului. O puneau asta pe seama bolii lui. Curînd se convinseră că se înșelau. Pe cînd se îndreptau spre salon, fură surprinși să audă pe cineva cîntînd dintr-o muzicuță... „Marina... Marina..." Își închipuiau că melodia venea din altă parte, poate de la vreun difuzor, dar cu cît se apropiau de salonul lor, cîntecul răsuna mai tare, mai distinct. Nu le venea să-și creadă urechilor. Și cînd deschiseră ușa, îl găsiră pe tînăr cîntînd de zor dintr-o muzicuță de gură: „Marina... Marina..." Pe fața sa lucea transpirația, dar nu se lăsă și cîntă mai departe.

Peste cîteva zile, la o contra-vizită, cînd doctorul întrebă dacă are cineva nevoie de vreun medicament pentru la noapte sau nu se simte bine, tînărul răspunse:

— Tovarăşe doctor, aici toţi bolnavii sînt sănătoşi.

Formula plăcu şi se răspîndi şi în celelalte saloane. În general, însă, tînărul era un om tăcut, dar nu posac şi nici chiar închis în sine.

Cei trei bolnavi ar fi dorit să intre în vorbă cu el, să-l cunoască mai bine, dar nu ştiau cum să-l abordeze. Încercau o senzaţie de jenă şi nu cutezau să-l iscodească asupra infirmităţii şi gîndurilor sale. Erau de prea puţină vreme împreună şi nu se cădea să dea buzna în sufletul băiatului. Îl lăsară deci în pace, aşteptînd un prilej mai nimerit să se apropie de el, să-i intre în intimitate. Prilejul se ivi mai repede decît sperau.

Într-o dimineaţă, băiatul stătea lungit în patul lui, îngîndurat. Deodată tresări la zbîrniitul unui motor de avion. Avionul se rotea deasupra grădinii şi se lăsă atît de jos, că atingea vîrfurile copacilor. Frunzele începură să freamăte. Se vedea elicea învîrtindu-se ameţitor de iute, carlinga pilotului care făcea cuiva semn cu o eşarfă roşie. Tînărul dădu semne de agitaţie. Flutură şi el un prosop dungat în cadrul ferestrei. Ceilalţi bolnavi se îmbulziră şi ei

la fereastră. Pilotul repetă semnalul şi tînărul îi răspunse. Se mai roti de cîteva ori deasupra grădinii, apoi dispăru în zare.

— S-a ţinut de cuvînt nebunu'! exclamă admirativ tînărul. Mi-a făgăduit că-mi va face o vizită la spital cu avionul. S-a ţinut de cuvînt. M-ar fi mirat să se fi întîmplat altfel.

— Eşti şi dumneata pilot? Ai avut vreun accident? se interesă vecinul de pat al tînărului.

— Nu sînt pilot şi n-am avut nici un accident de avion. Am căzut de pe-o macara. S-a desprins braţul lateral, care nu era bine montat, şi m-am prăbuşit în gol. Am avut prezenţă de spirit şi-am sărit în lături, altfel cădea braţul de fier peste mine şi mă strivea.

— Şi ce-i cu pilotul care te-a vizitat? Sînteţi prieteni? Lucraţi cumva împreună? Unde?

— Da, la aeroport.

— Va să zică tot ai legătură cu aviaţia?

— Firește.

— Pe ce linie zboară acest prieten al dumitale? mai vru să ştie vecinul de pat al tînărului.

— Bucureşti-Arad. E cel mai vechi dintre toţi băieţii şi e un pilot straşnic. Cu el nu mi-ar fi frică să zbor nici cu o roabă. Conduce minunat, pe orice vreme. Are un sînge

rece şi nişte reflexe uimitoare. Am şi zburat cu el. Pe-o asemenea mînă poţi să-ţi încredinţezi viaţa, fără nici o frică.

— Atunci eşti ajutor de pilot, telegrafist, steward? insistă vecinul de pat, curios să-i afle profesiunea.

— Nu sînt nimic din toate astea.

— Dar de zburat, ai zburat?

— Da, am zburat cu toţi piloţii. Eu sînt pregătitorul zborurilor.

— N-am auzit niciodată de-o astfel de profesiune.

— Da' de mecanic de avion ai auzit?

— Zi-i aşa, frate, asta mai e de înţeles.

— O fi. Nu este însă exact. Eu nu numai că verific motoarele, ci şi pregătesc avioanele să poată înfrunta vijeliile, căderile în goluri de aer sau alte calamităţi.

— De obicei te afli şi dumneata pe bordul avionului?

— Natural, mă aflu totdeauna alături de pilot. Simt şi eu în piept căderile în gol, simt rafalele vîntului care izbesc avionul cu putere, zgîlţîindu-l din toate încheieturile. Şi acum încă îmi mai simt pline urechile de vîjîitul vîntului. Mă bucuram cu ei, cînd scăpau teferi din vijelie, şi eram fericit la comunicarea: „... Am ieşit din zona furtunii... Zburăm liniştit... Acum trecem Carpaţii... Îţi mulţumim, Gheorghieş!..." Nu, dumneata nu poţi să-ţi

imaginezi ce însemna această mulțumire pentru mine. Era în joc viața lor și eu le dădusem un aparat cu care puteau să înfrunte vijeliile, curenții de aer, viteza nebună a vîntului, sus, la o înălțime de peste două mii, trei mii de metri. Desigur că trăiam și numeroase clipe de bucurie. De pildă, îi auzeam: „Gheorghieș, se zăresc crestele înzăpezite ale Carpaților. Luăm înălțime. Soarele își reflectă razele în piscurile înghețate, care ard cu văpăi reci și strălucitoare. Le vezi, Gheorghieș?" „Da", le răspundeam. Sau altă dată... „Zburăm deasupra Bărăganului. .. E o mare de pămînt!"... În altă zi: „Zburăm de-a lungul văii Dunării... Ce se zărește în zare? Ce clipește în depărtare, ca niște oglinzi mișcătoare? E bătrînul fluviu, Dunărea, care-și mînă domol și maiestuos apele spre mare. Uite satele, și orașele vesele, colorate, care-i ies în întîmpinare. Le vezi și tu, Gheorghieș?" se interesa pilotul. „Da, le văd", îi răspundeam. Ah! ce frumos era! exclamă cu nostalgie și parcă cu regret tînărul bolnav.

— Ești mereu pe gînduri. Uneori pari trist. De ce? se interesă iar vecinul său de pat.

Tînărul protestă.

— Pe gînduri sînt mereu. Asta-i adevărat. De ce? murmură el. Și însuflețindu-se

brusc, plin de speranță: Cine a zburat va mai zbura. Nu-i așa, tovarășe?

Nu părea să aștepte vreun răspuns, căci își ațintì privirile asupra florilor de sticlă, care înfloreau doar noaptea în grădină, într-o bruscă explozie de lumină...

Într-o zi înăbuşitoare de iulie, Laura Manole mergea agale de-a lungul cheiului Dîmboviţei. Fata abia îşi tîra picioarele şi nu puteai şti dacă din pricina oboselii sau a asfaltului moale, topit, de care i se lipeau tălpile pantofilor. Lumina zilei era albă, crudă, înţepîndu-i ochii. Aerul ardea. Pînă şi rochia subţire de stambă o înfăşura într-un veşmînt de foc. Palma-i ardea strîngînd portofelul de muşama neagră, în care-şi ţinea batista, rujul şi mărunţişul pentru tramvai. Nicăieri nu te puteai adăposti de şuvoiul fierbinte care se revărsa din cer; bolta era de un albastru orbitor, incandescent. Copacii nu se clinteau, amorţiţi, cu frunzele pălite. Pretutindeni, la ferestre, storurile erau trase. Oamenii se apărau de căldură, ocrotiţi de storuri, în penumbra odăilor.

Soarele se înălţase în fruntea cerului şi dogoarea era în toi. Oraşul părea epuizat, leşinat de căldură.

Laura Manole plecase de dimineaţă deacasă. Simţea o moliciune în genunchi. Gîtlejul îi era uscat de sete, dar nu se îndura să cheltuiască douăzeci de bani pentru un pahar cu sifon. Bău apă la una din cişmelele automate; apa era însă căldicică şi nu-i potoli setea.

În fiecare dimineaţă, fata se scula în zori, îşi netezea cu fierul rochia de stambă, bea sau nu bea o apă încropită, gălbuie şi puţin îndulcită, căreia în casa lor i se spunea ceai şi pornea la drum. Colinda oraşul de la un capăt la celălalt, în căutarea unei slujbe. Fusese timp de doi ani funcţionară la biroul unei drogherii din piaţa Sf. Gheorghe. Ea bătea la maşină, ţinea contabilitatea, făcea corespondenţa, expedia poşta.

Într-o zi, patronul o înştiinţase că va fi silit să-şi reducă personalul, din cauza crizei ce bîntuia ţara care se afla în război. Afacerile se restrîngeau, şi el ar fi consimţit la unele sacrificii dacă şi ea, Laura Manole, ar deveni mai înţelegătoare. Patronul începu să întîrzie la birou, s-o înghesuie, ceea ce o sili pe fată să se ferească de el, să se ascundă. Odată, patronul trase chiar oblonul, vrînd s-o reţină cu forţa. Pe atunci Laura nu era atît de slabă. Îl respinse cu violenţă pe patron şi se furişă pe sub oblon, afară, în stradă. A doua zi fu concediată. Începu să bată străzile oraşului, fără speranţă. Subnutrită, istovită de alergături, se ane-

miase, slăbise. Peste tot întîmpina refuzuri, în numele crizei. Dar, în cursele zilnice prin oraș, Laura observase că o anumită lume umplea marile magazine, restaurantele, cofetăriile și că acolo nu se simțea nici o urmă de criză. Pentru ea, însă, nu era loc nicăieri.

Fata nu dispera, sau poate disperarea ei era atît de adîncă, încît făcea impresia unei ființe absente, lunatice. Asta se citea și pe chipu-i palid, cu privirea-i întoarsă înăuntru, în mersu-i lin și mașinal. Dacă cineva i-ar fi pus mîna pe umăr, fata ar fi tresărit, ca un om deșteptat din vis. De-altminteri, Laura se refugia adesea în somn, unde-și regăsea odihna trupului și pacea sufletului. În somn uita că n-avea slujbă, că se culcase nemîncată, că taică-său era un bărbat neînsemnat, sfrijit, care se angajase om-reclamă. Se cățăra pe niște catalige, devenind un uriaș care atingea cu jobenul ferestrele de la etajul întîi al unei case obișnuite. Purta haină neagră și pantaloni largi, cadrilați. Ca să arate cît mai caraghios, îi vopsiseră fața și i-o împodobiseră cu o pereche de ochelari enormi. Pe piept și pe spate îi atîrnau două placarde țipător colorate. Astfel travestit, omulețul invita tîrgoveții în piața mare, să cumpere de la renumitul magazin „Roata", „articole fine pentru botezuri, nunți și înmormîntări".

Pe zăduf, pe ploaie, pe ger, cățărat pe

catalige, omul își striga reclama, în hazul negustorilor și tîrgoveților din piață, care se-adunau în jurul lui ca la un spectacol de bîlci, îl aținau să strige mai tare, îl înjurau, îl scuipau și-l batjocoreau. „Borît mai ești, dom'le!" exclamau ei veseli, strîmbîndu-se de rîs.

„Nici măcar acolo, sus, nu scapă de înjosire," gîndi fata, pe care hazul lor o îndurera. Ocolea întotdeauna piața mare, ca să nu asiste la aceste scene penibile și umilitoare. Pe de altă parte, instinctiv, se temea ca omulețul cu joben să nu se rostogolească pe caldarîm. În fiecare zi se ruga la icoană să nu se întîmple o asemenea nenorocire în casa lor. De aceea Laura se refugia în somn. Abia aștepta să se vîre în așternut și să înceapă să viseze. Era mereu același vis. Se făcea că ea căpătase o însușire miraculoasă; putea, oricînd voia, să se înalțe deasupra caselor, a copacilor și oamenilor, să zboare în văzduhul albastru și limpede ca o pasăre a cerului. Era deajuns să-și ridice brațele, să le fîlfîie ca pe niște aripi în aer și începea să se ridice deasupra pămîntului. Toți vecinii, cunoscuții, adunați pe la porți, o priveau cu surprindere și încîntare cum plutește deasupra copacilor...

O bătrînă din curte îi tălmăcise visul. Asta înseamnă că ea, Laura Manole, o să

fie cîndva mare şi o să ajungă sus, foarte sus.

În vis se făcea că fata, plutind printre nori, încerca o nespusă bucurie — şi tentaţia de a se urca cît mai sus, dar şi o indicibilă teroare că nu simţea pămîntul de sub picioare. Cînd se deştepta din somn, avea o senzaţie tulbure, de nemulţumire, ca şi cînd în vis s-ar fi petrecut cu ea ceva straniu şi rău. Această senzaţie era astăzi şi mai ascuţită, poate unde, în ajun, se certase cu părinţii ei. Începuseră prealarmele şi alarmele, iar taică-său îi interzisese să mai iasă în oraş, în căutarea unei slujbe. Degeaba se străduise ea să-l liniştească, asigurîndu-l că totdeauna intra în primul adăpost ivit în cale.

— Mie îmi vorbeşti de adăposturi? rostise el, cu aerul unui specialist în construcţii. Sînt nişte gropi protejate de scînduri şi acoperite cu pămînt. Astea nu-s adăposturi, ci morminte în care se vîră omul de viu. În tot oraşul sînt doar cîteva blocuri cu adăposturi mai bune. Le poţi număra pe degete. Toate celelalte adăposturi sînt construite de şnapani. Sînt şubrede şi nu fac două parale. Este, pur şi simplu, o amăgire a cetăţenilor, o bătaie de joc.

— Bine, dar dumneata cum te duci la serviciu? stăruise fata.

— Eu am obligaţii, mie nu mi se poate întîmpla nimic rău, îi replicase taică-său.

Laura găsise răspunsul atît de copilăresc și absurd, încît cedă, făgăduindu-i că, dacă în două-trei zile nu găsea serviciu, renunța deocamdată să mai caute și nu va mai ieși în oraș pînă nu se vor potoli alarmele și prealarmele.

Taică-său se mai potolise.

— Oricum, tot nu faci nici o scofală cu alergătura asta. Strici pingelele la pantofi, și mie și mamei ne sare inima din loc, cînd urlă „Măgăoaia". Aici, unde locuim noi, la marginea orașului, nu e nici o primejdie. E mai bine să stai acasă. Sîntem, cel puțin, liniștiți.

Laura intrase pe bulevardul Elisabeta și stînd acum pe marginea trotuarului se întreba încotro anume s-o ia. O dureau picioarele, i se bășicaseră tălpile de atîta mers și simțea că, dacă nu se așeza imediat, va pica jos de slăbiciune. Peste drum era Cișmigiul. Și odihna se plătea, căci pentru fiecare scaun se percepea o taxă. Va găsi însă ea un loc umbros sub stejarul bătrîn și falnic, din apropierea podului de peste lac. I se spunea „banca șomerilor". Acolo va găsi un loc și va întîlni și cunoscuți; unii vor schimba un cuvînt, două, alții vor tăcea sau vor moțăi, acoperindu-și fața cu un ziar vechi, ca să se apere de bîzîitul plicticos și înțepăturile muștelor. Laura traversă strada. Ceea ce se întîmplă cu ea, cînd ajunse în mijlocul străzii, nu-și mai dădu

seama. Clădirile se răsturnaseră brusc, și se pomeni întinsă pe caldarîm, cu trupul sub roțile unei mașini argintii care se oprise violent, cu un scrîșnet strident de frînă. În jurul ei se adunase un furnicar de oameni. Cîțiva protestau mînioși.

— Mașinile astea gonesc pe bulevard fără să le pese. Dau buzna peste oameni, gata-gata să-i omoare, rostise unul dintre ei, sprijinindu-se îndrăzneț de portieră.

Domnul de la volan coborî din mașină dintr-o săritură.

— Ce vă înghesuiți? Nu vă mai înghesuiți în jurul fetei, că are nevoie de aer!

— Dați-vă la o parte! La o parte! ... își făcu loc un sergent, lovind cu un baston de cauciuc la stînga și la dreapta. Ce e aici, un accident? Permisul dumneavoastră de circulație, vă rog, i se adresă politicos proprietarului mașinii, continuînd să împingă deoparte mulțimea de curioși.

Laura, amețită; deschise ochii și zări alături de ea un bărbat brun, cu sprîncenele groase, cu gulerul cămășii sclipitor de alb, sticlos, care o mustra cu mîna înmănușată:

— Bine, fetițo, tu nu știi să circuli? Era cît pe-aci să te omor. Ce faci, visezi pe stradă? Noroc că mașina are niște frîne strașnice.

Ea nu înțelegea cine era acest bărbat și ce voia. Își trase rochia peste genuchii goi și strînse mai tare în palmă portofelul de mușama neagră.

— Ești lovită, te doare undeva? o întrebă ușor proprietarul mașinii.

— Nu, nu mă doare, nu simt nimic, spuse Laura.

— Duceți-o totuși la un doctor, fu de părere cineva din mulțime. Nu vedeți ce palidă e? Să n-aibă vreo hemoragie internă.

— Ce hemoragie! strigă domnul de la volan. N-are decît o ușoară contuzie la genunchi. Totuși o să o duc la un doctor, consimți el, observînd că mulțimea îl înconjura amenințătoare.

Sergentul îi ajută Laurei să urce în mașină.

— Ei, drăcia dracului! sudui domnul de la volan, furios de această neprevăzută întîmplare.

În clipa aceea sună prealarma. Lumea se împrăștie, fugi în toate părțile, spre adăposturile cele mai apropiate. În cîteva clipe, străzile se goliră de oameni. Proprietarul mașinii puse motorul în funcțiune și porni în viteză mare pe bulevard. Se calmă și, pe furiș, o examină pe însoțitoarea lui incidentală; era slabă, delicată, cu părul de un blond auriu. Se rezemase cu ceafa de perina

moale, vlăguită de emoţie. Se odihnea, ascultînd zumzetul monoton al motorului, şi ar fi aţipit, dacă foamea n-ar fi început să se zvîrcolească în stomac şi să muşte. Nu pusese nimic în gură de două zile. Aspira adînc aerul, sperînd că astfel îşi va potoli arsura din stomac. Involuntar, scoase un soi de oftat. Domnul de la volan o auzi.

— Da' ce este? întrebă. Nu ţi-e bine?

— Mi-e bine.

— Atunci de ce ai oftat? Încotro te duceai?

— Nicăieri.

— Cum nicăieri? Umbli aiurea pe străzi? Cu ce te ocupi? N-ai slujbă?

— Caut o slujbă.

— Asta e altceva. Familie ai? Ce e tatăl tău?

— Funcţionar.

— Şi tu?

— Funcţionară de birou.

— Şi de cînd n-ai serviciu?

— De vreo doi ani.

— Şi-n tot acest timp n-ai găsit nimic?

— Nimic.

— Ai referinţe bune?

— Am.

— Şi cam ce ştii să faci?

— Toate lucrările de birou.

— Baţi şi la maşină?

— Da, ştiu să bat şi la maşină.

— Mde... O să mai vedem, mormăi pro-

prietarul mașinii, cu mîinile pe volan, scrutînd depărtarea.

După aceea nu mai întrebă nimic. Laura se închise în sine ca într-o cochilie, mulțumită că încetaseră întrebările care nu-i mai loveau tîmplele ca niște ciocănașe. Ar fi vrut să adoarmă, dar n-o lăsau arsurile din stomac. Și ceea ce se petrecu cu ea mai departe își amintea vag, ca prin ceață. Știa doar că-i vîjîiau urechile, că blocurile alergau nebunește pe dinaintea ochilor, că o examinase atent un doctor, care-i spusese însoțitorului ei: „Domnule Marosin, fata n-are nici o leziune internă, dar a suferit un șoc". Plecaseră de la doctor și intraseră în alt apartament, învecinat cu al doctorului, unde se aflau cîteva doamne și unde se alesese cu o superbă canotieră cu voaletă. Laura nu voise cu nici un preț s-o pună, dar o doamnă bătrînă aproape o silise să-și așeze pe cap caraghioasa pălărie. După aceea se urcase iar în mașină și se pomeni gonind pe o șosea pustie, dogorîtă de soare. De o parte și de cealaltă a șoselei se înșirau case dărîmate, arse, copaci ciuntiți, calcinați, părînd niște monumente funerare. Ogrăzile erau de asemenea neîngrijite, surpate. Nicăieri nu se zărea o ființă vie, un om, o vită. Arsese și iarba, și rămăsese doar pămîntul negru, uscat și prăfos. Cumpăna unei fîntîni, scăpată ca prin minune de prăpăd, stătea înălțată cu bra-

ţul ei imens spre cerul neîndurător, într-un gest de rugă sau de protest. Priveliştea o înfricoşă pe Laura. Se dezmetici. Abia acum descoperi că o durea braţul, fiindcă ţinuse tot timpul cu degetele borul ridiculei canotiere. O scoase de pe cap şi o puse pe bancheta alăturată.

— Unde mă aflu aici? Încotro mă duceţi? Întoarceţi numaidecît! Nu auziţi? Să ştiţi că strig! îl ameninţă naivă Laura pe omul de la volan.

— Poţi să striqi cît poftești. Nu te aude nimeni. Nu fi atit de speriată, că nu-ţi fac nici un rău. Eu sînt petrolistul Anghel Marosin. E un mare noroc pe dumneata că m-ai întîlnit. Am treburi urgente la Ploieşti. Deseară vom fi înapoi.

— Întoarceţi! îi ceru insistent fata.

— Nu pot să întorc.

— Atunci eu cobor.

— Poftim, spuse petrolistul, făcînd un gest larg şi deschise portiera. Poţi să-ţi ei şi canotiera. E o pălărie scumpă, din pai fin.

— N-am nevoie de ea.

— Cum doreşti, murmură Marosin, bucuros că ea coboară.

Cu toate acestea încetini viteza maşinii, uitîndu-se după fata subţire ca o undă, care se îndepărta în zare şi parcă se topea în aerul care tremura în unde fierbinţi şi albastre.

Aici, pe şoseaua pustie, cu capul desco-

perit, fata simţi cît de cumplit ardea soarele. Făcuse o imprudenţă, dar nu o regreta. Se gîndea, totuşi, cum va ajunge acasă. Drumul era lung şi ea nu avea putere să meargă mai departe. Speranţa că va întîlni un autocamion sau o căruţă i se spulberă repede. Căută un loc mai umbros, căci i se încinsese creştetul capului. „Asta mi-ar mai lipsi, să mă aleg şi cu o insolaţie!" reflectă Laura.

Domnul Marosin îşi aprinse o ţigară. Fuma cu o mînă pe volan, urmărind silueta subţire care se îndepărta. Vru să pornească înainte spre Ploieşti, dar observă că fata îşi încetineşte mersul, se clatină, şovăie, apoi se aşază sfîrşită pe o piatră de kilometraj.

Petrolistul dădu maşina înapoi şi, cînd ajunse în dreptul Laurei, deschise portiera şi o invită din nou să urce. Fata primi, cu gîndul, însă, că la Ploieşti va vinde canotiera şi va avea bani să se înapoieze. Îşi şterse cu palma fruntea transpirată.

— M-a bătut soarele şi mă doare capul, spuse Laura.

— Pune-ţi pălăria în cap, o sfătui Marosin, fără să se mai uite la ea.

Nu-l mai interesa de loc. Prea avea o înfăţişare modestă şi era neîngăduit de slabă. Nu înţelegea el singur cum de se lăsase amăgit, cum de găsise la ea farmec, un farmec care consta tocmai în faptul că

era atît de firavă şi că avea un aer modest şi pur. Îşi dădea seama şi ea că purta stîngaci canotiera şi că nu-i era potrivită de loc. Laura voia s-o arunce pe şosea, dar îi era frică.

„M-am ajuns. Iată-mă şi cu voaletă," rîse de ea însăşi fata.

Mercedesul intră într-o piaţă circulară, înconjurată de clădiri vechi şi nu prea înalte, cu zidurile arse şi surpate, cu geamuri afumate, sparte. Maşina se opri în faţa unei clădiri, care era unul din puţinele imobile intacte. Laura coborî din maşină, uitînd canotiera pe banchetă. Se opri în faţa vitrinei unei cofetării. Prin uşa întredeschisă năvăliră afară mirosuri de vanilie, de frişcă şi de aluat proaspăt. Fata aspiră cu nesaţ miresmele îmbătătoare. Simţea însă că i se face rău şi vru să se dea deoparte. Era prea tîrziu. În spatele ei, domnul Marosin o îndemnă:

— Să intrăm, domnişoară.

Intrară. Cofetăria avea o singură încăpere vastă, boltită, cu mesuţe rotunde, acoperită cu plăci de marmură trandafirie. Cei mai mulţi dintre clienţi erau tineri, fete şi băieţi. Fetele erau îmbrăcate în swetere albe şi fuste plisate, iar băieţii în pantaloni albi şi sacouri închise la un singur nasture, iar dedesubtul hainei purtau cămăşi albe, cu gulerul larg răsfrînt peste revere. În picioare aveau pantofi din piele

albă și cu talpă de azbest. Fetele țineau în mînă cîte o plasă, în care păstrau mingile de tenis și rachetele. Toți erau veseli și gălăgioși. Unora dintre fete, cînd se așezau sau își mișcau picioarele, fustele li se ridicau peste genunchi, dezvelindu-le pulpele pline, rumenite de soare, sănătoase. Fetele beau ceaiuri blonde, aromate, și mîncau cozonac. Laura se așează și ea la o masă cu însoțitorul ei. Imediat apăru un chelner, care se înclină în fața petrolistului.

— Ce doriți să luați?

Domnul Marosin se aplecă spre urechea Laurei, șoptindu-i:

— Ce poftești, un ceai cu cozonac sau o prăjitură? Cît despre mine, obișnuiesc să iau doar o cafea mare, neagră. Eu nu mănînc niciodată dimineața.

— Nici eu, rosti involuntar Laura.

— O cafea, sper, însă, că vei bea.

Fata tăcu. Îi era atît de foame, că-i venea să plîngă. O rușine bruscă și stupidă o împiedică să ceară ceai și cozonac, pe care le dorea din toată inima. Ar fi fost un deliciu să se desfete cu cozonac cu stafide și să bea un ceai fierbinte și aromat. Dar i se părea că, exprimîndu-și tare dorința, s-ar fi descoperit în auzul tuturor că era leșinată de foame. Și renunță, mai ales că băgase de seamă că celelalte fete din cofetărie își șopteau, își plimbau privirile curioase asupra ei, ca apoi să și le mute în altă

parte. Indiferente. Abia acum zări Laura o scară de marmură care ducea la etaj. Ea nu știa că sus se înșirau camere de închiriat: era un hotel.

— Bei o cafea? o mai întrebă o dată Marosin.

— Nu iau nimic, că mă doare capul.

— Dacă te doare capul, urcă scara pe care o vezi, intră într-o cameră și odihnește-te. O să-ți trimit un Nanu Muscel și un pahar cu apă rece. Pe la prînz trec să te iau la masă. O să mîncăm la „Berbec". Aranjez eu un meniu pe cinste. Jigot de vițel îți place? Sau poate preferi usobuco pe fasole albă? În sfîrșit... O să văd eu ce are acolo și o să aleg ceva bun. Nu pari o mîncăcioasă.

— Nici nu sînt.

— Preferi cumva mîncăruri mai puțin consistente? De pildă, un fileu de șalău? Apoi puțin piept de pasăre.

— Poate fi orice. Îmi este egal.

— Atunci e bine. Trec să te iau pe la prînz. S-ar putea să întîrzii, sînt foarte ocupat.

— Bine, spuse Laura, reflectînd că, oricum, nu putea să facă altceva decît să aștepte, căci n-avea cu ce să se înapoieze. N-avea nici măcar canotiera pe care s-o vîndă, iar cu banii să-și cumpere un bilet de tren. Uitase canotiera în mașină. Urcă alene scările acoperite cu un preș roșu și

intră într-o cameră, încuindu-se pe dinăuntru. Scoase cheia din broască şi o puse pe lavoarul de marmură. Deschise o fereastră şi se uită afară. Fereastra dădea spre piaţetă. Privirea îi fu rănită de clădirile negre şi ruinate care se înălţau în lumina strălucitoare a soarelui. Laura îşi întoarse privirea, impresionată de priveliştea oraşului devastat.

Peste puţin timp auzi o bătaie în uşă. Întrebă speriată:

— Cine e acolo?

— V-am adus un Nanu Muscel şi un pahar cu apă.

Laura întredeschise prudent uşa şi luă tăviţa din mîna femeii de serviciu. Înghiţi bulinul şi bău apă din pahar. Apa parcă îi mai potoli arsura din stomac. Îşi umplu din nou paharul cu apă de la chiuvetă şi bău. Curînd constată că potolirea foamei fusese o amăgire. Arsura revenise mai ascuţită, mai dureroasă. Încercă să se liniştească în gînd: „Rabdă încă puţin, Laura. Îndată vei mînca un fileu de şalău şi piept de pasăre. Ce Dumnezeu, nu eşti în stare să te stăpîneşti? Umbli de colo, colo, prin cameră, ca o pasăre în colivie? Vrei să zbori? Uiţi că tu nu poţi să zbori decît noaptea?"

Obosită, Laura se întinse pe divan, cătînd cu privirea cînd spre uşă, cînd spre fe-

reastră. N-avea ceas, dar înțelese că trecuse de mult ora mesei, după suferința atroce din măruntaie și după razele soarelui din ce în ce mai palide și înclinate. Închise ochii și, fără să vrea, aţipi. Într-un tîrziu, cînd deschise iar pleoapele, odaia plutea în penumbră. Nu întoarse comutatorul. Se îndreptă spre fereastră și se uită afară: era o seară liniștită, senină, cu un cer înalt și diafan. Laura nu vedea însă că în unele clădiri se aprinseseră lumini. Ea vedea doar cerul înalt și ameţitor, în miezul căruia ardeau stelele, făcîndu-i semne, chemînd-o. Era o chemare la fel de misterioasă și tiranică, ca aceea care îi împinge pe somnambuli spre lună. Laura se urcă pe un scaun, iar de acolo, dintr-un pas, sări ușoară pe prichiciul ferestrei. O atrăgea îndeosebi o stea lungă, care bătea într-o lumină albastră, argintie. „E steaua mea. Asta e steaua mea." își spuse în sine Laura. Se simțea foarte ușoară, de parcă trupul ei n-ar fi avut nici o greutate. Se uită în jos și nu o ameți golul de sub ea, privirea fiindu-i irezistibil atrasă către tainicile înălțimi. De bună seamă, cînd își va lua zborul, gîndi Laura cu mîndrie, tinerii și tinerele vor ieși afară în stradă, va ieși și domnul Marosin din local, și vor urmări, surprinși, uluiți, cum ea plutea în văzduh, printre stele, sus, acolo unde nu puteau s-o ajungă nici unul dintre ei. Fata își întinse

brațele, așa cum făcea în vis. Și le fîlfîi în aer ca pe niște aripi, dar trupul ei nu se înălță nici deasupra oamenilor, nici deasupra copacilor, după cum se întîmpla în vis...

Declarație de dragoste

Mai toți internații, bărbați și femei, purtau aceleași halate de molton bordo, dar femeile și, mai ales, fetele nu renunțau totuși la cochetărie. Își prindeau o floare în păr, își acopereau umerii c-un șal frumos, își dezveleau lobul urechii, lăsînd să sclipească bobul de sticlă al cerceilor.

Înainte de culcare, internații de pe ambele culoare se întîlneau în rotonda care se găsea la capătul scării de marmură, unde se aflau două canapele și două fotolii, îmbrăcate în plastic roșu și galben. Mai împodobeau rotonda doi ficuși și o plantă agățătoare, cu frunzulițe delicate și zimțate.

Aici se fuma, se glumea, se discuta, se legau și se dezlegau prietenii. Cu cel mai mare interes erau înconjurați doi tineri, Lucia și Andrei. Lucia suferea de astenie. Era o fată frumoasă și subțire ca o tulpină de floare. Vocea o avea catifelată, învăluitoare.

Și ceilalți băieți se mirau că ochii ei blînzi și înrourați se opriseră asupra lui Andrei.

Băiatul arăta bine de la mijloc în sus, dar picioarele le avea moi ca două macaroane fierte. El mergea pe mîini, sprijinindu-se pe niște tălpici de lemn, iar picioarele i se legănau în aer.

Pretutindeni, cei doi, Lucia, și Andrei, se aflau laolaltă. Unde se așeza unul, imediat se așeza și celălalt. Obiceiul era atît de cunoscut, încît toți respectau această regulă, chiar dacă, pentru cîteva clipe, locul alăturat de Lucia era liber. Se știa că acolo se va așeza Andrei.

Într-o seară, Lucia stătea singură pe galeria ce despărțea sala de așteptare de saloanele bolnavilor. Galeria era și ea un soi de sală lungă, care se deschidea la capătul de sus al scării cu o bordură foarte îngustă, pe care se înșirau niște coloane de piatră, scurte și groase. Aceste coloane susțineau o balustradă. Lucia îl zări pe Andrei jos, pe ultima treaptă a scării și-l strigă:

— Andrei, vino sus!

Toată lumea întoarse capul spre ei.

— Cum vrei să urce, Lucia? întrebă un internat, cu o mustață subțire sub nas.

— Cum a coborît, așa o să și urce, spuse ea cu răceală.

— O să-i fie greu.

Lucia înălță din umeri.

Și într-adevăr, la chemarea ei, Andrei începu să urce scara. Cînd ajunse sus, fata îl îndemnă:

— Sări peste balustradă și vino lîngă mine.

Același internat, cu mustață subțire, interveni din nou:

— Dragă Lucia, e primejdios ce-i ceri tu. Bordura e foarte îngustă și dacă Andrei greșește doar cu un centimetru, se prăbușește în gol și se zdrobește de dalele de piatră . . .

— Pleacă de aici! țipă fata, palidă de furie.

— Andrei! îl strigă ea din nou, depărtîndu-se de internatul cu firul de mustață de sub nas.

— Tu nu înțelegi ce-ți spun? insistă el.

— Eu vreau ca Andrei să vină lîngă mine. Ce te amesteci? Ce-ți pasă ție?

— Îl vei avea pe conștiință.

— Pleacă de-aici! Nu-nțelegi? se răsti Lucia. Și apoi, cu glasul muiat: Vino, Andrei, te aștept.

Băiatul nu șovăi nici măcar o fracțiune de secundă și începu să urce scara.

— Haide, vino . . . îl îmbie ea. Sări peste balustradă! . . . Vino mai aproape de mine! . . .

În aceeași secundă, Andrei puse tălpicile pe marginea bordurii și-și înălță picioarele în aer. Jumătate din trupul lui atîrna deasupra golului. Cu picioarele închipuia niște arabescuri în aer, urmărite de toți internații cu ochii măriți. Nu o dată trupul lui se îndoia, devenea un arc de 50—60°, aplecîn-

du-se mult deasupra golului de sub el și, de fiecare dată, privitorii, fascinați, simțeau că li se taie respirația și că li se strînge inima de spaimă...

Andrei, vrînd parcă să curme această temere, dintr-o mișcare sări peste balustradă, în galerie. Se auzi un suspin de ușurare. Era alături de Lucia. Ea își scoase garoafa din păr și i-o dărui. O conduse pînă la ușa salonului și se înapoie în rotondă, așezîndu-se emoționat într-un fotoliu. Îi tremurau mîinile. Un prieten se apropie de el și-l întrebă:

— Ce-a fost dansul ăsta, Andrei? Ce voia să însemne?

De fapt, toți internații își dăduseră seama că se petrecuse ceva neobișnuit, dar nu înțelegeau limpede ce anume.

— O declarație de dragoste, mărturisi roșind băiatul.

— Și ea a înțeles-o?

— A înțeles-o și a primit-o.

— De unde știi?

— Altfel nu și-ar fi scos garoafa din păr și nu mi-ar fi dăruit-o.

— Da' bine, băiatule, puteai să-i faci declarația prin viu grai.

— N-ar fi fost totuna, și prin viu grai ar fi putut să i-o facă oricine...

Cuprins

Urmărirea 7
Hoţul 50
Tentaţia vieţii 114
Revelaţia lui Anatol 136
Pregătitorul zborurilor 156
Legea gravitaţiei 166
Declaraţie de dragoste 184

De același autor:

RĂDĂCINILE BUCURIEI — Editura tineretului — 1954

NUNTA ÎN STEPĂ — Editura pentru literatură și artă — 1955

HOȚUL — Editura tineretului — 1957

PODUL AMINTIRILOR — Editura tineretului — 1963

IZGONIREA DIN RAI — Editura pentru literatură — 1965

Redactor responsabil: Alexandra Bengescu
Tehnoredactor: C. Vulcănescu

Dat la cules: 10. 08. 1966. Bun de tipar: 4. 10. 1966. Apărut: 1966. Comanda nr. 4859. Tiraj: 18140. Hîrtie: semivelină de 63 gr/m². 24/610×860. Coli editoriale: 6,5. Coli de tipar: 8. A. T. 9049. C. Z. pentru bibliotecile mici 8R — 32.

Tiparul executat sub comanda nr. 515/1966. la Întreprinderea Poligrafică Cluj, str. Brassai nr. 5—7, Cluj — Republica Socialistă România

IERONIM ŞERBU

URMĂRIREA

URMĂRIREA
URMĂRIREA
URMĂRIREA
URMĂRIREA
URMĂRIREA
URMĂRIREA

EDITURA TINERETULUI